

21 Nisan 1975 Lenin'in 105. doğum yıldönümüdür

21 Nisan Lenin'in doğum yıldönümüdür. Ve bu yıl, Lenin'in 105'ci doğum yıldönümü kutlanmaktadır.

Marksist öğretiyi emperyalist çağın koşulları altında geliştirmiş ve bilimsel teoriyi bütünleştirmiş olan ve işçi sınıfının evrensel öğretilerine kendi adını yazdıracak kadar uluslararası işçi sınıfına ve dünya halklarına büyük hizmetlerde bulunmuş olan Lenin, herşeyden önce bir örgüt adamıydı.

Tüm hayatını uluslararası proletarya davasına adayarak ve bugün de, tıpkı Marx gibi, Engels gibi, capcanlı yaşayan Lenin'in Parti kartının klişesini işçi sınıfı kolektivitelerinin bir sembolü olarak yayınlıyoruz.

Portekiz'de devrimci mücadelenin tarihi

P. Gilhod

Avrupa'nın bir köşesinde unutulmuş bir diktatörlük! Yarım asır süren Salazar rejimi artık öylesine olağanlaşmış ki, olağan diktatörlükten hiç söz etmemeye adeta alışılmış. Portekiz bir şarkılık zamanda hatırlanan bir yerdi: «Portekiz'de Nisan»dı şarkının adı; ve ancak, tatil geçirilecek yer seçilirken akla gelirdi. Gerçi, garip bir dil konuşan, Fransızca konuşmamakta direten, gecekonduları işçi lojmanlarına tercih eden, ve kara giysili kadınlarının, altından takılarla dikkati çektiği yüzbinlerce esmer yaratığın (nerdeyse Arap denilebilir) varlığı inkâr edilemezdi.

Bütün bunlardan sonra işkenceden, siyasi polisten, sınıf mücadelelerinden söz etmek neye yarardı ki? Nazikane bir şekilde kovulurdunuz; «faşist diktatorya» yazdığımız satırı silmeniz ve aynı yere «otoriter rejim», ya da daha iyisi, «korporatif rejim» yazmanız rica edilirdi, ve ardından suç ortağı bir sessizlik ortalığı kaplayıverirdi. Peter Weiss'in tiyatro eseri «Saloz'un Mavali» dışında bu, diğer çehreden söz etmek yamılgısına, başka bir deyişle «zevksizliğine» kim düşebilirdi ki?

Bu küçük ülkeden ve onun koskoca sömürge imparatorluğundan tekrar bahse-

dimesi için, sömürge savaşının, 14 yıl kadar önce, patlak vermesi gerekti. Ama yıllar geçtikçe, Güney Afrika beyazlarınca bastırılan kurtuluş hareketleri, «yerinde sayar» görünmeye başladılar. Dış görünüş çoğunlukla yanıltıcıdır ve yorumcular dış görünüş adına sık sık yanlışlara saplanırlar. İşte yanıltıcı dış görünümlere dayanan yarğularla Nisan 1974'te olacak olanlar, mucize kabilinden değerlendirildi.

Oysa, bu konularda, mucizeye yer yoktur. Tarihte, bir kapının aralandığı, mahzenin dibinden bir ışığın ansızın beliriverdiği imtiyazlı zamanlar, yok değildir kuşkusuz. Devrimci örgütün, işçi sınıfı partisinin değeri, bu ihtimale göre hazırlanmış olmakta, bu fırsatı yakalayabilmekte ve ondan gereken bütün ihtimallerin, doğru bir tahlile dayanarak, belli yer ve belli zamanda, örneğin Portekiz'de 1974'de, sınıf ilişkilerinin doğru tahliline dayanarak çıkartabilmekte yatar. Ancak bu gedik, bu çatlak tek başına, kendiliğinden meydana çıkmamıştır. Ulusal ve de uluslararası seviyede sınıf mücadelesinin, ve Portekiz'de, sömürgelerdeki ulusal kurtuluş hareketlerinin önemli katkısıyla meydana gelmiştir. Patlamanın somut biçimleri, tam zamanı, hiç kimse tarafın-

dan öngörülemez. Kaldı ki bütün bunları hazırlamış olmak ve bir kez daha tekrarlayalım, meydana çıktıklarında, değerlendirmek gerekir.

Portekiz

İspanya'nın batısında; Atlantik Okyanusu'na bakan ve herşeye rağmen Akdeniz ülkesi olarak kabul edilen; 91.300 km karelik; Belçika'nın 3 misli büyüklüğünde ama 8 ilâ 9 milyon arasında değişen nüfusu Belçika'nın nüfusuna eşit bir ülkedir, Portekiz!

Coğrafi konumu açısından kuzeyden güneye doğru üç bölge ayırt edilebilir. Yeşil yamaçlı vadilerden oluşan Kuzey bölgesi, deniz kıyılarında, iç kısımlara kıyasla, daha zengin ve verimli olup, küçük tarım işletmelerinin yaygın olduğu bölgedir. Burada nüfus oldukça yoğundur. Fransa'ya gelen, kır kökenli göçmenler çoğunlukla bu bölgedendirler. İspanya ile sınır çizen Minho nehri ile Domo nehri arasındaki topraklarda mısır, patates ekilmekte, bağlar bulunmaktadır. Porto bu yörenin merkezidir. Eski ve büyük bir kent olup, aynı zamanda ticaret ve sanayi merkezidir (limanı önem taşır). Söz konusu şehirde çok güçlü bir liberal burjuvazi yaşamaktadır. Karşı devrimci hareketlerin pek çoğu kuzeyden başlamıştır. Örneğin 28 Mayıs 1926'da Salazar diktatoryasına kapıyı aralayan hareket gibi. Halk gayet tutucu katolik din adamlarınca çepeçevre sarılmıştır. Buna karşılık 1891 yılındaki Cumhuriyet devrimi de Kuzey'den başlatılmıştı.

Güney kesimi ise, Tage bölgesinin ötelelerinde, sıcak ve kuru, tam anlamıyla Afrika'ya özgü iklimi ile, geniş tarım kesiminin seçkin bölgesidir. Güney'in nüfusu, sahil kısımları hariç (bahkçılık ve turizm yüzünden) çok daha azdır. Bu bölgede, zengin devrimci gelenekli bir kır proletaryası bulunmaktadır. Geniş çapta hayvancılık yapılan, yaygın zeytinliklerle kaplı bu topraklar, son yıllarda belli belirsiz bir modernleşmeye tabi tutulmuştur. Tage ve Douru arasında yer alan merkez, dağlar zincirinin yer yer yaylalar ve ovalara dönüştüğü bir geçit sahasıdır. Deniz kıyılarında oturanlar doğudakilere kıyasla daha konuksever olup, Lizbon kentini; yönetim merkezi ve aynı

zamanda sanayi mahalleriyle büyük bir liman olan ve hızla yaygınlık kazanan bu tarihi başkenti de içinde bulunduran bölgedir. Özellikle Tage ovası, kapitalist tarımın hızla geliştiği bir yöredir. Belli başlı ürünler, turfanda sebze, piringç ve turuncgillerdir.

Ve nihayet bir de adalardan müteşekkil Portekiz vardır. Atlantik Okyanusundaki Madère ve Açores adaları yoğun bir nüfusa sahip olup, her ikisinde de A.B. Devletleri önemli askeri üslere sahiptirler. Adalar turizm açısından da verimlidir.

Sömürge imparatorluğu Afrika'dadır: Atlantik üzerinde Angola, Hint okyanusunda Mozambik, geniş sahilli koskoca topraklar olup, eskiden köle kaynağı durumundaydılar. Büyük tarım işletmelerinin yanı sıra, (Angola'da kahve, yağ palmiyesi...) zengin imkânlarla sahip maden çıkartma endüstrisi de gelişmektedir. Ulusal kurtuluş hareketlerinin (MPLA ve Frelimo) silahlı savaş sürdürdükleri bu iki ülke, beyazların güney Afrika'sına Güney Afrika'ya ve Rodezya'ya bir geçiş teşkil etmektedir.

Gine ve Portekiz arasındaki Gine-Bissao'ya gelince, diğerlerinden daha ufaktır. Cap-Vert takımadalarının deniz uzantısıyla tamamladığı bu dar toprak geçidinde, Gine ve Cap-Vert'in Afrika bağımsızlık partisi, Portekiz sömürge ordusuna karşı küçümse-nemeyecek başarılar elde etmiştir.

Her üç Afrika ülkesinde 15 yıldır sürdürülen sömürge savaşının yükü, Portekiz gibi bir ülkenin taşıyamayacağı kertede ağırdır. NATO örgütündeki taraftarlarının, başta Fransa'nın yardımı söz konusu olduğu halde, Portekiz bu yükü kaldıramamıştır.

Nihayet Uzak Doğu'daki küçük toprakları mevcuttur. Hindistan bir kaç yıl kadar önce, askerî açıdan Goa topraklarını geri aldıysa da, Çin'de Macao toprakları ve Endonezya'da Timo radasının yarısı vardır.

Portekiz ulusu İberik yarımadasındaki müslüman egemenliğiyle mücadele süreci içinde doğmuştur. 10. asırda Galigya'nın güneyinde, İspanya'nın beşiği Castille ve León krallığına resmen bağlı ve onunla aynı dili kullanan bir prenslik meydana çıkar. Yüzyılın sonunda, Burgonya dükünün oğlu Henri, Portekiz kontu ilan edilir. Henri'nin oğlu Alphonse, İspanyol nüfuzuna boyun eğmeyip,

1139 yılında kral unvanını alır. Günümüz Portekiz'inin kuzey kısmının bir yarısında kurulan krallık, 1147'de Lizbon'u topraklarına katmasıyla genişler. Ne var ki, Güney'in Arap'ların elinden çıkması için, 13. yüzyılın ikinci yarısını beklemek gerekir.

Portekiz'in bu günkü sınırları, aşağı yukarı o zamandan kesinleşmiştir. Toprak işgalleri bu zaferin felsefesiyle yakından ilişkiliydi. Önemli bölgesel farklılıklar da üç aşağı beş yukarı belirginleşmiştir

1383-1385 devrimi sonrasında kıta topraklarının fethi tamamladıktan sonra Portekiz'liler, Venedik ve Genova'lılardan nöbeti devralarak, deniz aşırı sömürgeci girişimlere atılacaklardı. Portekiz'lilerin 15. yüzyılda, deniz kurdu Henri'nin yönetiminde, hedefleri, Atlantik'ti. Madere 1419'da işgal edildi. Açores adaları 1427-1450 arasında, Cap-Vert adaları ise 1457'de aynı kadere boyun eğdiler. Afrika kıyılarının keşfi, Hindistan'ın keşfedilmesi açısından kaçınılmazdı. 1487 yılında Ümit Burnu'nun turu tamamlandı ve 1497'de Vasco de Gama Hindistan'a doğru yola çıktı. Bir ara, kapitalizme geçmekte olan Avrupa'nın ticaret başkenti yerine geçen Portekiz'in Doğu politikası, Goa, Timor ve Makao'da, önemli kârlar bırakmıştır.

Yeni bir sömürgeci atılım, Portekiz'lileri, Yeni Dünya'nın keşfi için mücadeleye iter. Ayak bastıkları Brezilya'yı kısa zamanda sömürgeleri haline getirirler. Portekiz'in iktisadî dönemidir bu. Ve bu haliyle İspanya'nın iştahını kabartmaktadır. 1580 yılında İspanya, II. Philippe'i Portekiz kralı ilân eder. Krallığın özerk kalmasına rağmen Portekiz egemenliği süresince, Uzak-Doğu'daki sömürgelerin büyük bir kısmı Hollandalılar ve İngilizlerin eline geçmiştir. 1640 yılında Portekiz bağımsızlığına yeniden kavuştuysa da, asillere dayanan Braganca sülalesinin mutlakiyetçi yönetimi, kısa zamanda, İspanya ve Hollanda'ya karşı İngiltere'nin egemenliği altına girer. 1703 yılında imzalanan Methuen antlaşması, günümüze dek süren bu bağımlılığı onaylamıştır. Portekiz'in ekonomik ve politik tarihi bu bağımlılığın damgasını taşır. 18. yüzyılda Brezilya'da altın bulunması monarşiye önemli gelirler sağlar. Bu dönem (1750-1777) Pombal Markizi'nin reform girişimleri dönemidir. Ne var ki Portekiz, Brezilya'nın zenginliklerinden hiç mi hiç yararlan-

mayacaktır. Portekiz, İngiltere tarafından tez gâhlanan ve mali bakımdan desteklenen koalasyonlar aracılığıyla, yenik düşmesi, başarıya ulaşamaması için mücadele verdiği Fransız Devriminin etkilerinden kaçınmamıştır. 1807'de Napolyon orduları Portekiz'i, bu ittifakları yüzünden kuşatmıştır. Kral sülalesi Brezilya'ya sığınmak zorunda kalmış ve İngiltere, İberik yarımadasında savaşın yönetimini üstlenmiştir. İşte Bzerilya'nın Portekiz'den ayrılıp bağımsızlığına kavuşması, bu tarihte gerçekleşmiştir. Portekiz'in nüfuzu altında, o tarihten sonra, kala kala bir kaç Afrika ülkesi kalmıştır.

19. yüzyılda, Portekiz'de liberaller, tutuculara karşı 1820 yılında zafer kazanmışlar, ancak iç savaşlar 1849'a dek sürmüştür. Liberaller ülkeyi modernleştirmek ve bütünüyle kapitalist Avrupa'ya katmak amacındaydılar. 1849 yılındaki «yenileşme» burjuvazinin, soylulara ve dış ülkelere bağlı, tutucu kanadının zaferini noktalar.

Dışa bağımlı büyük burjuvazinin iktidarına, giderek, küçük burjuvazinin kimi bölümleri, halk yığınları, bağımsız şekilde örgütlenmeye başladılar. 1873'ten itibaren, önce Cumhuriyetçi bir parti, ardından işçi hareketi içinde anarşizmin üstesinden gelmeye çalışan, sosyalist bir akım örgütlendi. 1891 devriminin yenik düşmesinden sonra Cumhuriyet, terörist eylemler içinde, (Kral I. Carlos'un ve varisinin 21 Ocak 1908'de katledilmeleri) ve de devrim ortamında 5 Ekim 1910 da gün ışığına kavuştu. Kısa zamanda Anayasal çözüm-Cumhuriyet rejimi-ve girişilen politik reformlar, yapısal değişiklikler bekleyen kitlelerin ihtiyaçlarına cevap vermeye başladı. Alınan tedbirler halkın somut isteklerinin, örneğin tarım reformunun, gerisinde kalyordu. İsteklerin tümü cumhuriyetçi burjuva ideolojisine yabancı nitelikteydi. Portekiz'in Birinci Dünya Savaşı'na, 1916 yılından itibaren, müttefiklerin yanı sıra katılması, ülkenin içinde bulunduğu güçlükleri çoğalttı. 1918-1919-1920 yılları büyük sosyal kıpırdanmalara damgalandı. Bu sırada, Portekiz Komünist Partisi kuruldu; ancak anarko-sendikalizmin etkisindeki işçi sınıfının öncüsü rolünü hemen üstlenemedi.

Gerekli sosyo-ekonomik reformları uygulamaya safhasına sokmaktan aciz, istikrarsız burjuva hükümetlerinin yapısı, çalışan kitle-

ler için tek çıkar yolun Güney Amerika'ya göç etmek olduğu, bir ülkenin koşulları, Mussolini İtalya'sı ile Primo de Rivera İspanya'sından esinlenmiş olan faşist hareketin meydana çıkmasını kolaylaştırdı. Bağnaz katoliklikle de damgalanan Portekiz faşizmi, iktidara, ülkenin kuzeyinde Braga'da patlak veren ve general Gomês da Costa'nın yönettiği darbe sonucunda geçmiştir. Askerler kamu maliyesinin düzenlenmesi için Coimbra üniversitesi profesörlerinden birine çağrıda bulundular. Bu profesör Antonio Salazar'dı. İş başına geldiği 1928 yılından ölümüne kadar iktidarı terketmedi. 1933 Anayasası, 1936'da İspanya'da Franko'nun ayaklanması sürecinde önemli bir rol oynayan faşizmin dayanağı, korporatist devleti yerleştirdi. Faşizmi alaşağı etmek adına, çeşitli askerî ya da sivil girişimlere rağmen, 1974 yılına dek faşizm, iktidarda kalabildi. Gerçekleştirilmeleri elzem olan reformların hiç biri gündeme alınmadığından, Portekiz, Avrupa ülkelerinin en yoksulu olarak kaldı. Tekelci sektörlerin egemen bir rol oynadıkları kimi sanayi dallarındaki gelişim, bu konuda bizleri aldatmamalıdır. Büyük Britanya'nın dış güç olarak ağır basmasına, büyük etkinliğine İkinci Dünya Savaşı sırasında Amerikan egemenliği de eklenmiştir. Bunun sonucunda Portekiz, Atlantik Paktına katılmak mecburiyetinde kalmıştır. Ülkede Alman ve Fransız çıkarları da önemlidir. Kendisi bağımlı bir ülke olan Portekiz, bir yandan da çok geniş bir sömürge imparatorluğunu elinde bulunduruyordu. Özellikle Afrika kıtasında, 60 yılları başlarındaki kurtuluş hareketlerine rağmen, yabancı tekellerce torbada keklük görülen sömürgelere sahipti. Söz konusu bağımsızlık hareketleri Portekiz'i, ardi ardına, kendi imkanlarını fersah fersah aşan ve ülke ekonomisinin de facia niteliğinde sonuçlar doğuran üç sömürge savaşına girişmek zorunda bırakmıştır.

Salazar'ın ölümü üzerine, onun yerine geçen Marcelo Caetano, PKP'nin önemli etkiye sahip olduğu demokratik hareketin yönettiği Portekiz halkının mücadelesi ile sömürge halklarının bağımsızlık savaşlarının yattığı durumdan bir çıkış yolu bulamamıştır. 1960 yılından bu yana, halk güçlerinin ağır ve güç ilerleyen, ama bütün cephelerde faşizme karşı süren mücadelesinin yüksek-

liğine şahit oluyoruz.

25 Nisan askerî darbesi ve Mayıs ayında geçici bir hükümetin kurulması, bu mücadelenin uzantısından başka birşey değildir.

Bazı rakamlar

(1968-1969 yılları kaynaklarından yararlanılmıştır)

- 1969'da Ulusal gelir: (brüt olarak) 5 milyar 750 milyon dolar. Kişi başına yaklaşık olarak 600 dolar. (Aynı yıl içinde bu oran Fransa'da 2770, İspanyada 870 dolardır)
- Brüt olarak ulusal gelirin, son on yıl içinde, senelik ortalama artışı: % 5,5
Brüt ulusal gelirden tarımın payı: % 13.
Endüstrinin payı: % 36.
- Çalışan halk kesiminde çiftçilerin payı: % 33; sanayi işçilerinin payı: % 35,5;
- 4 hektardan daha küçük tarım işletmeleri, bütün işletmelerin % 77 sini ve toplam yüzölçümünün % 15 ini teşkil etmektedir. 50 hektardan daha büyük tarım işletmeleri, bütün işletmelerin % 1,2 sini, genel yüzölçümünün % 51 ini meydana getirmektedir.
- Bir doktora düşen kişi sayısı: 1147 (Fransa'da 770)
- Brüt ulusal gelirden, yüzde olarak, eğitime ayrılmış genel harcamalar: % 1,44 (Fransa'da % 4,81)
- Elektrikten yoksun konutları: % 55
- Yılda kişi başına tüketilen elektrik miktarı: saatte 607 kw. (Fransa'da 2407 kw.)
- Günlük gazetelerin tirajı: (bin kişi için) 71 Fransa'da: 251)
- Bin kişi üzerinden hesaplanmış olarak otomobil sayısı: 37 (Fransa'da 240)
- Bin kişi üzerinden televizyon göstericilerinin sayısı: 29 (Fransa'da: 185)

PKP'nin 50 yılı

Birinci Dünya Savaşı sırasında (1914-1918) anarko sendikalistler, Portekiz işçi sınıfı hareketinde önemli etkinliğe sahiptiler. İşçi sınıfının bağımsız partisinin, devrimci öncüsünün kurulması işçi hareketinin

gelişmesi, savaş sırasında yöneticilerin çoğunun göven tavırları, sosyalistlerin burjuvaziye teslim olmaları ve anarşist örgütlerin mücadele yöntemlerinin yetersiz ve etkisizliği yüzünden, objektif bir zorunluluk haline geldi. Bu gerçeğin bilincine varılmasında, Ekim devriminin büyük etkisi oldu. Devrimci bir partinin kuruluşu teşebbüsü en bilinçli anarko sendikalist çevrelerden geldi ve 1920 sonlarında Lizbon'da toplantılar yapıldı.

1920 yılının 28 Aralık'ında, Portekiz Komünist Partisi adı ve bir siyasal program kabul edildi. İlk yönetici organlar 6 Mart 1921'de seçildi. Yeni partinin ilk yayın organı Komünist aynı yıl çıktı. 1922'de, PKP Komünist Enternasyonal'e dahil oldu. Partinin ilk kongresi 1923 Kasımında yapıldı. Bu sırada Partinin 500 üyesi vardı. Jose Carlos Rates Genel Sekreterdi. Anarşistlerin yönetiminde bulunan 120 bin üyeli Genel İş Konfederasyonunda (C.G.T) metalürji, inşaat ve deniz nakliyat kesimlerinde komünistler yönetici mevki-leri ellerinde tutuyorlardı.

Partinin ikinci kongresi Mayıs 1926'da, askerî darbe sırasında yapıldı. Bu sıralarda Parti, gerek sayı gerekse ideolojik bakımdan çok güçsüzdü ve ortaya çıkan yeni durumu göğüsleyebilecek güce değildi. Baskı ve zulmün işçi sınıfı üzerinde yoğunlaştırılması da zaten gecikmedi. 1927'de, hem Parti genel merkezi hem de Genel İş Konfederasyonu kapatıldı. Böylece, PKP'nin kısa süren legal varlığı sona ermiş oldu. Çeşitli örgütleri dağıldı, yayınları çıkmaz oldu, bir çok yöneticisi de mücadeleden vaz geçtiler. Merkez komitenin 3 üyesi kaldı. Bu güç durumunda, geriye kalan birkaç yönetici partiyi yeniden onarmaya, yürütmeye çalıştılar. 1927 yılından beri Tersane sendikası temsilcisi olarak Sovyetler Birliğinde bulunan Bento Gonçalves, 1928 Eylülünde partiye girdi. Gonçalves büyük saygınlığa sahip bir sendika lideriydi. Parti örgütleyicisi olarak rolü çok önemli oldu.

1929 Nisan'ında Partide sadece 29 üye kalmıştı. Aralarından 14'ü toplandı ve Bento Gonçalves genel sekreter seçildi. Örgütlenme hızlandı. Kadrolar yetiştirmek üzere bir eğitim merkezi kuruldu; 15 Şubat 1931'de Parti organı «Avante»nin ilk sayısı çıktı. Komünistler yavaş yavaş sendikal harekette kilit noktaları ele geçirmeye başladılar. Parti,

kara ordusu ve deniz kuvvetlerinde askerî örgütlenmelere sahip oldu. (ORE ve ORA örgütleri)

Gençlik Federasyonu gelişmeye başladı ve 1934 yılından itibaren Alvaro Cunhal Gençlik teşkilatının Genel sekreteri oldu. 1931-1932'den itibaren, inşaatta, tersanelerde, deniz ulaşımında, cam işçileri arasında önemli grevler ortaya çıktı. 1 Mayıs 1932'de Lizbon'da bir gösteri düzenlendi.

Öğrenci hareketi içinde de parti önemli mevziler elde etti. Hükümet, sendikaların faşistleştirilmesi (faşist ilkelere göre örgütlenmesi) yasasını çıkarınca, 18 Ocak 1934'de Marinha Grande kentinin işçileri ayaklandılar ve kenti işgal ettiler. Parti, «devrimci genel grev» parolasını verdi. Ancak güçler iyi hesaplanmamış ve anarko sendikalistlerin etkinliği hesaba katılmamıştı. Yapılan bütün hatalara rağmen, o günden sonra, Portekiz işçi hareketinin başını PKP çekmeye başladı. 18 Ocak ayaklanmasından sonra baskılar bir kat daha arttı. Birçok yönetici öldürüldü ve sürüldü.

1935 Kasımında, Bento Gonçalves Enternasyonal'in 7. Kongresinden dönerken, Parti sekreterliğinin diğer iki üyesiyle birlikte tutuklandı. Böylece Merkez yürütme dağılmış ve en üst yönetim fiilen kaldırılmış oldu. 1936'da, parti kadroları bir toplantı yaparak yeni bir merkez komitesi ve sekreterlik oluşturdu. Alvaro Cunhal Merkez komitesine girdi. Parti, 1936 temmuzunda başlayan İspanya iç savaşında, faşistlere yardım eden Salazar hükümetinin bu yardımına karşı mücadele etti. Pek çok militan İspanya'da öldü. Eylül'de, Partinin donanmadaki özel örgütü, iki torpidoda patlak veren ayaklanmayı yönetti. Portekiz faşizmi biraz daha ağırlaştı ve Cap-Vert adalarındaki Terrafal kampı, bir tutuklular kampı olarak kuruldu. (Bento Gonçalves, bu kampta, 1942 yılında öldü.) 1936-1939 arasında, partinin bütün yönetimi ard arda tutuklandı. Polis ajanları partiye sızmayı becerdiler ve Avante'nin basıldığı yeri buldular. Gazete iki yıl yayınlanamadı, ancak 1941'de yeniden yayına başladı. 1940-1941 arasında, partinin bütün örgütlenmesi yeniden kuruldu. 1942'den sonra Parti sekreteryası Alvaro Cunhal, J. Gregorio ve M. Guedes'den oluştu. 1942, 1943 Temmuz Ağustos ve 1944 Mayıs grevleri hem partinin

güçlenmesinin yol açtığı, hem de partinin gücünü gösteren hareketlerdi. Kitlelerin mücadelesi ile Partinin örgütsel bütünlüğü arasında da bağ kuran bir örgütlenme hızla ilerledi.

Partinin 3. kongresi 1943 Kasımında yapıldı. Kongrede Cunhal'ın «Ekmek özgürlük ve bağımsızlık mücadelesinde Portekiz ulusunun birliği» başlıklı raporu okundu. Parti, 1945'de yarı legal Demokratik birlik Hareketi'nin kurulmasında öncülüğü aldı. Bu örgüt, bağrında anti faşist unsurların büyük çoğunluğunu topluyordu ve yıllar boyunca geniş siyasal kampanyalar yürüttü; bu arada, «faşist» seçimlerin imkânlarından bile yararlandı. Komünistlerin etkisi birçok sendika içinde de yaygınlaştı. Salazar rejimi, bu güçlenmeye her zaman olduğu gibi, baskı ve terörle cevap verdi. Pek çok militan öldürüldü, tutuklandı. Ama artık Parti kolay kolay yıkılmayacak güce erişmişti.

1946 yılı içinde 4. kongre toplandı. Kongrede, partinin özellikle kırsal bölgelerden önemli üye kazandığı tesbit edildi. «Köylü» gazetesi'nin çıkarılması kararlaştırıldı. Yirmi bin üyeye kadar varan, demokratik gençlik birliği hareketi örgütlendi.

Soğuk savaş, anti komünist dalga, anti faşist birliğin bozulması Portekiz'e de bir ölçüde yansdı. 1949'da faşist baskı iyice şiddetlendi. 1949'da Cunhal ve sekretaryanın bir başka üyesi daha tutuklandılar. Parti yayınları sorumlusu katledildi, pek çok yönetici deşifre oldu. Ama yeni kodralar çıkıyor, örgütler boyun eğmeden mücadeleye devam ediyordu. 1952-1954'de Güney'de köylü hareketleri, 1955-1957'de balıkçıların hareketleri, 1956 da büyük öğrenci hareketleri oldu.

Partinin 5. kongresi 1957 yılında yapıldı. Yeni bir tüzük ve program kabul edildi. Aynı kongrede, sömürge ülkelerin halklarının «hemen ve tam bağımsızlığı» kavuşma hakları ilân edildi.

1958 «sözde seçimleri»nde, General H. Delgado'nun adaylığının bütün demokratik güçler tarafından desteklenmesi sırasında yüzbinlerce Portekizli gösteriler yaptılar. 3 Ocak 1960'da Parti, Cunhal'ın de aralarında bulunduğu bazı yöneticileri, Peniche hapis-hanesinden kaçırarak büyük bir zafer ve prestij elde etti.

1961 Şubat ayında Angola halkının silahlı mücadelesi başladı; Gine ve Mozambik

halkı Angola'yı izledi. Portekiz sömürgeci rejimi büyük bir bunalıma girdi. PKP, sömürgelelerin özgürleşmesi için faşist rejimin sömürge savaşlarıyla mücadele etti. Genç askerleri savaşa katılmamaya çağırırken, genç militanlarının siyasal çalışmayı sürdürmek üzere orduda kalmaları kararı aldı.

Mart 1961'de, Merkez komitesi 1956-1959 arasındaki politikasını gözden geçirip özeleştiri yaptı, yeni bir program hazırlanması kararını aldı. Cunhal Parti Genel sekreteri oldu. Özeleştirisini yapılan dönem bir sağ sapma dönemi olarak nitelendi. Bu sağ sapma, «rejimin barışçı yoldan dağılıcağı» varsayımını benimsemişti. 1962 yılı, kitle hareketlenmesine paralel olarak baskıların da yoğunlaştığı bir yıl oldu. Pek çok deneyli militan ve yönetici, faşistlerin ellerine düştü. Deneysiz genç kadroların mücadeleye sürülmesi gereği ortaya çıktı. 1962-1967 arası bir geri çekilme dönemi oldu. Buna paralel olarak, Parti içinde önemli bir tartışma ve fikir ayrılığı ortaya çıktı. Partinin 6. kongresi 1965'de yapıldı. Bu kongrede, yeni bir program benimsendi. 1968'de hasta olan Salazar'ın yerine Caetano'nun geçirilmesi, bazı çevrelerde bir liberalleşme olarak yorumlandı. Parti bu yanlış değerlendirmeye karşı en tavizsiz bir mücadele yürüttü. 1969'da komünistler sendikalarda, kitle hareketlerinde yeniden güçlenmişlerdi. Sömürgeciliğe karşı savaşı da azimle sürdürüyorlardı. Ordu içinde büyük huzursuzluk vardı, asker kaçaklarının, bu haksız savaşa «hayır» diyenlerin sayısı artmış, adeta bir kitle hareketi halini almıştı. Faşizmin sömürge savaşı çabalarını engellemeyi hedefleyen silahlı devrimci Eylem örgütlendi.

25 Nisan 1974'de faşizmin yıkılmasını kolaylaştıran darbe sırasında, Parti gafil avlanmadı ve darbenin ilk gününden itibaren işçi sınıfının ve emekçilerin örgütleyicisi görevini yerine getirerek gelişmeleri kontrol etti. Yeraltından çıkan militanları, kadroları, halkın öncüsü olarak yerlerini aldılar.

1973 yılında, Parti üyelerinin yüzde 57'si işçiydi.

1974 Nisan'ına doğru

1973 sonu, 1974 başlarında, Portekiz'de herkes bir komplodan, bir darbeden söz e-

diyordu. Ancak beklenen faşist ve sağ bir darbe, Caetano'yu bile yumuşak ve liberal bulanların darbesiydi. Caetano'nun demokrasiye geçişi sağlayabilecek, ilerici ve libel bir kimse olduğu masalı Portekiz'de olduğu kadar Avrupa'da da yaygındı. Oysa, bu aşık yüzlü profesör, hayati boyunca, bakanlığı sırasında ve Millî Birlik faşist partisi içinde, Salazar'ın en sadık adamlarından biri olmuştu. İktidara gelir gelmez, Parti, yaygın yanlışlarla tavizsiz şekilde mücadele etti. Zaten kısa süre sonra gerçekler anlaşıldı. Ama Caetano'nun da başında Salazar'ın çözümlenemediği sorunlar vardı. Önce sömürgelerde, sömürge halklarına karşı sürdürülen savaş, Avrupa'nın en yoksul ülkesi için olağanüstü ağırlıkta bir savunma bütçesi gerektiriyordu. İşlemez olmuş en kötü şartlar altında en haksız bir savaşı sürdürmeye mecbur tutulan bir ordu vardı. Üç ayrı sömürge'de birden savaşı sürdürmek ve bunun bedeli, dış ödemeler dengesi açığını, yurt dışında çalışan 1 milyon 300 bin Portekizli'nin sağladığı dövizler ve turizmle kapatmaya çalışan Portekiz'i çok güç durumda bırakıyordu. 1969-1970 yıllarında başlayan ekonomik bunalım, Portekiz ekonomisini çöküntü gösteriler ve sınıf sendikacılığı hareketinin hızlı gelişmesi şeklinde yansıdı. Sömürgelerdeki savaş, gençliğin savaş karşısındaki tutumu, komünistlerin bu konudaki siyasal çizgisi bir başka seviyeden bir başka bunalım doğurdu. Silah altına alınanların yüzde 20'sine varan oranlarda, gençlerin ordudan, haksız sömürge savaşından kaçtıkları görüldü. Subaylara da yaygınlaşan bu durum, bütün ülkede bir bilinçlenme ve ordu içinde her türlü çatışmaya yol açtı. Portekiz rejiminin dünyadaki yalnızlığı, uluslararası plandaki saygınlığını yitirmişliği de ayrı bir noktaydı. Ordu, sömürge savaşları için sayıca şişirilmişti (220 bin kişi). Gerekli subay sayısının bulunabilmesi için Üniversitelerden gençler devşirilmeye başlandı. Bunların çoğu, demokratik öğrenci örgütlerinde ve son yılların kitle hareketlerinde aktif olmuş gençlerdi ve sömürge savaşlarına karşıydılar.

Yaşlı ve eski subaylar artık gençlerin kumandasındaki birliklere disiplin geçiremez olmuşlardı ve yeni bir genç subaylar kuşağı tarafından ikinci plana itilmişlerdi. Bu genç subaylar savaşın kazanılamayacağını biliyor-

lardı. Hatta «akıllı» subaylar (ki Spinola bunlardan biriydi) bile ulusal kurtuluş hareketlerine karşı başarı elde edemiyorlardı. Bir çoğu bu hareketlere sempati bile besliyordu.

PKP, sömürgelerdeki kurtuluş hareketleriyle ilişki içindeydi. Çoğunlukla bu hareketlerin liderleri ile Komünist militanlar, Salazar'ın zindanlarında faşizmin zulmüne birlikte katlanıyorlardı. PKP'nin sömürge savaşına karşı sürdürdüğü mücadele, silahlı devrimci Eylem örgütünün kurulmasına götürdü. Bu örgütün, sömürge savaşını akamete uğratacak büyük birer gösteri niteliği taşıyan sabotaj hareketleri ordu içinden de güç alınarak yürütülüyordu. Ve bu mücadele içinde yetişen kadrolar PKP'nin faşizmi yıkmaya mücadelesinin, gelecekteki devrimin çıkarılığını yapıyorlardı.

Bu sıralarda, o zamana kadar faşizmin en büyük dayanaklarından biri olmuş Katolik kilisesinde de bölünmeler görüldü. Kiliseye bağlı katoliklerin her gün artan oranda, demokratik güçler safında mücadeleye katıldıkları görülüyordu.

PKP, taktiklerinde son derece esnek ve yumuşak, ama sonuçlar açısından tavizsiz bir tavrıyla, bütün bu yıllar boyunca sosyal ve siyasal hertürlü mücadele biçimini denedi. Faşistlerin «sözde seçim»lerinden bile, mebus çıkarmak hayaliyle değil ama halk arasında yoğun bir siyasal ajitasyon sürdürmek için yararlandı. Şüphesiz ki parti illegalitede olduğundan bütün bunlar partinin başını çektiği demokratik güçbirliği ile gerçekleştiriliyordu.

1973-1974 yılları, kitlelerin hareketlenmesinin gerçekten de son derece yoğunlaştığı ve demokratik güçlerin, ortak bir program etrafında mücadeleyi hızlandırdıkları yıllar oldu.

Silahlı Kuvvetler Hareketi'nin ordu içinde yürüttüğü çalışma da, diğer halk örgütlenmeleri biçimiyle uyuşma halindeydi. (Hareket kelimesi önem taşımaktadır. Portekiz'de halk muhalefeti hep Hareket adı altında ortaya çıkmıştır ve buradaki kelime aynılığı sadece bir tesadüf ve kelime benzerliğinden ibaret değildir.) Hareket gene subaylar arasında, yüzlerce subay arasında örgütlenmişti. Eski Gine valisi General Spinola ve yüksek rütbeli bazı subaylarla Silahlı Kuvvetler Hareketi arasında, bir emir kumanda

bağımlılığundan çok bir birlikte yaşama'dan söz etmek daha doğru olur. Hareketin programının iki ana amacı, demokratik rejimin kurulması ve sömürge savaşına son verilmesiydi.

Bunalım gökten zembille inmedi. PKP'nin Merkez Komitesinin 1973 ve 1974 Ocak'daki toplantılarında bunalımın etraflı bir çözümlenmesi yapılmış ve son derece doğru sonuçlara varılmıştı. Ayante'nin darbeden bir kaç gün önceki 464. (gizli) sayısının bazı başlıkları şöyleydi:

«Faşizme zaman kazandırmayalım.»
«Anti faşist mücadele ile silahlı kuvvetlerdeki yurtseverlerin birliğini sağlayalım.»

Bu şartlar altında, 25 Nisan'da ilk darbeci askerler başkent sokaklarında görüldükleri zaman, bir saat içinde yüzbinlerce kişi meydanlara doluşup onları selamladı, faşistleri birlikte yakaladı, hertürlü karşı devrimin engellenmesi için birlikte çalıştı ve o çok nazik sorunu: halkla Silahlı Kuvvetler Hareketi arasındaki ittifak sorununu pratikte çözümlendi. Bu ittifak, yeni rejimin temel taşı olarak kalıyor.

Ayaklanma, ayaklanmayı izleyen tedbirler, 16 Mayıs'ta bir geçici hükümetin kurulması siyasal durumu büyük ölçüde değiştirdi. Yine de herşey çözümlenmiş değil, daha alınacak çok mesafe var. Komünistlerin, Sosyalistlerin, diğer demokratik güçlerin temsilcilerinin ve Silahlı Kuvvetler Hareketinin katıldıkları geçici hükümet, mücadelenin yeni bir adımı oldu. Bütün adımlar ve gelişme boyunca PKP, kitlelerin çıkarlarına uygun bir yol izlenmesinin teminatı olduğunu gösterdi.

Portekiz'de olup bitenler, hem, bu ulusa özgü özel tarihsel şartların hem de görüldüğü gibi uzun ve zorlu bir geçmişin ürünü olan bir politik çizginin sonucudur.

Uzun yıllar boyunca dökülen kanların ve bütün bir halkın azimli mücadelesinin sonucu olan bu zafer, aynı zamanda faşizm altında inleyen İspanya'dan Şili'ye bütün ülkelerin halkları için, kapitalist Avrupa emekçileri için ve onu kendi zaferimizcesine kutlayan ve bir yandan sevinirken, bir yandan da olayları çözümlemek, kavramak isteyen biz sosyalistler için de bir zaferdir.

TÜSTAV

Emperyalizmin taksim planları ve Kıbrıs Cumhuriyeti

Mehmet Yüksel

İngiliz sömürge yönetimine karşı verilen anti - kolonyalist mücadele sonunda, 1959 yılında imzalanan Zürih ve Londra Antlaşmaları ile bağımsızlığına kavuşan Kıbrıs'ta Cumhuriyet, 16 Ağustos 1960 günü ilân edilmişti. Fakat Kıbrıs halkına dıştan zorla kabul ettirilen bu antlaşmalar ve bunlara dayanılarak hazırlanan Kıbrıs Anayasası, emperyalizmin yerli faşist örgütleri tarafından birbirine kırdırılan Kıbrıslı Türklerle Rumları birleştirip kaynaştırmaktan çok, yeni ayrılık ve düşmanlık tohumlarını da birlikte getirmekteydi. Özellikle Türk tarafı: «Bağımsız Kıbrıs devletinin varlığını uzun süre devam ettirebileceğine inanmıyoruz. Çünkü bu varlığın temeli zayıftır. Kıbrıs Antlaşmaları, iki topluluğun birleştirilmesi değil, birbirinden ay-

rılması esasına dayandırılmıştır. Bunun böyle olması da zorunluydu. Kıbrıs sorunu için tek çözüm taksimdir» görüşünde ısrar ediyordu.

Gerçekten de Zürih ve Londra Antlaşmaları Türkiye, Yunanistan ve İngiltere ile Kıbrıs'ta yaşayan Türk ve Rum toplumlarının isteklerinin bir uzlaşması şeklinde hazırlanmıştı. Fakat herkes birşeyler alıyor görünmesine, rağmen, bu işten en fazla yararlanan İngiltere oluyordu. Ada üzerinde bulunan ve emperyalizmin Ortadoğu'daki çıkarlarını korumada önemli rol oynayan askeri üslerdeki İngiliz egemenliği devam edecekti. Bunun yanında Kıbrıslı Türkler de, merkezi devlet yetkilerinin dağıtılması pahasına elde ettikleri geniş haklarla, kârlı çıkan bir kesimdi. Kıb-

rıs sorunu için tek çözüm taksimdir «görü-
şünde ısrar ediyordu.

Gerçekten de Zürih ve Londra Antlaş-
maları Türkiye, Yunanistan ve İngiltere ile
Kıbrıs'ta yaşayan Türk ve Rum toplumlari-
nin isteklerinin bir uzlaşması şeklinde hazır-
lanmıştı. Fakat herkes bir şeyler alıyor gö-
rünmesine rağmen, bu işten en fazla yarar-
lanan İngiltere oluyordu. Ada üzerinde bulu-
nan ve emperyalizmin Ortadoğu'daki çıkar-
larını korumada önemli rol oynayan askerî
üslerdeki İngiliz egemenliği devam edecekti.
Bunun yanında Kıbrıslı Türkler de merkezi
devlet yetkilerinin dağıtılması pahasına elde
ettikleri geniş haklarla, kârlı çıkan bir ke-
simdi. Kıbrıs anayasası ile, ada nüfusunun
% 18'ini oluşturan Türk azınlığına verilen
hakların, dünya üzerindeki azınlıklara veri-
len en geniş haklar olduğu siyasi gözlemciler
tarafından itiraf edilmekteydi. Bu haklara do-
kunulması ya da anayasal düzenin ihlali ha-
linde, Türkiye, Yunanistan ve İngiltere hü-
kümetleri gerek ortaklaşa, gerekse tek tek
adanın iç işlerine müdahale etme yetkisini
alıyorlardı.

Kıbrıslı Türklere tanınan bu geniş hak-
lar, Türkiye hükümetinin ve Kıbrıs Türk li-
derliğinin İngiltere'ye yaptığı hizmetin bir
karşılığı idi. Adanın taksim edilmesi için ça-
lışan İngiliz Entelijans Servisinin yetiştirme-
si Rauf Denktaş, «Kıbrıs Cumhuriyeti nasıl
kuruldu?» başlıklı amlarında, «Zürih Antlaş-
masına giden o günler ve Zürih Antlaşmaların
dan sonra Londra Konferansı ile başlayıp,
onsekiz aylık bir faaliyetten sonra Cumhuri-
yetin doğuşu ile sonuçlanan o dönem bizim
için çok civcivli ve hareketli günlerdi» diye
yazmaktadır.

İngiltere hükümeti'nin, Türkiye'yi Kıbrıs
sorununda taraf yapmak üzere tertiplemediği
Birinci Londra Konferansından sonra, Kıbrıs'
ta yerel bir yönetimin kurulması için 1956 yı-
lı bağından itibaren, başta Rum toplumu lider-
leri olmak üzere her iki toplumun temsilcile-
ri Türkiye ve Yunanistan ile temaslara
başlamıştı. İlk temaslarda Kıbrıs'taki İngiliz
valisi Mareşal Harding ile Başpiskopos Ma-
karios arasında olmuş; Makarios'un adadaki
tedhiş hareketlerini kınamaması ve tam özerk-
lik istemekte ısrar etmesi nedeniyle bir sonu-
ca ulaşamamıştı. Makarios'un reddine ve Tür-
kiye'nin itirazlarına rağmen İngiltere, Kıb-

rıs'a yerel özerklik verilmesi yolundaki hazır-
lık çalışmalarına devam etmiş ve bu amaçla
Lord Radcliffe'e bir anayasa tasarısı hazırla-
ma görevi verilmişti.

Radcliffe'in hazırladığı anayasa tasarısı
Aralık 1956'da Londra'da açıklandı. Yunanı-
stan ve Kıbrıs Rumları «Kıbrıs halkına kendi
kaderini tayin hakkı tanınmadığı ve ada vali-
sine geniş yetki verilmesini öngördüğü» ge-
rekçesiyle Radcliffe anayasasını reddettiler.

Radcliffe anayasası ile self - determinas-
yon hakkının her iki topluma da ayrı ve eşit
olarak uygulanacağı ve taksime de gidilebi-
leceğini İngiltere'nin belirtmesi üzerine Tür-
kiye hükümeti, bir yandan bu anayasa tasarı-
sını bir görüşme konusu olarak kabul eder-
ken, öte yandan da 1954'den beri benimse-
diği «İngilizler Kıbrıs'tan ayrılırsa ada Tür-
kiye'ye verilmelidir» tezini terkederek tak-
sim tezini benimsemişti.

İngiliz emperyalizmi Ortadoğu'daki Arap
halklarının uyanışı karşısında yeni tedbirler
alma gereğini duyarken, Kıbrıs'ta Rumların
başlattığı anti-kolonyalist terör hareketi ve
halkın güçlenen bağımsızlık isteği karşısında
gerilemek zorunda kalıyordu. İngiltere Sa-
vunma Bakanının adayı ziyareti sonunda, Or-
tadoğu'da değişmekte olan politik durum ne-
deniyle stratejik ihtiyaçlar için adanın tümü-
nün değil, yalnız askerî üslerin korunması ge-
rektiği kararı alınmıştı.

1956 yılının son günlerinde, ABD Dışişleri
Bakanlığı sözcüsü Washington'da verdiği bir
demeçte şöyle diyor «Kıbrıs'ta özerk bir
yönetim kurulmasını öngören İngiliz önerileri,
Kıbrıs sorununun barışçı bir şekilde çözü-
lenmesi yolunda atılmış bir adım olabilir.
ABD, üç müttefikinin Kıbrıs halkıyla birlik-
te, gerek kendileri ve gerekse hür dünya için
büyük bir önemi olan bu soruna bir hâl çâ-
resi bulmak için çaba harcamaya devam
edeceğini ümit etmektedir.» New York Times
gazetesi de aynı günlerde Amerika'nın ada-
nın taksiminden yana bir tutum içinde oldu-
ğunu ve Kıbrıs'ın Türkiye'ye bakan kuzey
kısmının Türklere, güney kısmının da
Rumlara verileceğini yazmaktaydı.

ABD'nin Türkiye ve Yunanistan'a birer
nota vererek Kıbrıs sorununun bir an önce
bir sonuca ulaştırılmasını istediğini belirten
haberler, gazetelerde yayınlanırken, Türk hü-
kümeti Radcliffe tasarısına cevabını hazırla-

mak üzere eski bakanlardan Prof. Nihat Erim ile Dışişleri Bakanlığı Hukuk danışmanlarından Doç. Suat Bilge'yi görevlendirmişti. Ankara'ya çağrılan Kıbrıs Türk liderleri ile yapılan görüşmeleri, Ocak 1957'de Kıbrıs'ta İngiliz valisi ile yapılan görüşmeler izlemişti.

Prof. Erim, 2 Şubat'ta Londra'da verdiği bir demeçte, Yunanistan'ı anayasa konusunu incelemek üzere üçlü bir konferansa çağırarak, «Yunanistan, bunun aksine, tedhiş faaliyeti devamında ısrar ederse, İngiltere, Türkiye ve NATO'ya dahil diğer ülkeler toplanarak alınacak tedbirleri kararlaştırmalıdır» şeklinde konuşmaktaydı.

Kıbrıs Türk devletinin ilân edilmesi fikrinin daha o günlerde ortaya atıldığını gösteren, Prof. Erim'in 12 Ocak 1958 günü Ankara'da yaptığı bir basın toplantısındaki görüşleri şöyleydi. Prof. Erim'in taksim esasına dayanan yeni formülüne göre, Kıbrıs Türkleri adan ayrı bir bağımsız devlet meydana getirmeliydiler. Bu kadar küçük bir devletin olup olmayacağı konusunda ileri sürülebilecek itirazlara karşılık olarak İzlanda devletini gösteren Erim, bu devletin nüfusunun Kıbrıs Türklerinden daha fazla olmadığını söylüyordu.

27 Ocak 1958'de Kıbrıs Türk liderliği, aynı gün Ankara'da başlayan Bağdat Paketi görüşmelerini etkilemek üzere Lefkoşa'da «Ya taksim, ya Ölüm» gösterileri düzenlerken, İngiliz gazeteleri de Ankara görüşmelerine İngiltere'nin Türkiye'ye Kıbrıs'ta bazı askeri üsler kurma önerisinde bulunduğunu açıklıyordu. Buna göre Kıbrıs'a verilecek özerklik rejimi içinde Türkiye Kıbrıs'ta asker bulundurabilecekti. Sonradan Zürih ve Londra Antlaşmalarına da konan hükümler, bu haberleri doğruluyacaktı.

19 Haziran 1958'de açıklanan yeni ortaklık plânına göre İngiltere üç tarafı da uzlaştırdığını müjdeliyordu. Plânın açıklanmasından önce, İngiltere Başbakanı Mac Millan'ın ABD'ni ziyaret ederek yeni plânın Türkiye ve Yunanistan tarafından kabulü için Amerika'nın baskısını kullanmak istemesi yanında, yeni MacMillan Planını taraflarla birlikte NATO Konseyine de sunmuş olması dikkate değerdi. Konsey toplantısında NATO Genel Sekreteri Spaak, Kıbrıs sorununun NATO aracılığı ve üçlü görüşmeler yoluyla çözümlenmesi üzerinde durmuştu. Bugün de aday

bölme plânlarını uygulayan emperyalist NATO çevrelerinin Kıbrıs sorununu NATO'nun dar sınırları içinde ve üçlü görüşmelerle çözümlenmeye çalışmalarındaki ısrarı ilginçtir.

Türk ve Yunanistan hükümetlerince reddedilen MacMillan Planı İngilizler tarafından NATO Konseyine getirilerek Genel Sekreter Spaak tarafından bazı değişikliklere tâbi tutuldu. Sonradan açıklanacak bu değişikliklere göre ortaklık yerine Türkiye, Yunanistan ve İngiltere'ye garantörlük veriliyordu. İngiltere 15 Ağustos 1958'de açıklanan yeni NATO planını, 1 Ekim 1958'den itibaren Kıbrıs'ta uygulamaya karar verdiğini açıkladı. Türkiye Dışişleri Bakanı Zorlu, «İngiliz plânı Kıbrıs Türkleri için ideal bir hâl çaresi olmamakla beraber, şimdilik bu plânı kabul etmiş bulunuyoruz. Zira Türk ve Rum toplumları için ayrı meclisler öngören bu plân» diyerek plânın âdeta bir taksim unsuru ihtiva etmekte bulunmasına önem vermişti. Türkiye derhal Burhan İşin'ı Türkiye'nin Kıbrıs'taki temsilcisi olarak tayin ederek 6 Ekim'den itibaren bazı şehirlerde ayrı ayrı Türk ve Rum belediyelerinin kurulması için gerekli çalışmalara başladı. İngiliz emperyalistlerinin «böl ve yönet» taktiği gereğince olağanüstü dönemde Türklere beş büyük şehirde ayrı belediyeler kurma yetkisi vermeleri, «Rum çoğunluğu Türk mahallelerinin kalkınmasını ikinci plâna ittikleri» gerekçesiyle 1957 Hazine'ndan beri belediye üyeliklerinden çekilmiş bulunan Türklerin ilk ayrılıkçı kurumu oluşturmalarına yol açtı. Oysa ortak belediyeler 1882 yılından beri aksaksız olarak görevlerini sürdürmekteydi. Kıbrıs Türk liderliğinin organı durumundaki Halkın Sesi gazetesinin 30 Eylül 1958 günlü sayısından itibaren «Türkiye ada idaresine bilfiil iştirak edecektir. Bu olay Kıbrıs tarihinin bir dönüm noktasıdır.»

Türkiye'nin Kıbrıs'ın yönetiminde söz sahibi olması, her iki toplum için ayrı meclislerin kurulmasının kabulü ve ayrı belediyeler kurulmasına karşı çıkan Yunanistan, değişiklik önerilerinin kabul edilmemesi ile bu plânı da reddetmiştir. Türkiye ile işbirliği sağlayan İngiltere hükümetinin, yeni NATO planını her ne pahasına olursa olsun uygulama kararı alması üzerine Makarios ve Yunan hükümeti, Kıbrıs'a bağımsızlık verilmesi fikri üzerinde durmaya başladılar.

Öte yandan 1924'lerden beri Türk-Rum ayırımı gözetmeden Kıbrıs halkının İngiliz sömürge yönetiminden ayrılarak bağımsızlığa kavuşmasını savunan Kıbrıslı sosyalistler, 1950'den sonra hızlanan mücadelede de «Tam Bağımsız Kıbrıs»ın gerçekleşmesi için emperyalizme karşı mücadele veriyor ve İngiltere'nin, Ortadoğu'daki kara ve hava kuvvetleri karargâhını Kıbrıs'a taşımaması şiddetle kınayarak, emperyalizmin Kıbrıs'ta sosyalist ülkelere karşı bir saldırı üssü kurmasına çeşitli direniş hareketleriyle tepki gösteriyorlardı. İngiliz sömürge yönetimine karşı Enosis mücadelesini yürüten Kıbrıs Ortodoks Kilisesi başkanlığına yapılan milli cephe önerisinin reddedilmesine rağmen AKEL, EOKA'nın İngilizlere yönelttiği silahlı mücadeleye taktik görüş farkları yüzünden fiilen katılmamış, fakat yığınsal grev ve protesto gösterileriyle sömürge yönetimine karşı yürütülen mücadelede yerini almıştı.

Ada halkının bağımsızlık isteğinin Kıbrıs görüşmelerine Makarios tarafından ilk defa resmen öne sürülmesi, 1958 Eylül'ü sonlarında Atina'yı ziyaret etmiş olan İngiliz İşçi Partisi Milletvekili Barbara Castle'la yaptığı görüşmede gerçekleşmişti. Buna göre ilk önce İngiltere ile adadaki toplum temsilcileri arasında yapılacak görüşmelerde bir özerklik statüsü saptanmalı, bu statüde Kıbrıs Türk toplumunun hakları garanti altına alınarak geçici bir özerklik devresinden sonra adaya bağımsızlık verilmeliydi.

Makarios'un bağımsız Kıbrıs önerisine karşı ilk tepki Dr. Küçük'ten geldi. Bunu bir süre sonra Türkiye hükümetinin «bağımsızlığın ancak taksim esası üzerinden kabul edilebileceğini» belirten görüşü izledi.

Emperyalizmin Kıbrıs halkını bölme ve birbirine düşman etme yolundaki tertiplerinin adadaki uygulayıcıları olan faşist nitelikteki Rum EOKA ve Türk TMT yeraltı örgütleri, ada halkının anti-emperyalist ve anti-faşist gücünü parçalamak ve toplumlararası şovenizmi ve düşmanlığı körüklemek için Enosis ve Taksim tezlerinde ısrar ediyor ve karşılıklı saldırılarla halkı korku ve terörle tedirgin etmeye devam ediyorlardı. Adadaki bu kanlı olaylar, bir yandan Türkiye'yi öte yandan da İngiltere'yle ABD'ni Kıbrıs sorununa bir an önce bir çözüm yolu bulmaya sevk etmiş ve sonunda 1959 Şubat'ında ba-

ğımsızlık formülü ile sorunu kapatmaya zorlamıştır. Kuşkusuz bu sonuçta, gerek Ortadoğu'daki gerekse genel olarak uluslararası plandaki gelişmeler de belirli derecelerde rol oynamıştır.

16-18 Aralık 1958 tarihleri arasında Paris'te yapılan NATO Bakanlar Konseyi toplantısında Türkiye ve Yunanistan Dışişleri Bakanları Zorlu ile Averof anlaşmaya doğru giden görüşmelerin devamına karar verdiler. Altı gün sonra emperyalist anayurtlardan verilen emirlerle EOKA ve TMT eylemlerini durdurdular, yedi hafta sonra da Zürih'teki Zorlu-Averof görüşmelerinde uzlaşmaya varıldığı açıklandı. Sonradan Londra'da düzenlenen bir konferansla anlaşmanın ayrıntıları saptanarak taraflarca imzalandı.

Kıbrıs halkına NATO ülkeleri tarafından zorla kabul ettirilen Kıbrıs Cumhuriyetinin kuruluş antlaşmalarına göre hazırlanan Anayasa, her ne kadar çalışmaz, toplumlarası işbirliğini engelleyici ve normal devlet fonksiyonları ile kalkınmayı aksatıcı olursa olsun, Kıbrıslılar tarafından değiştirilemeyeceğini 182/1 maddesinde belirtiyor, bu da onun niteliğini ortaya koyuyordu. Antlaşmalarla Yunanistan adada 950, Türkiye de 650 kişilik askeri bir birlik bulundurma hakkını kazanırken, İngiltere Eğrotur ve Dikelya'daki üsleri üzerinde egemenliğini korumaya devam ediyordu. Her üç NATO ülkesi ayrıca adanın bağımsızlık, toprak bütünlüğü ve anayasasını garanti altına almaktaydılar.

İşte 16 Ağustos 1960'da zedelenmiş egemenlik ve bağımsızlık hakkı ile toprak bütünlüğü bozulmuş olarak kurulan Kıbrıs Cumhuriyetinin anayasası, federal bir devlet düzenini getirmeyi amaçlıyordu. Getirilen uzun ve karmaşık tedbirlerle, tarafların yetkilerini kötüye kullanmaları önlenmek istenirken, öte yandan da etkin bir devlet örgütlenmesi gerçekleştirilemiyordu.

Rum Cumhurbaşkanı ve Türk yardımcısı ayrı ayrı kendi toplumlarına seçilirken, devletin iki tane resmi dili olduğu kabul ediliyor ve milli bayramlarda Kıbrıs bayrağının yanında milli bayrağın da kullanılması öngörü lüyordu. Başkanlık yetkilerinin iki kişiye dağıtılmış olmasının getirdiği aksaklıklar, devletin alt kademelerinde de tekrarlanıyordu. Bakanlar Kurulu 7 Rum ve 3 Türk'ten oluşmakta ve ayrı ayrı olarak Rum Cumhurbaşkanı

ve Türk Yardımcısı tarafından atanmaktaydı. yargı yetkisi yanında, tüm yürütme organlarında da % 70 Rum ve % 30 Türk oranının sağlanması şartı istenmekteydi. Kurulacak Temsilciler Meclisinde 35 Rum ve 15 Türk üye bulunacaktı. Ayrı Cemaat Meclisleri de kendi toplumları tarafından seçilmekte ve bir anlamda klâsik federal sistemdeki bölgesel yönetimdeki yürütmeyi temsil etmekteydi. Fakat açıkça belirlenen yürütme yetkilerine sahip olmaması yanında ikili yapı kamu hizmetlerindeki ayrılıkçı eğilimlerin güçlenmesine yardım ediyordu. Bu durumda toplumlararası işbirliği için gerekli olan kuruluş güvenliği ihmal edilmiş ve federal ilişkiler ortadan kalkmıştı. Anayasa Mahkemesi ve Yüksek Mahkemelerde aynı ikili yapı getirilerek, Türk ve Rum hakimlere ek olarak yabancı bir başkanın bulunması öngörülmüştü. («İkiliğin tehlikeleri: Kıbrıs» bölümü, Carl J. Friedrich, Trends of Federalism in Theory and Practice, Praeger Publishers, New York, 1968)

Cumhuriyetin kurulmasından sonra Kıbrıslıların barış ve işbirliği içinde yaşamasından yana olan ilerici Türk ve Rumların yılmaz çabalarına rağmen, adayı taksim ederek emperyalizmin savaş örgütü NATO'ya bağlamak isteyen faşist yeraltı örgütleri eylemlerini sürdürmeye devam ettiler. Antlaşmalarla NATO'ya bağlı Türk ve Yunan alaylarının adaya girmelerine ve İngilizlerin egemenliğinde kalan askeri üsler karşı çıkararak, Kıbrıs'ın tam bağımsızlığından, egemenliğinden ve toprak bütünlüğünden yana olduğunu açıklamış olan Kıbrıs Emekçilerinin ilerici Partisi (AKEL)'in bu barış politikası, Kıbrıs halkının % 40'ından fazlası tarafından desteklenmekteydi. Parti Genel Sekreteri Papaioannu 19 Nisan 1962 günü verdiği demeçte ada halkına şöyle sesleniyordu; «Kıbrıs için tek ve gerçek tehlike emperyalizmdir. Türk-Rum, Sağcı-Solcu bütün Kıbrıslılar bu tehlikeye karşı birleşmelidir. Bugün Kıbrıs'ın mücadelesi esas itibarıyla emperyalizme karşı bir mücadeledir ve adanın bağımsızlığını tamamlamak amacıyla sahiptir. Bugün batılı emperyalistler, Kıbrıs'ı NATO'ya ve Avrupa Ortak Pazarına sokmaya ve kendisini mahvederek emperyalist emelleri ile tekelci çıkarlarına âlet etmeye ça-

ışmaktadırlar. Kıbrıs halkı bu tuzağa düşmemelidir.»

Kıbrıs Türk liderliğinin ayrılıkçı ve ullaşmaz tutumunu sürdürerek emperyalizmin plân olan taksim fikrinde ısrar etmesine karşı çıkan ve Rumlarla aynı topraklar üzerinde barış içinde birarada yaşamak isteyen ilerici Kıbrıs Türkleri, cumhuriyetin ilân edildiği gün «Cumhuriyet» adlı bir gazete çıkararak bu yolda yayın yapmaya başlamışlardı. Birbuçuk ay sonra da Kıbrıs Türk Halk Partisini kurarak Baflı bir doktor olan İ. Ali'yi Genel Sekreterliğe, gazetenin kurucuları M. Gürkan ve A. Hikmet adındaki avukatları da Parti Yönetim Kuruluna seçmişlerdi. Yeni partinin organı haline gelen ve Türkler tarafından yaygın olarak okunan Cumhuriyet gazetesi, bir yandan «ordu kurulmamasıdır, askeri üsler kaldırılmalıdır, tarafsızlık politikası izlenmelidir» görüşlerini savunurken, öte yandan da yeni kurulan Kıbrıs Cumhuriyetinin yaşaması için Kıbrıslı Türklerle Rumların anlayış ve iyi niyet içinde olmaları gerektiğini yazılarında vurguluyor. Emperyalizmin ada halkı arasına kin ve nefret tohumları saçarak Kıbrıs'ı bölme ve NATO'nun dolaysız denetimi altına sokma politikasına hizmet eden Kıbrıs Türk liderliği ve çevresindeki faşist unsurlar, Türkler arasında geniş destek bulan barıştan yana bu ilerici hareketi sindirmek için ilericilere karşı tehdit ve teröre başladılar. Gazeteci avukatların 23 Nisan 1962 gecesi faşist yeraltı örgütü TMT tarafından hunharca katledilmesi tüm Kıbrıs halkı arasında büyük bir infial yarattı. 1958 yılı Mayıs ayında Türk ve Rum işçilerin omuz omuza emperyalizm ve yerli ajanlarına karşı sürdürdükleri mücadelede ön sıralarda yer alan Fazıl Önder Saraç (32), Ahmet İbrahim (46), Ahmet Yahya (26) da aynı şekilde katledilmiş. Türk sendikacıardan, Ahmet Sadi, Hasan Ali ve Arif Hulûsi Barudi ise kurşun yağmuruna tutulmalarına rağmen öldürülememişlerdi. Bu yiğit yurtseverlerin hepsi de Kıbrıs'ta Türk ve Rumların barış içinde birarada yaşamaları için halk düşmanlarına karşı savaş vermekteydiler. Amerikan, İngiliz ve NATO emperyalizmine, Grivaslara, Denktaşlara karşı Kıbrıs halkının birliği ve kardeşliği için mücadele eden Türk Sendikacı Derviş Kavazoğlu'nu 1965'te Rum arkadaşı ile birlikte öldürecek olan da yine

ayni eli kanlı Denктаş-Grivas çetesiydi.

Bu günkü Kıbrıs dramının ilk halkalarını Zürih ve Londra antlaşmalarının teşkil ettiği ni, daha antlaşmanın imzalanacağı günlerde Klerides ve Denктаş «çatışmaya açık» sözleşmeyle itiraf etmişlerdi. Nitekim Kıbrıs anayasasının uygulanması, yorumlanması konusunda Türklerle Rumlar arasında ciddi sorunlar ortaya çıktı. Kıbrıslı Türklerle Rumlar arasında, antlaşmalara göre kurulması gereken Kıbrıs Ordusu üzerinde (2 bin kişilik ordu % 60 Rum ve % 40 Türklerden oluşacaktı) tartışmalar başladı. 20 Ekim 1961'de Türk yardımcı Dr. Küçük, Cumhurbaşkanı Makarios'un, silâhlı kuvvetlerin tüm kademelerinde ayrılığın kaldırılarak bir bütünlük sağlanması yolundaki kararını veto yetkisini kullanarak reddetti.

Kamu hizmetlerinde % 70 Rum -% 30 Türk oranlarının sağlanmasında da güçlükler çıktı. Öte yandan Temsilciler Meclisinde mali sorunlar örneğin gümrük vergileri ve gelir vergisi kanunlarında da sürtüşmeler oluyordu. 1962 yılı boyunca İngilizler tarafından ortaya atılan beş büyük şehirde ayrı Türk ve Rum belediyeleri kurulması üzerindeki anlaşmazlıklar büyümeye devam etti. 29 Aralık 1962'de Türk Cemaat Meclisi, 1 Ocak 1963'ten itibaren beş şehirdeki ayrı Türk belediyelerinin faaliyetlerine devam etmesi ve Türklerin çoğunlukta buldukları Lefke'de yeni bir Türk belediyesi kurulması hakkında bir kanun çıkardı. Başkan Makarios da 1 Ocak 1963'ten itibaren hükümetin atayacağı organların tüm adadaki belediye örgütlerini denetlemesini öngören bir karar aldı. Türk liderliği bunu «anayasaya tecavüz» olarak nitelendirdi.

Kıbrıs Anayasa Mahkemesi mali anlaşmazlıkları çözümlenmek üzere Şubat 1963'te toplanarak, 1961'den beri Temsilciler Meclisi Türk üyelerin tarafından kullanılan veto hakkının tüm ada halkına uygulanabileceğini bildirdi. Fakat bu veto yetkisinin, ada halkından vergi toplanmasında kullanılabilecek yasal bir mekanizma olmadığını da açıkladı. Nisan ayında aynı mahkeme, hükümetin kendi seçeceği organlar aracılığı ile belediyeyi denetlemeye yetkili olmadığını ve Türk Cemaat Meclisinin Kıbrıs hükümetine meydan okuyarak ayrı belediyelerde ısrarının geçersiz olduğuna karar verdi.

Küçük ve Makarios arasında yapılan görüşmeler Mayıs 1963'te kesildi. Aynı yılın Kasım ayında Başpiskopos Makarios, Kıbrıs anayasasında bazı değişiklikler yapılması yolundaki 12 maddelik önerilerini getirdi. Bir yıl önce de Ankara'yı ziyaret ederek, antlaşmalarda Kıbrıs anayasasının Türkler lehine olup da bir türlü uygulanamayan hükümlerinin uygulanması için Türk hükümeti ile temasa geçmişti. Değişiklik önerilerine göre, devlet başkanı ve yardımcısının veto kullanma yetkileri alınıyor, Temsilciler Meclisinde mali yasaların çıkarılmasında ayrı ayrı Türk ve Rum çoğunluğunun sağlanması koşulu kaldırılıyordu. Türk ve Rum üyelerden oluşacak tek belediye meclisleri ayrı belediyelerin yerini alacaktı. 16 Aralık 1963 günü Türkiye hükümeti, Kıbrıs anayasasının bir tek noktasının değiştirilemeyeceğini açıkladı.

Öte yandan toplumlara silâhlı çatışmayı ve şiddet olaylarını başlatmak için fırsat kollayan ve emperyalizmin yerli ajanlarıncı desteklenen faşist EOKA ve TMT yerel örgütleri, Aralık ayı sonlarında karşılıklı olarak kanlı saldırıları başlattılar.

25 Aralık günü İngiltere, Kıbrıs'taki Türk, Yunan ve İngiliz askerlerinden oluşacak ortak bir birliğin anayasal düzeni sağlamak için kurulmasını önerdi. Ankara, Atina ve Lefkoşa hükümetleri bunu kabul ettiler. Bu sırada adadaki Türk alayı, Lefkoşa'nın kuzey bölgesini işgal ederek adanın kuzey sahilindeki Girne'ye giden önemli karayolunu denetimi altına aldı. 28 Aralık günü Türk Cemaat Meclisi Başkanı Rauf Denктаş, Kıbrıs Cumhuriyetinin artık var olmadığını söylerken, Cumhurbaşkanı yardımcısı Dr. Fazıl Küçük de 5 Ocak'ta anayasaya aykırı olarak adanın taksiminin gerçekleştirilmesinden yana olduğunu ve Türk memur ve işçilerin hükümetteki görevlerine dönmeyeceklerini açıkladı. Beş gün sonra da «Kıbrıs'ın taksimi için 35. enlem ideal çizgi olacaktır» dedi. 10 Ocak 1964 tarihi Le Monde'a verdiği demeçte Dr. Küçük, «Ayrı bir devlet oluşturmak istiyoruz. Şimdiden ayrı bir yönetimi kurma yolundayız, kendi polis ve haberleşme örgütüne müze sahibiz. Londra Konferansından sonra özerk bölgemizi genişleteceğiz. Bizim açımızdan Başpiskopos Makarios hükümeti artık yoktur.» diyordu.

15 Şubat'ta Londra'da toplanan konferans

ta, Kıbrıs Rumları devletin tek ve birleşik bir yapıya kavuşturulması yanında, garanti ve ittifak antlaşmalarını kaldırarak tam bağımsızlığa kavuşmak istediklerini bildirdiler. Yasama yetkisi ortak seçimle oluşturulacak Temsilciler Meclisine verilmeli, yürütme yetkisi bu meclise karşı sorumlu olacak bakanlar kurulunda toplanmalıydı. Türk toplumuna din, eğitim ve kültür konularında özerklik verilecek, anayasanın ortak noktaları ile sağlanan uluslararası insan haklarının ihlali halinde uluslararası bir kuruluşa başvurma hakkı mahfuz tutulacaktı.

1964 yılı ortalarında Amerika'nın arabuluculuğu ile «Enosis karşılığında Türkiye'ye Kıbrıs'ta bir üs verilmesini öngören Acheson Planı, Türkiye, Yunanistan ve Kıbrıs Türk liderliği tarafından kabul edilmesine rağmen Makarios tarafından reddedildi.

Taraflar arasında uzlaşmayı sağlamak üzere Birleşmiş Milletler örgütünün atadığı arabulucu Dr. Galo Plaza'nın 26 Mart 1965'te Genel Sekretere sunduğu raporda da belirtildiği gibi, Türkiye hükümeti ve Kıbrıs Türk liderliği adanın iki bölgeye taksim edilmesini ve her bölgenin federal sorunlar dışında ayrı olarak kendi kendini yönetmesi fikrini de ısrar etmekteydiler.

Türklerin hükümetteki görevlerinden çekilmelerinden sonra Türk üyelerin katılmadığı Kıbrıs Temsilciler Meclisi 1 Haziran 1964'de önemli bazı kararlar aldı:

1. Yüksek Mahkeme ile Yüksek Anayasa Mahkemesinin birleştirilmesi
2. Rum Cemaat Meclisinin kaldırılarak yerine Eğitim Bakanlığının kurulması
3. Ayrı belediyelerin birleştirilmesi
4. Polis ve jandarma birliklerinin birleştirilmesi
5. 18-50 yaş arasındakilerin askere alınması sağlanarak Milli Muhafız Ordusunun kurulması

6. Cumhurbaşkanı ve Temsilciler Meclisi üyelerinin görev sürelerinin, 1965 yılında itibaren 1968 Şubat'ındaki Başkanlık ve 1970 Ağustos'undaki genel seçimlere kadar birer yıllık sürelerle uzatılması

7. Yeni seçim tedbirleri getirilerek, Türk ve Rumların ayrı ayrı seçim yapmalarının kaldırılması

Temsilciler Meclisinin Rum Milli Muhafız Ordusu kurulmasıyla ilgili yasanın çıkarılma

sındaki amaçlardan biri de, kurulu rejimin kontrolünden çıkmaya yönelmiş Rum faşist birlikleri ile düzensiz çetelerin dağıtılması idi. Atina'dan Kıbrıs'a gönderilen General Grivas'ın, Kıbrıslı Rumlar arasında oluşan özel ordular ve günlük birliklerin Kıbrıs hükümetinin denetimine sokmada yararlı olabileceği düşünülmüştü. Kıbrıs'ın toprak bütünlüğü, egemenliği ve bağımsızlığına karşı içten veya dıştan gelebilecek saldırılara karşı koymak gereğiyle kurulan Rum MMO'nda görevlendirilen Yunanlı subayların Kıbrıslı Rumlar arasındaki anti-emperyalist ve anti-faşist ilercilerle karşı başlatılan faşist baskıları ve askerlik hizmetini 6 aydan 12 aya çıkaran kanunu protesto etmek üzere, 28 Mayıs 1965'te AKEL tarafından Leymosun'da büyük bir gösteri düzenlendi. 1963 sonunda başlayan toplumlararası çatışmalarda AKEL, çatışmaların dışında kalmış ve olayları tasvip etmediğini açıklamıştı. Kıbrıs Emekçilerinin İlerici Partisi, ada halinin esas düşmanın emperyalizm olduğu bilimsel gerçeğinden hareketle, çatışmaların emperyalizmin eskiden beri yürüttüğü «böl ve yönet» taktığının bir sonucu olduğunu belirtiyordu.

1966 Mart'ında Başkan Makarios, emirlerini Atina'dan alan ve RMMO ile gönüllü Rum birliklerini yöneten General Grivas'ın yetkilerini ve faaliyetlerini sınırlandırma girişiminde bulundu. Başpiskopos, RMMO'nun Kıbrıs Savunma Bakanlığına bağlanmasını, oradan denetlenmesini istiyordu. Atina ile Grivas'ın bunu kabul etmemeleri üzerine, Makarios ile Grivas arasında güvensizlik ve ayrılık meydana gelmiş, Cumhurbaşkanı amaçları hakkında Atina kuşkulanaşmaya başlamıştı.

Bu arada Haziran 1966'da Atina ile Ankara arasında gizli görüşmelere başlandı ve temaslar yıl boyunca devam etti. Kasım 1966'da İngiltere, Kıbrıs'taki askeri birliklerinde azaltmaya gitmek istediğini açıkladı. 1967 yazına kadar 2 bin kadar asker geri çekilecek, Lefkoşa'daki RAF istasyonunda sadece uçak bakım işlemleri yapılacak, esas görevler Ağrotur'daki ordu karargahına bırakılacaktı.

Başkan Makarios'un Kıbrıs polis örgütü içinde ayrı silahlı birlikler oluşturmak istemesi ve Çekoslovakya'dan alınan silâhlarla ilgili olarak başlayan gerginlik üzerine, Gri-

vas Atina'ya, «adada kendi denetimi dışında silâhlı birlikler olursa Kıbrıs'taki düzenin bozulmasından kendisinin sorumlu tutulamaya çağım» bildirdi. Aralık 1966'da Atina, Kıbrıs'a giden silâhların Yunan birliklerinin denetiminin de tutulacağını açıklarken, 1967 Şubat'ında Ankara, Çek silâhlarının Kıbrıs'taki BM askerlerine tesliminde ısrar ediyordu. Aynı yıl için de Kıbrıs sorununun çözümlenmesi yolunda ki temaslar Yunan cuntası ile Demirel hükümeti arasında sürdürüldü. Eylül 1967'de Keşan-Dedeoğaç görüşmelerinde; Kıbrıs'ın Yunanistan'a bağlanması ve Türkiye'ye Kıbrıs Türklerinin haklarını koruyacak bir üs ve rilmesi, tartışılan NATO plânları arasındaydı.

31 Ekim 1967'de 1964 yılından beri Kıbrıs dışında bulunan Türk toplum lideri Denктаş'ın gizlice Kıbrıs'a girmeye teşebbüsünün ardından, Grivas'ın Kasım ayında Makarios'un onayı olmadan Geçitkale saldırısını düzenlemesi gerçekleştirildi. Baskılar sonucu bir kısım Yunan askeri ile birlikte adadan çekilmek zorunda bırakılan Grivas, RMMO ko mutanlığından uzaklaştırıldı.

29 Aralık 1967'de Kıbrıs Türk liderliği, «1960 Anayasası hükümleri tam olarak uygulanıncaya kadar» ada üzerinde dağılmış Türk bölgelerinin yönetimi için «Geçici Kıbrıs Türk Yönetimi'nin kurulduğunu açıkladı. 9 kişilik yönetimin başkanı Dr. Küçük, yardımcısı da (Nisan 1968'de adaya dönmeye izin verilecek olan) Denктаş olmuştu. Temsilciler Meclisi Türk üyeleri ile Türk Cemaat Meclisi üyeleri yasama meclisi oluşturuyordu.

Kıbrıs hükümetinin tepki ile karşıladığı bu tek taraflı kararın alınmasına kadar 1964 yılından bu yana Türk toplumu arasında geçen politik mücadeleye göz atmakta yarar var.

Cumhurbaşkanı Yardımcısı Dr. Küçük, bir süre suskunluktan sonra 1964 yılı içinde, sivil kadrolar üzerinde etkinlik ve baskısını artıran askeri yöneticilere karşı başlattığı yetki kavgasını kazanmıştı. Türkiye Dışişleri Bakanlığına gönderdiği raporlarla Genelkurmay Başkanlığına etkilemiş ve «Bozkurt» diye anılan TMT'nin başkanı Kemal Coşkun'un Türkiye'ye geri çağrılmasını sağlamıştı. Dr. Küçük ve arkadaşları tarafından yürütülen «sivil yönetime dönüş» kampanyasının amacı, Küçük başkanlığındaki Türk bakanlarla Temsil

ciler Meclisi ve Cemaat Meclisinin bazı üyelerinden oluşturulan «Genel Komite'nin yetkilerini sivillerin eline geçirmekti. Genel Komite, toplum yönetimiyle ilgili bütün işlerde söz sahibi olacak, Cemaat Meclisi ise eskiden olduğu gibi yalnız eğitim, din ve evkaf işleriyle uğraşacaktı. Fazıl Küçük ve üç bakanı. Önce Ekim 1962'den beri Türkiye'nin Lefkoşa Büyükelçiliği Askeri Ateşesi olan K. Coşkun'un kurduğu bu komitenin toplantılarını boykot etmeye başladılar, sonra da Ankara'ya istifa ettiklerini bildirdiler. Ankara hükümetine kendi görüşlerini kabul ettirmeyi başaran Dr. Küçük, ayrıca askeri liderliğin muhalefetine rağmen lise mezunlarının yüksek öğrenim için Türkiye'ye gelmelerini de sağlamıştı.

1958 yılında kurduğu TMT'nin komutanından yana olan Rauf Denктаş kligi, onun yeri ne Türk Cemaat Meclisi Başkanlığı görevinde bulunan Şemsi Kâzım ve Dr. Fazıl Küçük klikleri arasında başlayan çıkar kavgası, gide rek Türkiye basınına «gazoz savaşı» şeklinde yansımıştı. Birbirine düşen Kıbrıslı Türk liderleri uzlaştırmak için 28 Aralık günü Lefkoşa'ya giden Dışişleri Bakanlığı Genel Sekreteri Zeki Kunalalp ile Hukuk danışmanı Suat Bilge, 29 Aralık 1967 günü «Geçici Kıbrıs Türk Yönetimi'ni açıklamışlardı. Böylelikle Kıbrıslı Türk liderler arasında iyiden iyiye açığa çıkan çekişme ve suçlama kampanyasına sözde bir formül getirilmişti. Yetkiler Dr. Küçük'e teslim edilirken ayağı kaydırması mümkün olan Denктаş ise ikinci plâna itiliyor, Şemsi Kâzım ise kızığa çekiliyordu. Makarios hükümetinin, serüvenci lider Denктаş'ın Kıbrıs'a yasal yollardan girmesi ne izin vermesi ile 4 yıllık aradan sonra görevi başına dönen emperyalizmin bu sadık adamı sonradan toplumlararası ikili görüşmelerle Kıbrıs Türklerinin temsilcisi olarak katılacaktı.

Kıbrıs Türk halkına dayatılan Geçici Kıbrıs Türk Yönetimi'nin Temel Kuralları (Anayasa)'na göre Dr. Küçük otomatikman Yönetim Kurulu Başkanlığına, Denктаş da yardımcılığına getirilmişti. Bütün temel görevlere yapılacak atamalar ikisinden birinin önermesi ve diğerinin de onaylanması ile olacaktı. Yürütme Kurulu üyeleri (bakanlar) ise toplumun iradesi dışında atanmış, örneğin 9 kişiden 6'sı hiçbir seçimden geçmemişti. Ya-

sama Meclisi, Yönetim Kurulunun denetleme yetkisinden yoksun olup bütçenin onaylanmasına yer verilmemişti. Yürütmenin, Yasama Meclisinden güvenoyu alması sözkonusu bile değildi. Yürütme Kurulu Başkanı, yardımcısı ve diğer üyelerinin yaptıkları eylem ve işlemleri denetleyecek hiçbir organ yoktu.

Bunlar sadece Küçük-Denktaş yönetiminin ilk göze batan anti-demokratik yanlarıydı. Bunların altında yönetimin hukuka bağlı olmaması, mevcut anayasa ve kanunların halka tanıdığı en basit insan haklarından olan düşüncü ve kanaatlerini açıklama, dernek ve siyasi parti kurma vb gibi vazgeçilmez özgürlükleri fiilen önlenmesi de yatmaktaydı.

Sonradan «geçici» lik sıfatı kaldırılacak olan bu faşist yönetim, yıllarca baskı ve terör altında tutulmuş yoksul emekçi Türk halkını amansızca vergilendirirken, büyük işletme sahipleri ile araçları denetlememekte, onlardan vergi almak bir yana, devlet eliyle kişiyi zengin etme mekanizması ile büyük vurgunlar vurmalarına yardım etmekteydi. Gene bu yönetim sorumluları, bankalarına olan borçlarını ödemeleri için yapılan baskıların altında ezilen yoksul halkın yaşamak için tek alternatifini olan «toprağını en çok verene -ki bunlar Rumlardır- satmasını» terörist yollarla önleyerek, söz konusu toprakları kendi şebekeleriyle ucuza kapatıp astronomik rakamlarla Rumlara satma imkânlarını yaratmaktaydılar.

1968 yılı başında Makarios, Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin Şubat ayında yapılacağını açıkladı. Makarios'un amacı, Türk ve Rum toplumları arasındaki ayrılıkları ortadan kaldırmaya yönelik politikasının halk tarafından onaylanmasını sağlamaktı. Rum toplumu arasında Enosis isteyenler kendi adaylarını çıkardılar ve seçim, Enosis ile Kıbrıs'ın bağımsızlığını isteyenler arasında oldu. 25 Şubat 1968'de Makarios'un politikasının ezici bir çoğunlukla (% 90) Kıbrıs halkı tarafından desteklendiği kanıtlandı. Aynı ay içinde Kıbrıs Türkleri de Rumlara uyararak yalnız Cumhurbaşkanını Yardımcılığı için seçim yapmak durumunda kaldıklarını açıkladılar. Dr. Küçük, Şemsi Kâzım kliğinin adayını çekilmeye zorlayarak yine seçim yapmadan sandalyesinde oturmaya devam etti.

Toplumlararası barıştan yana, anti-emper-

yalist ve anti-faşist bir politika izleyen Başkan Makarios, Kıbrıs Türklerine üniter Kıbrıs devleti içinde özel hak ve imtiyazlar tanıyacak yeni anayasal reform önerileri hazırlıyordu. Bu amaçla iki toplum arasında anlaşma zemini yaratmak üzere 1964 yılından beri Kıbrıs Türklerine uygulanan sınırlamaları kaldırdı. 1968'in ilk aylarında alınan bir dizi tedbirlerle seyahat özgürlüğü genişletildi. Türk bölgelerine çimento, kereste ve demir gibi ihtiyaç maddelerinin girmesine izin verildi.

1968 ve 1969 yıllarında toplumlararası görüşmelere devam edilmesine rağmen çok az bir ilerleme kaydedilmmişti. Grivas'ın tekrar adaya dönerek Rum toplumu içinde tedbiş eylemlerini başlatması, yeni siyasi partilerin kurulması ve 8 Mart 1970'de Makarios'a karşı düzenlenen başarısız suikast teşebbüsüne rağmen 1970'de, 1960'dan beri ilk defa genel seçimler yapıldı. Türk liderliği de kendi bölgelerinde Temsilciler Meclisi ve Cemaat Meclisi üyelikleri için göstermelik bir seçim yaptı. TMT'nin desteklediği «Ulusal Dayanışma Programı» şemsiyesi altında milli bütünlüğümüzün bozulmaması gerekçesi ile tek liste olarak seçimlere giren Küçük-Denktaş Yönetimi, kendi adamlarını Yasama Meclisine doldurdu. Rum toplumu ile işbirliği ve barıştan yana olan sosyal demokrat Türklerin kurduğu «Cumhuriyetçi Türk Partisi»ne karşı yapılan anti-demokratik baskılar 1973 Cumhurbaşkanını yardımcılığı seçimlerinde de tekrarlandı. 12 Mart olağanüstü yönetimleri döneminde yılanmış lider Dr. Küçük'ün, Denktaş'a karşı adaylığını koyması engellenirken diğer aday olan CTP Başkanı Berberoğlu da susturulmuştu. Türk toplumunun başına, emperyalizmin ortaklarının yardımıyla, faşist yöntemlerle, zorla, silâh tehdidi ile lider kesilenler, halkın, gerçek arzularını, emperyalizme ve faşizme karşı olan nefretini, barış isteklerini ifade etmesine izin vermiyorlardı.

Kıbrıs Cumhuriyetinin seçimle işbaşına gelmiş Cumhurbaşkanı Makarios ve onun hükümetine karşı, faşist Yunan cuntası eliyle girişilen darbe hareketi ve onu izleyen günlerde Kıbrıs'ın bağımsızlık, egemenlik ve toprak bütünlüğünü garanti etmiş olan Türkiye'nin adaya askeri müdahalesi sonunda uygulamaya konan NATO'nun TAK-

SİM PLANI, 13 Şubat 1975'de özerk Kıbrıs Türk Devletinin ilanı ile bir adım daha ileriye götürülmüştür. Kıbrıs sorununa barışçı bir çözüm bulmak üzere yeniden başlatılan toplumlararası görüşmeleri baltalamayı amaçlayan Kıbrıs Türk liderliğinin bu girişimi, demokratik ülkeler ve dünya kamuoyu tarafından kınanmıştır. Kıbrıs Cumhuriyeti hükümeti tarafından yapılan şikâyet üzerine toplanan Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi de üç haftalık görüşmelerden sonra aldığı 12 Mart 1975 tarihli kararda, Kıbrıs Türk liderliğinin tek yanlı kararını esefle karşılamış ve tarafların BM örgütünün ısrarlı kararlarının uygulanmasını tehlikeye sokmuş olan ya da sokabilecek tek yanlı tüm girişimleri karşısında endişelerini belirtmiştir. Bu arada ABD Dışişleri Bakanı Kissinger'in Ankara'ya yaptığı gezi, Türkiye'nin iç ve dış politikasında ilginç yönlendirmeleri de beraberinde getirmiştir. Özellikle Kıbrıs konusunda sivil ve askerî yetkililerle yapılan görüşmelerde Kıbrıs'la ilgili bazı haritaların toplantılara getirilerek taksim çizgisi üzerinde pazarlıklar yapıldığı basına da yansımıştır.

Emperyalizm, adayı NATO'nun batmaz bir uçak gemisi haline getirme planlarından hâlâ daha vazgeçmemiştir. 1958'lerde, 1963'

lerde ve nihayet 1974'lerdeki olayların düzenleyicileri yine Amerika, NATO ve onun adadaki kuklalarıdır. Faşist Yunan cuntasının düzenlediği darbe ve onun ardından gelen Türk askerî müdahalesi adaya barış getirmemiştir. 1955'lerde emperyalizmin sahneye koyduğu «böl ve yönet» politikasını güçlendirdi. Kıbrıs halkını bölmek isteyenler, planlarını gizlemek için «iki toplum bir arada yaşayamaz» masalını uydurarak, yerli faşist örgütleri yardımıyla, yalanla, tehditle yüzbinlerce Kıbrıslıyı yerinden, yurdundan kaldırarak adanın başka bölgelerine sürmüşlerdir.

Bugün Kıbrıs'ta barışın sağlanması için, ilk olarak Kıbrıs devletinin birliğini, toprak bütünlüğünü ve bağımsızlığını tescil etmiş olan BM örgütünün, durumun normalleştirilmesi yolunda aldığı çeşitli kararların bir an önce hayata geçirilmesi gerekmektedir. Bunun için de adanın her türlü askerden arınması, Türk ve Rum yeraltı örgütlerinin yasa dışı ilân edilmesi, BM Genel Kurul kararında da belirtildiği gibi göçmenlerin güvenlik içinde evlerine dönmeleri, ada ekonomisinin tekrar canlandırılması kaçınılmazdır. Ancak bu yol izlendiği takdirde Kıbrıs adası sükûn ve refaha kavuşacak, açılan yaralar yavaş yavaş sarılacak, bölge ve dünya barışına hizmet edilecektir.

TÜSTAV

«Sol» sapmanın eleştirisi

1960 sonrası sol hareketin eleştirisi konusunda İLKE'de bundan önce TİP ve MDD hareketlerinin eleştirisi yapıldı. Bütün bu akımların genel karakteristiğinin, işçi sınıfı sosyalizmi açısından bir sağ sapmayı temsil ettiği ve işçi sınıfı hareketini bu yüzden zaafa uğrattıkları, yapılan eleştiride varılan sonuçlardan biriydi.

1960 sonrasındaki sol hareket, Türkiye'de yalnızca bir sağ sapma ile belirlenmektedir. Özellikle 1969 sonrasında aynı sol hareket içinde «sol» eğilimler ve akımlar da ortaya çıkmış, çeşitli örgütlenmeler ve eylemler gerçekleştirilmiştir. İşçi sınıfı sosyalizmi açısından genel olarak bir «sol» sapmayı temsil eden bu akımların ideoloji ve eylemleri, sınıf temelleri, strateji ve taktikleri ele alınıp, eleştirilmelidir. Geçmiş sol hareketin sağlıklı bir eleştirisi için belli bir süre siyasi hayatta etkili olmuş bu akımların ciddi bir eleştirisi de gereklidir. Bu sayfalarda bu denenecektir.

«Sol» sapma da, sağ sapma kadar işçi

sınıfı hareketine zararlı bir akımdır; ama bu, her iki sapmayı da aynı kaba koymayı gerektirmez. Özellikle Türkiye'deki gelişmeler, bu ayırımı dikkat etmeyi daha da fazla gerektirmektedir. Türkiye'deki sol hareketin son birkaç yılı, Lenin'in, «sol sapma işçi sınıfının oportünist günahlarından doğar» sözünün ne kadar doğru olduğunu bir kez daha göstermiştir. TİP ve MDD eleştirilerinde, bu akımların sözcülerinin, genç ve iyiniyetli unsurları nasıl etkilediği üzerinde durulmuştu. PDA eleştirisinde ise, bu kişilerin sözde keskinliklerinin kendi saflarındaki birçok genç unsuru nasıl «sol» sapmaya ittiğine değinilmişti. Burada dikkati çekmek istediğimiz nokta şudur: İdeolojik ve politik olarak genel özellikleriyle sol sapmayı temsil eden ve eylemleriyle bu görüşleri gerçekleştirmeyi deneyen çeşitli grupların temsilcileri ve bu görüşlerin savunucuları, sağ sapmanın temsilcilerinden nitelikleri bakımından kesinlikle ayrılırlar. Bu kadrolar 1960 sonrası sol hareket içinde oluşmuş, ta-

mamen genç ve tamamen iyiniyetli kişilerden meydana geliyordu. Eylemleri politik olarak yanlış, fakat tarihi olarak haklıydı, düzene karşı, emperyalizme ve yerli ortaklarına, faşizme karşı bir başkaladıma, bir protesto hareketiydi. **Yanlıştı**, çünkü bu başkaladıma işçi sınıfının mücadele ilkeleriyle uyuşan bir öz ve biçime sahip değildi. **Haklıydı**, çünkü emperyalizmin ve kapitalizmin baskı ve sömürüsüne maruz kalmış olan, bu düzene karşı çıkan başka bir sosyal tabakanın, küçük burjuvazinin, bir protesto hareketiydi. Temsilcileri kendi görüşlerini büyük bir açık yüreklilik ve yiğitlikle uyguladılar, hiçbir fedakârlıktan kaçınmadılar ve ezilen halkın protestosunda belli bir soluk oldular, gerektiğinde egemen sınıflara hiçbir taviz vermeden canlarını vermekten kaçınmadılar. Bu gerçek, hiçbir zaman unutulmamalıdır.

Bu gerçek hiçbir zaman unutulmamalıdır ama, eleştiriden de vazgeçilmemelidir. Tersine bu akımın eleştirisi en geniş ve yapıcı şekilde ele alınmalı, bu akımın niçin işçi sınıfı sosyalizmi ile uyuşmadığı, sosyalist hareketin gelişmesine yararlı değil, tersine

GENEL OLARAK «SOL» SAPMA

Sosyalist hareket içinde ortaya çıkan «sol» akım, genel olarak bir **küçük burjuva ihtilâlciliğidir**. Kapitalist üretim tarzının gelişmekte olduğu ülkelerde, sınıf farklılaşmalarının hızlanmasına paralel olarak kapitalist sömürden zarar görenler farklı tavırlar takınırlar. Kapitalist sömürden zarar görenler arasında işçi sınıfından başka geniş küçük burjuva yığınlar da bulunmaktadır. Kapitalist gelişme karşısında tutunamayıp küçük dükkanlarını, işyerlerini yitiren küçük ve orta esnaflar, zanaatkarlar, tarımda kapitalizmin gelişmesiyle sürekli mülksüzleşen, topraklarını elden çıkarmak zorunda kalan küçük üreticiler, yoksul ve orta köylüler, kapitalizmin çelişkilerinin keskinleşmesiyle artan bir huzursuzluk, yabancılaşma ve güvensizlik içine düşen aydınlar, bütün bunlar özünde kapitalizmin gelişmesinden zarar gören sosyal tabakaları temsil ederler. Kapitalist gelişmenin bunalım dönemlerinde ve özellikle burjuva demokrasisi

zararlı olduğu açıklanmalıdır. Emperyalizme ve yerli ortaklarına karşı mücadelede can vermiş herkese karşı duyduğumuz büyük saygı, bu akımın temsilcilerinin ideoloji ve politikalarını eleştirmemize hiçbir zaman engel olmamalı, tersine bu eleştirinin mümkün olan en açık şekilde yapılmasına yol açmalıdır.

Bugün sol çevrelerde bu akımın eleştirisine karşı belli bir hayırhahlık, duygusal bir yaklaşım vardır. **Bu tavır yıkıktır**. Her akım yerli yerine oturtulmalıdır. Türkiye tarihinde görülmemiş ölçüde ve düzeyde halkın kurtuluşu için can vermiş olan arkadaşların anısı, bu akımın etrafında objektif olarak doğmuş olan duygusal ve bulanık vanın giderilmesine, ciddi bir eleştirinin yapılmasına engel olmamalıdır.

«Sol» sapmanın eleştirisi hiçbir zaman Türkiye ile sınırlı kalmaz. Aynı akım çeşitli dönemlerde dünyanın bir çok bölgesinde belli ölçülerde güç kazanmıştır. Bu yüzden «sol» sapmayı uluslararası plandan ele almak, aynı zamanda geçmişteki ve günümüzdeki görünüşlerini birlikte incelemek gerekir.

içindeki faşist yanların ağır basmaya, başladığı, egemen sınıfla halk arasındaki çelişki keskinleştiği dönemlerde, bu tabakaların sosyal muhalefeti çaresizlik içinde belli atılımlar ve patlamalar doğurur.

Özellikle işçi sınıfı hareketinin yeni gelişmekte olduğu, işçi sınıfı partisinin güçsüz olduğu ülkelerde, sosyalist hareket içinde normal olarak önemli bir yere sahip olan küçük burjuva radikalizminin sözcüleri bu gibi dönem ve şartlarda «sol» sapmaya düşerler. Burada işçi sınıfı partisinin rolü son derece önemlidir. Güçlü bir partinin varlığı, halk kitlelerine öncülük etme yeteneklerini kazanmış bir partinin varlığı, küçük burjuva unsurların olumsuz yanlarını törpüleyip, onların düzeni protesto hareketlerini, işçi sınıfının mücadelesinin çerçevesi içine yerleştirebilir. Aksi halde dağınıklık ve karmaşa doğaldır. Buna iyi bir örnek olarak son yıllarda Avrupa'da gelişen olayları gösterebiliriz. Proletarya partisinin henüz kurulma dö

neminde olduğu, faşizm sonrası dönemde sosyalist hareketin daha yeni yeni güçlenme ye başladığı Federal Almanya'da son yıllarda birçok maceracı ve terörist akım gelişmiş, ülke çapında bir «sol» sapma ortaya çıkmıştır. Son derece benzer sosyo-ekonomik şartlara sahip bir ülke olan komşu Fransa'da güçlü bir proletarya partisinin var olması yüzünden «sol» akımlar gelişmemiş, etkili olamamışlardır. Sosyo-ekonomik yapısı sosyal patlamalara çok daha elverişli olan İtalya da bile, proletarya partisinin ülkedeki en güçlü partilerden biri olması ve kitlelerin muhalefetini ve iktidar mücadelesini yönetebilmesi yüzünden küçük burjuva ihtilâlciliği güçsüz kalmıştır.

Lenin, «Bolşevizm, İşçi Hareketi İçinde Hangi Düşmanlara Karşı Mücadelede Gelişmiş, Güçlenmiş ve Savaşçı Niteliğe Varmıştır?» adlı yazısına şöyle başlamaktadır:

«Her şeyden önce ve özellikle 1914'te sosyal şovenizm biçimine bürünen ve kesin olarak proletaryaya karşı burjuvazinin saf-larına geçen oportünizme karşı savaşarak. Oportünizm doğal olarak bolşevizmin işçi hareketi içinde baş düşmanı oldu. Şu anda uluslararası alanda gene baş düşmanıdır. Bolşevizm en büyük dikkatini bu düşmana karşı mücadeleye toplamıştır ve hâlâ da toplamaktadır...»

«... Bolşevizmin, anarşizme benzer yan-ları bulunan ve ondan birşeyler alan ve her temel meselede tutarlı bir proleter sınıf mücadelesinin şartlarından ve gereklerinden kaçan şu küçük-burjuva ihtilâlciliğine karşı uzun yıllar süren bir mücadelede şekillendiği ve güçlendiği yurt dışında henüz yeteri kadar bilinmemektedir. Marksistler için teorik olarak ispat olunmuş ve Avrupanın bütün devrimlerinin ve bütün devrimci hareketle-rinin tecrübesiyle tam olarak doğrulanmış bir gerçek varsa, o da (birçok Avrupa ülkelerinde temsil edilen ve önemli bir yığın teşkil eden) kapitalist düzende, devamlı bir sö-mürü ve baskıya ve çok kere hayat şartla-rının hızla kötüleşmesine ve iflâsa uğrayan bir sosyal tip olarak küçük mülkiyet sahibi-nin, küçük üreticinin, aşırı bir ihtilâlciliğe kolayca geçtiği, ama bu sınıfın tutarlı, ör-gütlü disiplinli ve sağlam bir tutumu benim-siyemediğidir. Kapitalizmin iğrençlikleri kar-sısında öfkeye kapılan küçük burjuva, bütün

kapitalist ülkelere özgü anarşizm gibi sos-yal bir fenomendir. Bu çeşit ihtilâlciliğin istikrarsızlığı, kısırlığı, boyun eğişe, uyusuk-luğa, boş fantaziye ve giderek «moda olan» şu ya da bu burjuva eğilimine karşı «kudur-gan» bir hayranlığa bile dönüşebilme özelli-ği, bütün bunlar, herkesçe bilinir...»

«Anarşizm, çok kere işçi sınıfının oportünist günahları için bir çeşit ceza olmuş-tur. Bu iki mantığa aykırı tutum, birbirini tamamlamaktaydı. Ve eğer Rusya'da kü-çük burjuva nüfus batı ülkelerindekinden kalabalık olmasına rağmen 1905 ve 1917 dev-rimlerinde ve bu iki devrime hazırlık saf-hasında, anarşizmin nispeten önemsiz bir etkisi olmuşsa, hiç şüphe yok ki bu, kısı-men oportünizme karşı her zaman en uz-laşmaz ve en amansız savaşı yürütmüş o-lan bolşevizm sayesinde. 'Kısmen' di-yorum çünkü anarşizmin Rusya'da zayıf düşmesini sağlamada asıl büyük etkiyi yap-mış olan şey, bu akımın geçmişte (1870-1880) ülkemizde tam olarak açılıp gelişme fırsatını bulmuş olması ve böylelikle teori-sinin ne kadar yanlış, devrimci sınıfa kıla-vuzluk etmede ne kadar elverişsiz olduğunu açıkça göstermiş olmasıdır.

«Bolşevizm daha 1903'te ortaya çıkar çıkmaz, yarı anarşist (ya da anarşizmle flört etmesi mümkün) küçük burjuva ihtilâlciliğine karşı amansız savaş yürütme gele-neğini benimsemiştir.» («Sol» Komünizm... s. 23)

Rusya'nın kendine özgü şartları içinde ortaya çıkmış olan ve bolşeviklerin kararlı mücadelesi sonucunda etkisiz hale getiril-miş olan «sol» sapma önce Narodnik ve son-ra da Sosyalist Devrimciler (SR'lar) hare-ketleriydi. Lenin bu akıma karşı sürdürülen mücadeleyi şöyle anlatıyor:

«... Bolşevizm, bütün partiler içinde kü-çük-burjuva ihtilâlcî eğilimleri en çok tem-sil eden partiye karşı, «devrimci-sosyalistler» partisine karşı üç belli başlı noktada mü-cadeleyi ele aldı ve sürdürdü. İlk önce, bu parti, marksizmi inkâr ederek herhangi bir siyasi eyleme girişmeden önce sınıf gü-çlerini ve bu güçler arasındaki ilişkiyi hesa-ba katmanın gereğini anlamamakta dire-niyor (belki de daha doğrusu anlayamıyor-du). İkincisi, bu parti, bireysel terörizmi, suikastleri doğru bir eylem olarak tanımayı,

kendi «ihtilâlcı» ruhunun, ya da «solculuğu- nun» özel bir belirtisi sayıyordu; ki bunu biz marksistler kesin olarak reddederiz. Elbette ki, biz, bireysel terörü yerinde bir davranış saymadığımız için reddederiz. Oysa, Büyük Fransız Devriminin terörünü «ilke olarak» mahkûm edebilen, ya da bütün dünyanın burjuvazisi tarafından kuşatılmış muzaffer devrimci parti tarafından genel olarak uygulanan terörü mahkûm edebilen kimselerle, Plehanov daha 1900-1903 yıllarında henüz marksist ve devrimci iken alay etmiş, onları gülünç duruma düşürmüştür. Üçüncüsü, «devrimci-sosyalistler için» «solcu» olmak demek, Alman sosyal-demokrasisinin pek o kadar önemli olmayan bazı oportünist günahlarını alayla yermek, ama öte yandan aynı partinin, örneğin toprak meselesi üzerinde aşırı oportünizme düşen üyelerini taklit etmektir. age. s.24)

Lenin'in SR'lar ile ilgili olarak saydığı özellikler ve sınıfsal nitelikler küçük burjuva ihtilâlciliğinin genel karakteristikleri olarak kabul edilebilir: Objektif, maddi şartları ve toplumun gelişme yasalarını göz önüne almamak; kitlelerin eylemi yerine bireylerin eylemini öne çıkarmak; emekçi yığınların ekonomik ve politik sorunlarına proletaryanın değil, küçük burjuvazinin açısından çözümler getirmek ve devrimci mücadelede işçi sınıfını değil de, küçük burjuvazinin şu ya da bu kesimini öncü görmek. Ve bütün bu nedenlerden maceracı bir po-

litika sürdürmek.

«Sol» sapmanın, meselelere en ileri sınıf olan işçi sınıfının açısından bakmaması ve istikrarsız bir sosyal tabaka olan küçük burjuvazinin temsilcisi olması yüzünden, sürdürmek zorunda kaldığı bu maceracı politika her ülkede ve her dönemde o ülkenin ve tarihi dönemin şartlarına göre değişen çeşitli biçimlere bürünür. Bu, bazen troçkizmde olduğu gibi işçi sınıfının ittifaklar politikasını reddetmek, bazen blanquizm'de olduğu gibi bir avuç anlaşmış kişinin kitlelerden kopuk terörist eylemleri ile başarıya ulaşmayı denemek, bazen legal mücadeleyi ve özellikle parlamenter mücadeleyi reddetmek, bazen de bireysel teröre dayanan «herşeyi silahlar tayin eder» şeklindeki bir politikayı öne çıkarmak biçiminde ortaya çıkabilir.

Dünya devrimci hareketinin tarihi bütün bu farklı ve çeşitli renkten «sol» akımların işçi sınıfı hareketine verdiği zararlara karşı marksist-Leninistlerin verdiği sürekli mücadelelerin örnekleri ile doludur.

12 Mart öncesi ve sonrasında Türkiye sosyalist hareketi içinde ortaya çıkan ve çağdaş uluslararası «sol» sapmadan etkilenmiş, çeşitli «gerilla savaşı» savunucusu akımlar da, «sol» sapmanın genel niteliklerini aynen göstermişlerdir. Bu akımların görüşlerini ele almak ve bunların bir küçük burjuva ihtilâlciliği olan «sol» sapmanın bir ifadesini olduğunu göstermek bu yazının amacı olacaktır.

TÜRKİYE'DE «SOL» SAPMA

TİP'teki ve MDD'deki sağ niteliklere bir tepki olarak ortaya çıkmış olan «sol» sapma, Türkiye'de çeşitli gruplar tarafından temsil edilmiştir. Başlıca üç grupta toplayabileceğimiz «sol» sapma akımlarının ortak özelliği bunların temsilcilerinin hepsinin de MDD çizgisinden kaynaklanmalarıydı. Bu üç grubun (THKP-C, THKO ve TİKKO adları altında birleşmiş olan gruplar) temsilcilerinin diğer bir özelliği de gene hemen hemen hepsinin Dev-Genç'ten gelmiş olmasıydı.

MDD çizgisinin genel olarak bir küçük burjuva sosyalizmini temsil ettiği, küçük burjuva milliyetçiliği niteliklerine sahip ol-

duğu, sosyalist örgütlenmeyi sekteye uğrat- tığı ve sosyalist hareketi işçi sınıfı dışındaki tabakaların peşine takma çabasında olduğu, İLKE'nin MDD eleştirisinde belirtildiği, MDD'nin küçük burjuva karakteri, bu çizginin gene küçük burjuva yanları ağır basan devrimci gençlik hareketi içinde geniş etki kazanmasında en önemli unsur olmuştur. Sosyal muhalefetin güçlenmesi, ülkedeki sınıf mücadelesinin keskinleşmesiyle, sosyalizmin dünya çapındaki başarılarının da etkisiyle, genç kadrolar MDD ideologlarının, kendi dinamiklerine ve iyiniyetlerine uygun bir çizginin savunucusu olmadıklarını kısa zamanda kavramış ve yeni yeni arayışlara

girmişlerdir. Bir yanda TİP yöneticilerinin pasifizmi, diğer yanda MDD ideologlarının kuyrukçulukları, gençlik hareketini tam bir bunalıma sokmuş, arayış içindeki genç kadrolar, ülkede güçlü bir proletarya partisinin var olmaması yüzünden, kolaylıkla «sol» sapma içine girmişlerdir. MDD ideologlarının savunduğu çizgiyi, bilimsel bir şekilde değil de, tamamen yüzeyde ve duygusal bir şekilde reddetmeleri yüzünden ve stratejide değil de genel olarak taktik alanda ve özel olarak mücadele biçimleri konusunda eski MDD cilere karşı çıkan genç kadrolar, yeni oluşturmaya başladıkları ideolojik yapı içinde MDD'nin bütün temel özelliklerini, küçük burjuva karakterini korumuşlar, bu yüzden de kuyrukçuluğa karşı çıkarken işçi sınıfından kopuk oldukları için gene kuyrukçuluğun içine düşmüşler, 12 Mart şartlarındaki cuntalar kargaşası içinde kemalist kliklerin oyununa gelmekten kurtulamamışlardır.

«Sol» sapma, Türkiye'de de küçük burjuvaziden kaynaklanmış, gerek kadroları gerekse ideolojisi bakımından bu sosyal tabakanın derin izlerini taşımıştır. Ülkemizde küçük burjuvazi geniş bir sosyal tabakalar bütünlüğüdür. Şehir küçük burjuvazisinin önemi yanında kırsal alanlarda da bu tabaka son derece yaygındır. Türkiye'de tarımda küçük üretimin oldukça geniş olduğu tartışılmaz bir gerçektir. Kapitalizmin geç kalmış bir ülke olduğu Türkiye'de tarımda hemen hemen en yaygın üretim küçük üretimdir. Öte yandan derin tarihi köklere sahip olan kapıkulları, devlet memurları ve aydınlar da, Türkiye'de önemli bir sayıya sahiptir.

Son yıllarda Türkiye'de kapitalizmin oldukça hızlı bir tempoyla gelişmesi, ülkedeki sınıf farklılaşmalarını da hızlandırmıştır. Kapitalizmin kırsal alanlardaki gelişmesi birçok bölgede geniş köylü yığınlarının mülksüzleşmesine yol açmıştır. Küçük üreticiler, küçük esnaf ve zanaatkarlar, küçük işletmeler yaygın bir dağılmaya uğramış, egemen sınıflarla halk arasındaki uçurum daha da derinleşmiş ve çelişkiler keskinleşmiştir. Kapitalizmin gelişmesi sömürü ve tahakkümün artmasıyla atbaşı gittiğinden, geniş halk yığınlarının düzene karşı besledikleri hoşnutsuzluk ta büyümüş, toplumun çeşitli sınıf ve

tabakalarında direnme ve başkaldırma hareketleri yoğunlaşmıştır.

Türkiye'deki devlet mekanizmasının gösterdiği bazı özellikler burada başka bir önem kazanmaktadır. Gerek Osmanlı Devleti'nde gerekse onun doğal bir uzantısı olan yeni Türkiye Cumhuriyeti'nde kapıkulları ve devlet bürokrasisi önemli bir yer tutmuş ve bu kesim ülkede her zaman belli ölçülerde söz sahibi olmuştur. (Ya da öyle olduğunu zannetmiştir.)

Küçük burjuva kökenli ve bu tabakanın dünya görüşüne sahip olan sivil ve asker bürokrasi içindeki farklılaşma da, son yıllar da, ülkedeki sınıf farklılaşmasına paralel olarak büyümüştür. Bürokrasinin üst tabakası hızla tekelci burjuvazinin iktidarı ile bütünleşirken, diğer tabakalarda yoksullaşma ve hoşnutsuzluk artmaktadır.

Bütün bunlar göz önünde tutulduğunda, ülkelerdeki kapitalistleşmeye paralel olarak geniş küçük burjuva tabakalar içinde, gerek kırsal alanlarda gerekse şehirlerde, artan bir mülksüzleşme ve yoksullaşmanın söz konusu olduğu kolayca anlaşılabilir. 1960'ların sonlarında Türkiye'de, işçi sınıfı muhalefeti yanında bu tabakaların da siyasi ve ekonomik birçok protesto hareketlerine giriştiği gözlenmektedir. Küçük ve orta üreticilerin tütün, fındık ve pamuk mitingleri, öğretmen ve teknik elemanların boykotları ve geniş öğrenci hareketi bu arada sayılabilir.

Küçük burjuva muhalefeti kendisine çeşitli sözcüler bulmuştur. Bu muhalefet bir kesimiyle daha çok CHP tabanında toplanırken, bürokrasi içinde oluşan ekonomik ve politik hoşnutsuzluk, bir yandan da darbeci akım içinde ifadesini buluyordu. Bütün bunların yanında bir de gençlik hareketi mevcuttu. Örgütlenme ve bilinç seviyesi içinde yaşadığı maddi ortam sonucu oldukça düşük olan köylülüğün bağımsız bir muhalefeti ve hareketi söz konusu olamazdı. Köylülük içindeki hoşnutsuzluk öte yandan dolaylı olarak diğer kesimlerdeki küçük burjuva muhalefetinin temsilcilerinin bilinç ve eylemlerini etkiliyordu.

Türkiye'de 1965 sonrasında küçük burjuvazinin bu hoşnutsuzluğu artarken bunun bir parçası olan gençlik hareketi de gelişiyordu. Fakat gençlik hareketi yalnızca küçük burjuva kökenli olmasıyla tanımlana-

mıyacağı için, bu hareket başka özellikler de gösteriyordu. Sahip olduğu büyük dinamizmin yanında, aydın niteliği yüzünden sosyalizme son derece açıktı. Bu büyük olanak, işçi sınıfının bağımsız hareketi tarafından yönlendirilmediği sürece yalpalamalara ve giderek başarısızlığa mahkûmdu. Bu olanak 12 Mart öncesinde ülkede doğru bir siyasî çizgiye sahip, kitlelerin mücadelesine öncülük edebilecek bir proletarya partisi olmadığı için doğal olarak değerlendirilemedi ve bu yüzden gençlik hareketinin küçük burjuva nitelikleri sosyalizme açık yanlarına her zaman ağır bastı. Ama aynı gençlik hareketi öte yandan küçük burjuvazinin düzene karşı getirdiği güçlü bir muhalefetin gerçek bir sözcüsüydü de.

Dünya sosyalist sisteminin, uluslararası işçi sınıfı hareketinin ve ulusal kurtuluş hareketinin günümüzde eriştiği düzey, sosyalizmin güçlerinin dünyanın dört bir yanında kazandığı başarılar ve hepsinden önemlisi marksizm-leninizmin tabiatın ve hayatın ve toplumların bütün olaylarını doğru bir şekilde açıklayıp, kitlelere yol gösterebilen tek bilimsel öğreti olması, gençlik hareketini her zaman olumlu bir şekilde etkilemiştir. Bu yüzden ve objektif konumu gereği gençlik sosyalizme son derece yakındır. Ama bu yakınlığın işçi sınıfının mücadelesine fiili bir destek ve yandaşlığa dönüşmesi için herşeyden evvel öncü bir partinin varlığı gereklidir. Bütün dünya tarihi ve son yılların Türkiye tarihi aksi durumda başarısızlığın mukadder olduğunu defalarca ispat etmiştir.

Türkiye sol hareketindeki «sol» sapma gençlik hareketinden doğmuştur, 1965 sonrası gençlik hareketinin doğal bir uzantısıdır. Devrimci gençlik hareketinin gelişimi daha önce İLKE'nin 13. sayısında ve KİTLE'nin 26-28 sayılarında etraflıca incelendiği için burada bu konuya yeniden girmekte bir yarar görmüyoruz. Burada daha çok bu gençlik hareketinin doğal bir uzantısı olan ve 12 Mart öncesinin somut şartlarında ortaya çıkan ve belli bir dünya görüşüne sahip olan «sol» sapmanın üzerinde duracağız.

«Sol» sapmanın ortaya çıkmasındaki subjektif neden sosyalist hareketin oportünist günahları ise, ülkedeki sosyo ekonomik gelişme de bunun objektif ortamını yaratan neden olmuştur.

Egemen sınıflar 1970'de bir devalüasyona gitmek zorunda kalmışlardır. Bu emperyalizme bağımlı ekonominin, sağlıksız kapitalizmin içine girdiği bunalıma bir çıkış yolu arama, birikmiş stokları eritme denemesiydi. Her zaman olduğu gibi burjuvazi açmazlarını geniş emekçi yığınların zararına tedbirlerle gidermeye çalışıyordu. 1960'ların sonunda döviz rezervleri sıfırdaydı, hayat pahalılığı ve işsizlik sürekli artıyor ve tekelci burjuvazi sermaye birikimini yoğunlaştırmak için kitleler üzerindeki baskısını her geçen gün daha da artırıyordu. Emperyalizmin içine girdiği bunalım, pazarların sürekli daralması, emperyalistler arası çelişmelerin kızışması, bütün bunlar doğrudan Türkiye'ye yansıyor ve ülke içindeki çelişkileri daha da keskinleştiriyordu.

Egemen sınıflar ile halk arasındaki çelişkinin derinleşmesi sosyal muhalefetin ve sosyalist hareketin gelişmesini de etkiliyor, devrimci hareket yeni boyutlar kazanıyordu. Fakat gerek örgütlenme alanında geçmiş sol hareketin önemli bir miras bırakmamış olması, gerekse 27 Mayıs sonrası gelişen sol hareketin geniş çapta kemalist ideolojinin etkisinde ve küçük burjuva radikalizminin pratik etkisinde olması yüzünden, bağımsız bir sosyalist hareket henüz gelişmiş değildi. Gelişen sosyalist hareketin burjuva ve küçük burjuva niteliklerinin ağır bastığı TİP ve MDD eleştirilerinde konmuştu.

Ama bütün bunlara rağmen bir sosyalist hareket, düzene ve emperyalizme karşı olan, sömürücü sınıfların varlığına doğrudan karşı çıkan ve bağımsız, demokratik ve sosyalist bir Türkiye talep eden ve bu uğurda mücadele eden, kitlelerin bu uğurda örgütlenme si ve mücadele etmesi için yanlış yöntemlerle de olsa çaba sarfeden ve sosyalist fikirlerin halk içinde yayılmasını sağlayan bir sosyalist hareket, mevcuttu. Ve bu hareket işçi sınıfının ve emekçi halkın mücadelesine, hoşnutsuzluğuna ve kapitalizmin genel bunalımına paralel olarak nitelik olarak olmasa bile nicelik olarak güçleniyordu. Bu güçlenen devrimci muhalefet en büyük ifadesini gençlik hareketi içinde bulmuştur. Bu na karşı egemen sınıflar çeşitli baskı ve provokasyonlara başvurmayı ve devrimci muhalefeti geriletmeye çalışmayı deniyorlardı. Sol muhalefet ve özellikle gençlik ha-

reketi üzerinde faşist baskılar gittikçe yoğunlaştırılıyor, bir çok devrimci gençlik lideri alçakça öldürülüyor ve tutuklanıyordu. Bir yandan kolluk kuvvetleri diğer yandan faşist komando çeteleri devrimci gençliğin üzerine saldırtılıyor, hem muhalefet ezilmek isteniyor, hem de bu sayede gençlik hareketinin üniversite duvarları içinde kalmasına, kitlelerin mücadelesi ile kondağa gelmesinin önlenmesine çalışılıyordu. Bu ortam gençlik hareketinin içindeki en önde gelen unsurların kendi güvenliklerini sağlamak için silâhlanmalarına yol açtı.

Devrimci gençliğin dinamizmi ve en önemlisi sosyalist bir liderlikten ve öncülüğünden yoksun olması, onun bir baskı gücü olduğunu bilen, devlete oynayan çeşitli cuntalar için cazip bir araç olmasına da yol açıyordu. Darbe ile iktidara gelme çabasında olan, cunta klikleri kendi iktidar mücadelesinde gençliğin sivil bir destek olabileceğini biliyor ve bu amaçla gençlik içinde çeşitli provokasyonlara girişiyorlardı. Bu bir yandan gençlik hareketinin bölünmesine yol açarken, diğer yandan hareketin genel olarak işçi sınıfı dışındaki zümrelerin peşine takılması, bu çevrelerin yedek gücü yerine konulması sonucunu doğuruyordu. Bu gelişimin MDD ideologlarının kuyrukçuluğunun bir sonucu olduğu MDD eleştirisinde belirtilmişti.

Egemen sınıflar ile halk arasındaki çelişkiler keskinleşirken, egemen sınıflar içindeki çelişkiler de keskinleşiyor, iktidar mücadelesi, devleti ele geçirme ve onu kendi çıkarları için kullanma mücadelesi de artıyordu. Bu durum devlet bürokrasisi içinde de belli gruplaşmalara yol açıyor, AP iktidarı, devlete hakim olamaz duruma geliyordu. Tefeci bezirganlığı bir ölçüde saf dışı etme denemesinden sonra, gelişen halk hareketi karşısında iyice tutunamaz hale gelen AP hükümeti tekelci sermayenin çıkarlarını kollayamaz duruma geliyordu. Egemen sınıflar arasındaki mücadele, devlet kadrolarıyla AP arasındaki derinleşen uçurum ülkede nisbi bir otorite boşluğuna yol açıyordu. Ekonomik krizle birleşen bu siyasî kargaşa ülkeyi tam bir krizin içine sokmuştu. 12 Mart öncesinde egemen sınıflar gerçekten de yönetemez duruma düşmüşlerdi. Toplumun bütün kesimlerinden yükselen muha-

lefet, yönetilenlerin hoşnutsuzluğunun da süratle arttığını gösteriyordu.

Bu gibi şartlarda ülkedeki devrimci mücadelenin başarılı sonuçlar vermesi, krizin emekçi kitleler lehine oluşumlara yol açabilmesi, herşeyden önce işçi sınıfı hareketinin örgütlü olmasına bağlıdır. Bu olmadığı sürece kriz her zaman burjuvazinin lehine çözümlenir, baskı, zulüm ve sömürü daha fazla artar, ve her girişim kolayca burjuvazinin kontrolü altına girer. 12 Mart dönemi bu gerçeği bizlere bütün açıklığı ile göstermiş ve bunun bedeli de sol hareket için paha biçilmez ağırlıkta olmuştur.

Proletarya partisinin güçlü ve etkili bir şekilde sosyal muhalefete öncülük edecek ve onu yeni yönlelere sokabilecek güçlü bir sosyalist hareketin var olmaması, gençlik hareketini yukarıda anlattığımız şartlar altında bir «sol» sapmanın içine sokmuştur. Bireysel teröre, maceracılığa, kitlelerin mücadelesinden kopuk eylemlere dayanan, toplumda «yeni» bir olgu olması yüzünden geniş yankılar uyandıran bir hareket ortaya çıkmıştır. Bu hareket bir saman alevi gibi parlayıp sönmüş ve kısa süre içinde Türkiye sol hareketine çok şeyler kaybettirmiş, gençlik hareketinin yetiştirdiği en iyi niyetli ve fedakâr unsurlar bu hareket içinde burjuvazi tarafından kahpece katledilmiştir.

Önceden gençlik hareketine alkış tutup, teşvik eden küçük burjuva radikalizmi ve bürokratlar bu konuda sessiz kalıp katillerin suç ortağı olmayı tercih ediyorlardı.

Dayandığı sınıf varlığını halâ sürdürdüğü için ve bugün bile henüz kitlelere öncülük edebilecek bir siyasî partinin yeterli güç kazanmamış olması yüzünden, «sol» sapma Türkiye şartlarında hâlâ aktüel olabilir. Bu yüzden bu akımın ideolojik yapısı, savunduğu tezler, dünya görüşü, çalışma ve örgütlenme anlayışı ve pratiği geniş çapta eleştirilmeli, işçi sınıfı sosyalizmi ile uyuşan bir yanı olmadığı gösterilmelidir.

Türkiyede sol sapma aralarında belli farklar olan üç ayrı grup şeklinde ortaya çıkmıştır. Bunlardan TİKKO adı altında birleşen grup diğer ikisinden farklı olarak daha çok köylü anarşizminin genel karakteristiklerine sahiptir. Diğer ikisinin (THKP ve THKO'nun) küçük burjuva aydın yanları ağır basar. Her üç grubun da dünya görüşü

küçük burjuvazinin karmaşık yapısına sahiptir. Bu fark dışında hepsi de, teorik ve pratik olarak büyük benzerlikler gösterirler. Biz bu çerçevede içinde bu grupların farklılıkları ve benzerlikleri üzerinde durmayacağız. Fakat «sol» sapmanın en gelişmiş biçimdeki ideolojik konuşunu, bu akımlar içinde THKP adlı grubun lideri durumunda olan Mahir Çayan'ın yazılarında gördüğümüz için, eleştirmize Mahir Çayan'ın ve arkadaşlarının yazılarını temel alacağız. Diğer akımların dünya görüşleri ve pratikleri bu akımlarla fazla bir ayrılık göstermediği için bu yaklaşımın genel olarak Türkiye'deki sol sapmayı ele almada yeterli bir yaklaşım olacağı görüşündeyiz.

Genel İdeolojik Köken

İkinci Dünya Savaşından, sosyalizm dünya çapında güçlenmiş olarak çıkarken, emperyalist kampta da ABD emperyalizmi diğer emperyalist ülkelere oranla daha güç kazanmış durumdaydı. Alman ve Japon emperyalizmleri büyük darbeler yemiş, İngiltere ve Fransa iflâsın eşiğine gelmişlerdi. Emperyalistler arasındaki eşitsiz gelişmenin yol açtığı savaş, bir yandan emperyalist zincirin zayıf halkalarının kopmasına yol açmış, bir dizi ülkede halk cumhuriyetleri kurulup, sosyalizme geçilmiş, bir yandan da emperyalistler arasında kapitalist dünya pazarı zor yoluyla yeniden paylaşılmış ve bu yeniden paylaşımın ABD emperyalizmi kârlı çıkmıştı.

İkinci Dünya Savaşı sonrası, emperyalizmin sosyalist sisteme karşı «soğuk savaş» başlatma ve uygulama dönemidir. Sosyalizm ekonomik ve askeri alanlarda kuşatılacak, gelişmesi engellenecektir.

Yeniden paylaşım, kapitalist ekonomide belli bir rahatlama da yaratmıştı. Emperyalizmin çelişkilerinin yeniden keskinleşmesi için belli bir süre gerekiyordu. Bu arada ABD emperyalizmi diğer emperyalist güçlere oranla ezici bir güce sahipti ve emperyalizmin dünya çapındaki jandarması görevini üstleniyordu.

Kapitalizmin genel bunalmı böylece üçüncü dönemine giriyor ve yeni boyutlar kazanıyordu. Dünya devrimci sürecinin tayin edici gücü olan sosyalist sistem bu dönem

de gücünü daha da artırıyor ve emperyalizme karşı, onu adım adım geriletme mücadelesi veriyordu. Kapitalist ülkelerdeki işçi sınıfı hareketi ve emperyalizme bağımlı sömürge ve yarı sömürge ülkelerdeki ulusal kurtuluş mücadelesi, sosyalist sistemle birlikte emperyalizmi geriletken diğer unsurlardı.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında, gerek emperyalizmle ona karşı olan güçler arasındaki çelişkilerin keskinleşmesi, gerekse emperyalistler arasındaki çelişkilerin keskinleşmesi belli bir evrim geçirmiştir. Bu durum ABD emperyalizminin 1970'lere kadar dünya kapitalist sistemindeki tek ve en güçlü emperyalist güç olması şeklinde yansımıştır. Öte yandan sosyalist olmayan ülkelerdeki işçi sınıfı partileri, bu şartlar altında siyasal mücadelelerini sürdürmüşler ve işçi sınıfının öncülüğünde emekçi halkı örgütlemeye çalışmışlardır.

Dünya şartlarının, emperyalist zincirin bu dönem içinde yeni yeni yerlerden daha hızlı bir süreç içinde kopmasına elverişli ol maması, öte yandan da Emperyalizm=ABD şeklindeki bir görünüm, yeterli bilince sahip olmayan bir çok sosyaliste yanlış fikirler uyanmasına yol açmıştır. Küçük burjuva aceleciliğinin etkisiyle, bu çevrelerde, derhal devrim istekleri, emperyalizmi alaşağı etme hevesleri belirlemiştir. Somut şartların somut tahlilinden yola çıkarak doğru bir mücadele veren işçi sınıfı partileri «revizyonistlik»le suçlanmaya, orijinal ve yeni çözüm yolları aranmaya başlanmıştır. Dünya sosyalist sisteminin dünya devrimci sürecinin tayin edici gücü olarak kabul etmeme hatasından kaynaklanan bu tavır, bir çok ülkedeki küçük burjuva devrimcilerinde yeni yeni hevesler doğurmuştur.

Kapitalizmin ve emperyalizmin çelişkilerinin keskinleşmesi, baskı ve sömürünün yoğunlaşmasıyla, bu çevrelerde baskı ve sömürüye, objektif ve subjektif şartlara dikkat etmeden derhal son verme istekleri ve buna uygun eylemler ortaya çıkmıştır. «Yirmi yıldır devrim olmuyor.» «Eski mücadele biçimleri artık yetersizdir» vb. şeklindeki görüşlerle, işçi sınıfının mücadelesinin meşakkatli ve sabır isteyen çalışma tarzından, işçi sınıfı partilerinin mücadele biçimlerinden uzaklaşılması ve yeni ve orijinal girişimlerin

peşine takılmıştır. Dünya devrimci hareketinde bu «sol» akımın ortaya çıkması hemen hemen her yerde aynı döneme raslar ve her yerde aynı sosyal tabakalardan kaynaklanır. Bu dönem genel olarak 1960-72 arasındır. Bu dönemde dünyanın çeşitli yerlerinde hemen hemen aynı niteliklere sahip çeşitli «sol» akımlar ortaya çıkmıştır. Farklı ülkelerdeki akımların etki gücü doğrudan doğruya o ülkelerdeki sosyalist hareketin durumu tarafından belirlenmiştir. Güçlü proletarya partilerinin bulunduğu ülkelerde bu akımlar tesirsiz kalmışlar, ancak proletarya hareketinin yeterli güce sahip olmadığı ülkelerde etkili olabilmişlerdir. Çeşitli ülkelerdeki proletarya partilerinin çalışma yöntemlerine ve uzun süreli mücadele biçimlerine uyamayan, küçük burjuva yanları ağır basan, aceleci ve maceracı unsurlar bu partilere karşı çıkmışlar ve ayrı örgütlenmelere ve eylemlere girmişler ve bu arada kendi dünya görüşlerini de sistemleştirmişlerdir.

Emperyalizmin krizi bu dönemde hızla derinleşmiştir. Bu hareketlerin somut olarak bu dönemde ortaya çıkması doğrudan bununla ilgilidir. Küçük burjuvazi geleneksel aceleciliği ve istikrarsızlığıyla isyan bayrağını ilk açan tabaka olmuş, işçi sınıfı partilerinin, şartların olgunlaşmasını beklemesini ve evrim döneminin çalışmasını sürdürmesini pasifistlikle suçlamıştır. Özellikle 1968-72 arası, küçük burjuva ihtilalciliğinin en yoğun yılları olmuş, bu dönem aynı zamanda emperyalizmin hızla gerilemeye başlaması ile belirlenmişti. Kısa zamanda yenilgiye uğraması ile küçük burjuva ihtilalciliği bugün dünya çapında etkisiz hale gelmiş ve bir saman alevi gibi parlayıp sönmüş, ve bu arada gelişen sosyalist hareketin, somut şartları yerinde değerlendirecek mücadele veren proletarya hareketinin yeni başarılarının sanki bir ön habercisi olmuştur. 1973-74 yılları proletarya hareketinin zafer yılları olmuş, 1975 de olmaya devam etmektedir.

Fakat tabii ki, «sol» sapma yalnızca, sıkışan ve bunalan küçük burjuvazinin aceleciliği ile, yanlış bir «zamanlama» ile açıklanamaz. Küçük burjuva ihtilalciliği, derinleşen bir buhranın açtığı yeni perspektiflerin belki de aceleci bir habercisi olmuştur, ama bu acelecilik ve istikrarsızlık

la giriştiği başkaldırma hareketi, çoğu yerde bir intihar hareketine varabilecek kadar, sosyalist hareketi de zaafa uğratmıştır.

Şimdi bu akımın hangi yanlış görüşlere sahip olduğunu daha yakından incelemeye çalışalım.

«Sol» Sapma Günümüz Dünyasını Nasıl Açıklar?

Küçük burjuvazi günü birlik yaşayan ve davranan bir sosyal tabakadır. Politik kararları ve görüşleri de bu yüzden her gün iflas etme, son mülkünü de yitirme korkusu içinde, aynı istikrarsızlığa sahiptir. Hiçbir zaman uzak görüşlü olmaz, hiçbir zaman plânlı ve programlı davranmaz. Kapitalist dünyanın her gün değişen şartlarına göre, fakat bu değişikliğin gerçek amillerini hiçbir zaman kavrayamadan fikir değiştirir, bazan da belli bir anın olgularını, bütün zamanların mutlak gerçekleri olarak algılar.

ABD emperyalizminin İkinci Dünya Savaşından sonra emperyalist kampta en güçlü yere sahip olması ve dünya emperyalizminin jandarmalığını üstelenmesi, 1970'lere kadar süren bu geçici durum, «sol» sapmanın ideologlarında bunun mutlak birşey olduğu, emperyalizmin nitelik değiştirdiği kanaatini uyandırmıştır. Emperyalizm, yeni emperyalizm olmuştur. ABD bütün kapitalist kampa hakimdir. Bütün diğer kapitalist ülkeler ABD'nin bir sömürgeci haline gelmiştir. Emperyalistler arası çelişki diye bir şey artık söz konusu değildir. Emperyalistler arası rekabet artık önemsizdir. ABD emperyalizmi bütün dünyayı istediği gibi idare etmektedir şeklindeki görüşler güç kazanmıştır.

Dünya tarihi geçici bir süre böyle bir görünüme gerçekten de şahit olmuştur. Ama bu durum ne kadar sürmüştür. İçten içe işleyen kapitalizmin kanunları bu durumun sürmesine ne kadar izin vermiştir? Son yılların olayları bu görüşlerin ne kadar yanlış olduğunu açıkça göstermiştir. Kapitalist ülkeler arasındaki eşitsiz gelişme kanunu etkisini göstermiş, çeşitli emperyalist ülkelerin gelişme hızları farklı olmuş, ABD emperyalizmi Alman ve Japon emperyalizmine oranla daha düşük hızla gelişmesini sürdür-

rürken, emperyalistler arası pazar kavgası, bu pazarın sürekli daralması ile daha da keskinleşmiştir. Şüphesiz ABD emperyalizmi eski Alman ve Japon emperyalizmine oranla daha düşük hızla gelişmesini sürdürürken, emperyalistler arası pazar kavgası, bu pazarın sürekli daralması ile daha da keskinleşmiştir. Şüphesiz ABD emperyalizmi eski öncülüğünü ve jandarmahgını sürdürmektedir, ama devir eski devri değildir. Çeşitli emperyalist ülkelerin para kurlarının son yıllarda gösterdiği gelişme bu durumun somut bir aynasıdır.

«Sol» sapma mutlak bir emperyalist entegrasyonu (bütünleşmeyi) savunur. Emperyalizmin yalnızca bütünleştiğini vurgular, emperyalistler arası çelişmeleri görmez. Genel olarak zayıflamakta olan emperyalizmin, bütünleştiğini, emperyalistlerin pazar kavgası yerine birleştiklerini, içiçe geçtiklerini savunur. Ve bu entegrasyonun ABD öncülüğünde gerçekleştiğini iddia eder.

Ekonomik plânda ise çok uluslu şirketlerin herşeye hakim olduğu öne sürülür. Finans kapital egemenliği yerine çok uluslu şirketlerin egemenliği geçirilir. Buradaki yanlış, kapitalist sermayenin birikim sürecinde sermayenin yoğunlaşması ve merkezleşmesinin, tek tek sermayeler arasındaki rekabetle içiçe geliştiğinin görülmemesidir. Sermaye bir yandan merkezleşir, az sayıda finans grubunun elinde yoğunlaşırken, bir yandan bu finans grupları ve bunların etkili oldukları emperyalist devletler arasında kıyasıya bir rekabet ve mücadele hüküm sürer. «Sol» sapma ABD emperyalizminin nisbi egemenliğini, geçici gücünü mutlaklaştırarak, emperyalistler arası rekabeti gözden kaçırmakta ve kapitalizmin giderek az sayıda çok uluslu şirketin kontrolü altındaki bir bütünlüğe sahip olacağı sonucuna varmaktadır.

«Dünya kapitalist blokunun bu dönemde Amerikan imparatorluğuna dönüştüğünü söylemek her halde yanlış olmayacaktır.» (Kesintisiz Devrim Broşürü)

Bütün bunlardan çıkarak varılan sonuç ise önce emperyalizmin nitelik değiştirdiği, sonra da leninizmin değişmesi gerektiği, leninist mücadele yöntemlerinin yetersiz olduğudur.

«Sol» sapma emperyalizmin bazı yeni ö-

zellikler kazandığı, emperyalizmin nitelik değişimlerine uğradığını iddia etmektedir. İkinci dünya savaşından sonra ABD'nin herşeye hakim olduğunu, emperyalizmin sadece bütünleştiğini, kendisine bağımlı olduğu ülkelerde «içsel» bir olgu haline geldiğini savunmaktadır ve bu gibi yanlış yorumladığı olguların «emperyalizmin üçüncü bunalım dönemi» nin özellikleri olduğunu söylemektedir.

«Emperyalizmin üçüncü bunalım dönemi» gibi bir kavramın anti marksist niteliği açıktır. Emperyalizmin bunalım dönemleri diye bir şey olamaz, çünkü emperyalizm bizatihi kendisi bir buhrandır. Emperyalizmin bunalım dönemleri yoktur, kapitalizmin genel bunalımı vardır. Kapitalizm, Büyük Ekim Devrimi ile dünya çapında bir bunalıma girmiştir. Günümüzde bu bunalımın üçüncü dönemi yaşanmaktadır. (Kapitalist bunalımın üçüncü dönemi, yoksa üçüncü bunalım dönemi değil) Emperyalizm zaten can çekişen kapitalizmdir, serbest rekabetten tekelci döneme geçilmesi, kapitalizmin bunalıma girmesi, son aşaması demektir. Ve sosyalizmin güçlenmesine paralel olarak bu bunalım derinleşmekte ve emperyalizmin sonuna yaklaşmaktadır. (Bu konuda ayrıntılı bilgi için bak: Kapitalizmin Genel Buhramı, KİTLE, sayı 30-36 arasında süren dizi yazı)

Getirilen kavramın bilim dışı niteliği bir yana, bu «katkı»nın asıl, amacı önemlidir. «Sol» sapma böyle ne olduğu açık seçik anlaşılmayan emperyalizmin yeni bir nitelik değişimine uğradığı iddiası ile, her ne kadar kendisi leninizme sadık olduğunu iddia etse bile Lenin'in emperyalizm öğretisinin eskidiğini yamak istemektedir. Bunu leninizmin, leninist parti ve mücadele anlayışının da eskidiği görüşü izlemektedir. «Sol» sapma böylece kendi orijinal devrim ve parti anlayışına «teorik» bir kılıf yaratma çabasıdır.

Küçük burjuva sosyalizmi her zaman orijinallikler ve kendine özgelikler peşinde koşar, kendini bunlarla tatmin etmeye çalışır. «emperyalizmin Üçüncü Bunalım dönemi» teorisi bu tavrın bir ifadesidir.

Emperyalist kamptaki gelişmeleri doğru değerlendiremeyen «sol» sapmanın bütün dünyadaki ve bu arada ülkemizdeki temsilcileri, dünya sosyalist sistemini ve onun be-

lirleyici önemini de doğru değerlendiremezler. Bunlara göre sosyalist ülkeler «revizyonist» kliklerin eline düşmüştür. Enternasyonalist partiler, «devrim istemeyen», «pasifist» partilerdir. Sosyalist sistemin dünya devrimci hareketine katkısı yoktur. Farklı toplumsal sistemlere sahip ülkelerin barış içinde bir arada yaşaması için mücadele et mek pasifizmdir. vs. vs.

Söyle deniyordu:

«Bizlerin büyük Çin devrimini başarmış ve büyük kültür ihtilali ile devrimi ileriye götürmüş olan ve marksizm-leninizmin hazinesini zenginleştirmiş olan Mao Tse-tung ve Lin Biao yoldaşlara ve Çin Komünist Partisine çok büyük saygımız vardır. Yalnız bizler, ABD emperyalizmine ve yerli köpeklerine karşı halk savaşı verme durumunda olan bir ülkenin devrimcileri olarak, Sovyetler Birliğine karşı onların tavrını aynen takınamayız. Bu tavra iki yönden itirazımız vardır. Birincisi Sovyetler Birliğinde henüz burjuvazinin iktidarı yoktur ve Sovyetler Birliği, ABD gibi emperyalist bir ülke değildir. Yalnız, SBKP yöneticileri leninizmin (barış içinde bir arada yaşama) ilkesini tahrif etmişler, geri bıraktı rılmış ülke halklarının emperyalizme karşı verdikleri halk savaşlarına gereken aktif desteği sağlamaz hale gelmişler, büyük devlet politikası izlemeye başlamışlar ve bu tavırlarıyla emperyalist güçlerin şumarmasına, daha saldırgan hale gelmesine hizmet etmişlerdir. Bu çizgileri yanlışdır. modern revizyonizmin çizgisidir. İsteğimiz, bu çizgilerini düzeltmeleri ve halk savaşlarına gereken aktif desteği sağlamalarıdır... Bütün bu ilişkiler hesaba katılmadan zafere ulaşmış herhangi bir devrim hareketi gösterilebilir mi? Ho Amcannın tavrı neydi? Emperyalizme ve yerli köpeklerine karşı en amansız savaşı veren halkların yöneticilerinden hangisi Sovyetler Birliğine küfretmektedir? Bu savaşı vermek zorunda olan Türkiye'li devrimcilerin tavrı da bütün ilişkileri inceden inceye hesaba katmak olmalıdır. Sovyetler Birliği ile Amerikan emperyalizmi arasında uzlaşmaz bir çelişki vardır. Modern revizyonizmle mücadele 'Kahrolsun Sovyet Sosyal emperyalizmi' diye sıcak üniversite odalarında bağırarak değil, halk savaşını başlatarak ve zafere kadar götürerek veri-

li. Bu mücadeleyi en iyi verenlerde Çin Hindi halkları, Filistin halkı, Afrika ve Latin Amerika'da gerilla mücadelesi veren halklardır... Modern revizyonizmin kapitalist olmayan yol tezinin kesin iflası, şarlatanlık yaparak değil, halk savaşlarını genişleterek, yeni yeni Vietnamlar yaratarak mümkün olacaktır. Genişleyen halk savaşları mutlaka Sovyetler Birliğindeki iktidarı da etkileyecek, Sovyetler Birliğinin revizyonist politikası mahkum edilecektir.» (1965-71 Devrimci Mücadele ve Dev-Genç. Kurtuluş yay. s. 64-66)

Bu satırlar tam bir küçük burjuva pragmatizminin ve makyavelizminin ifadesinden başka bir şey değildir. Ne net bir tavır, ne de dürüst bir karşı çıkış söz konusudur. Özüde Çin Komünist Partisinin geliştirdiği tezlere sahip çıkmakta, fakat aynı zamanda kurnazca ABD emperyalizmi ile Sovyetler birliği arasındaki çelişmelerden «faydalanılmak» istenmektedir. Bu tavır giderek dünya sosyalist sistemine tamamen karşı çıkmaya ve «Sovyet Sosyal Emperyalizmi» suçlamasına katılmaya varmıştır ve bu tavır dünyanın her yerindeki küçük burjuva ihtilalcilerinin ortak bir özelliğidir. Dünya sosyalist sisteminin maceracı akımları reddetmesi bunlarca «halk savaşlarına gereken aktif desteği sağlamama» şeklinde yorumlanmaktadır.

«Sol» sapmanın dünya politikası hakkındaki diğer bir yanlış görüşü de küçük burjuvazinin kendini dünyanın merkezi kabul etme hastalığından, herşeyin kendi etrafında döndüğü kuruntusundan kaynaklanır. Onlara göre; dünyadaki «baş çelişki» emperyalizmle ezilen halklar, yani sömürge ve yarı sömürge ülkeler arasındaki çelişkidir. Bu ülkeleri bazıları geri bıraktı rılmış ülkeler bazıları ise üçüncü dünya ülkeleri şeklinde tanımlamaktadır. Anti-emperyalist mücadelede, Sovyalist sistemin, bu sistem «revizyonistlerin» yönetiminde olduğu için, bir önemi yoktur. Dünya çapındaki tayin edici güç gelişmiş ülkelerin anti emperyalist mücadelesidir. Hele kapitalist ülkeler proletaryasının hiç önemi kalmamıştır, çünkü bu işçi sınıfları, emperyalist sömürden pay almakta ve mücadeleden yan çizmektedirler, toptan burjuvalaşmışlardır.

«Sol» sapmanın genel olarak, kapitalist-

leşmekte olan az gelişmiş ülkelerde ortaya çıkması, bu akımın küçük burjuva kökenli temsilcilerinin, bilinç altlarında yatan «dünyayı biz kurtaracağız», «dünyanın geleceği bizim ellerimizdedir» gibi şoven ve egosantrik görüşlerden kaynaklanmaktadır.

Az gelişmiş, sömürge ve yarı sömürge ülkelerdeki ulusal kurtuluş savaşının, anti-emperyalist mücadelenin dünya devrimci sürecindeki önemi ve gücü inkâr edilemez. Son yılların tarihi, bu devrimci gücün emperyalizme ne ağır darbeler vurduğunu açıkça göstermiştir. Bütün proletarya partileri anti emperyalist mücadele de bu gücün yerini doğru bir şekilde belirlemek ve emperyalizme karşı mücadelede sosyalist sistemin, işçi sınıfı hareketinin ve ulusal kurtuluş hareketinin birliğini sağlamak zorundadırlar. Doğru yoldaki partiler bu görevi layıkıyla yerine getirmektedir. Ama bu başka şeydir, ulusal kurtuluş hareketine, baş sırayı vermek, onu bütün dünya devrimci hareketinin tayin edici gücü görmek başka şeydir.

1917 Büyük Ekim Devriminden beri dünya devrimci hareketinin tayin edici gücü sosyalizmdir, bu İkinci Dünya Savaşından sonra dünya sosyalist sistemi haline gelmiştir. Bütün anti emperyalist mücadeleler, ancak sosyalizmin kapitalizme karşı verdiği mücadele ile birlikte yürütülürlerse başarıya ulaşabilir. Eğer çağımızın temel çelişkisi emek sermaye çelişkisi ise, ve diğer bütün çelişkiler bu çelişkiden kaynaklanıyorsa, bütün çelişkilerin çözümünde tayin edici yan emek cephesi, başta sosyalist sistem ve sonra uluslararası işçi sınıfı hareketi ulusal kurtuluş hareketidir. Ulusal Kurtuluş hareketine tayin edici önem vermek, sosyalist sistemden bağımsız anti emperyalist mücadelenin ve zaferin mümkün olduğunu savunmakla eş anlamlıdır.

Bu görüşün temelinde küçük burjuvazinin en bariz özelliklerinden olan milliyetçilik ve giderek şovenizm yatar. O, anti-emperyalist mücadeleyi anti kapitalist mücadeleden, sosyalist sistemi ulusal kurtuluş hareketinden, işçi sınıfını diğer emekçi sınıflardan ayırır. Milli çıkarları her zaman proletaryanın sınıf çıkarlarından üstün tutar, ve yapısı gereği küçük burjuvaziyi işçi sınıfından daha devrimci görür.

İşçi sınıfı sosyalistlerinin tavrı, dünya devrimci hareketinin birliğinden yanadır. Bu birliğin güdücü ve yönlendirici unsurunun dünya sosyalist sistemi olduğunu kabul eder. Anti emperyalist mücadelenin, tek tek ülkelerdeki ulusal kurtuluş mücadelelerinin ancak dünya sosyalist sistemiyle ve uluslararası işçi sınıfı hareketi ile güçbirliği içinde mümkün olduğunu savunur.

Uluslararası sosyalist harekete karşı tavır, işçi sınıfı sosyalistlerini küçük burjuva ihtilâlcilerinden ayıran önemli bir konudur.

«Sol» Sapmanın Türkiye Gibi Ülkelere Bakış Tarzı

«Sol» sapmanın temsilcileri Türkiye gibi az gelişmiş, sömürge ve yarı sömürge ülkeleri dünya devriminin itici gücü olarak görür, emperyalizmin yıkılışında son tahlilde bu ülkeler halklarının tayin edici olduğunu savunur.

Bu yüzden bu akımın bu gibi ülkelere bakış tarzını, bu ülkelerin sosyo-ekonomik yapılarını tahlil tarzını ele almamız gerekir.

«Sol» sapmaya göre emperyalizmin sömürü alanında olan bütün Asya, Afrika ve Latin Amerika ülkelerinde emperyalizm tamamen «içsel» bir olgu olmuştur. Ülkenin kendi iç dinamiğinin hiç bir önemi yoktur. Emperyalizm ülkeye girmiş ve «yukarıdan aşağıya» kapitalizmi geliştirmiştir. Kapitalizm kendi iç dinamiği ile gelişmediği için ortaya çıkan üretim ilişkilerine de pek ala «emperyalist üretim ilişkileri» denebilir. Ülkeye bu şekilde giren ve «emperyalist üretim ilişkilerini» kendine bağımlı bir şekilde geliştiren emperyalizm, sonunda ülkedeki herşeye hakim olmuştur. Ülkedeki iktidar biçimi oligarşik bir diktadır. Bu diktanın yönetim biçimi ise «sömürge tipi faşizm»dir. Oligarşik dikta, işbirlikçi burjuvalar, toprak ağaları, yüksek memur ve subaylardan kurdur. Bu dikta yönetimi tamamen ABD emperyalizminin kontrolü altındadır. Ülkede «süreklî faşizm» vardır.

«Sol» sapmanın tek bir az gelişmiş ülkeye bakış tarzı ile emperyalizme bakış tarzı arasında büyük benzerlik vardır. ABD emperyalizmi nasıl dünyada her şeye hakim ve çok güçlü bir yapıya sahipse emperyalizme

bağımlı ülkedeki «oligarşik dikta»da bunun bir minyatürü durumundadır. O da o ülkedeki baskı mekanizmasının başı, emperyalizmin o ülkedeki şubesidir. Dünyaya bu açıdan bakılınca, emperyalist kapitalist kamp şöyle görünür: Başta herşeyi yöneten ABD emperyalizmi, diğer kapitalist ve az gelişmiş ülkelerde ona bağlı mahalli diktalar. Tam bir hiyerarşik ve merkezi örgütlenme.

Bu bakış açısı her türlü emperyalistler arası, egemen sınıflar arası gelişmeyi gözden uzak tutmakta ve emperyalizmin homojen bir yapıya sahip olduğunu ve zayıfladıkça homojenliğini arttırdığını, daha sıkı örgütlendiğini varsaymaktadır.

Bu yanlışın ABD emperyalizminin 1960 lara kadar emperyalist kampta sürdürdüğü nisbi egemenliğin mutlaklaştırılmasından, tarihi bir olgunun, sürekli bir olgu, emperyalizmin aldığı yeni bir nitelik şeklinde yorumlanmasından kaynaklandığını açıklamıştı. Ama bu yanlış görüş, «sol» sapmanın dünya çapında zararlı eylemlere girmesine de yol açmaktadır. Şöyle ki, gerek emperyalizmi ve ona bağlı ülkelerdeki iktidarları dünya çapında şubeler açmış bir şirket gibi görme, gerekse emperyalizme karşı mücadelede önceliğin az gelişmiş ülke halklarına ait olduğunu kabul etme, «emperyalizme karşı dünya çapında savaş» teorilerine yol açmıştır. Madem ki emperyalizm böyle dünya çapında bir bütünlüğe sahiptir, o zaman ona karşı en etkili mücadele biçimi, bu şirketin hangi şubesine olursa olsun saldırmaktır. Mücadele alanı bütün dünyadır. Emperyalizme neresinden olursa olsun vurmak, onu zayıflatacaktır. Bu nedenle mücadele artık tek bir ülke ile sınırlı kalamaz, zaten tek bir ülkede sürdürülen mücadelenin başarıya ulaşma şansı da yoktur. Emperyalizm gibi dev bir şirkete karşı mücadele artık onun tek bir ülkedeki şubesi ile mücadele şeklinden çıkmıştır. Bütün şubelerine saldırılmalıdır.

İşte son yıllardaki, adam kaçırma, banka soyma, uçak kaçırma, hava alanı basma eylemleri bu bakış açısından kaynaklanmaktadır. Çeşitli ülkelerden «halk savaşçıları» çeşitli yerlerde bu gibi eylemlere girişmişlerdir. Japon «devrimciler» İsrail'de, Avrupa'da eylemlere girişmişler, Filistinli «Kara Eylül» üyeleri dünyanın çeşitli yerle-

rinde «anti emperyalist» eylemlere girişmişlerdir. Latin Amerika'daki terörist örgütler mücadelenin bütün kıta çapında birlikte yürütülmesi gerektiğini savunmuşlar ve bu açıdan eylemler yapmışlardır.

Bu bakış açısının troçkist dünya devrimi teorisiyle yakınlığı açıktır. Troçki de, çağdaş küçük burjuva ihtilalcileri gibi, tek bir ülkede sosyalizmin zaferinin imkansız olduğunu ileri sürüyor ve dünya çapında sürekli devrim öneriyordu. Çağdaş küçük burjuva ihtilalcileri, ki bunların bir kısmı Troçki'nin görüşlerinin doğru olduğunu açıkça kabul etmektedir, emperyalizmin günümüzde ulaştığı bütünleşme ve taktik güçlenme yüzünden tek bir ülkede yenilemeyeceğini, bu yüzden emperyalizme karşı, bölge çapında, (örneğin Orta-Doğu) ya da kıta çapında, (örneğin Latin Amerika) ve giderek dünya çapında savaşmak gerektiğini savunmaktadırlar.

Emperyalizme karşı mücadelede anti-emperyalist güçlerin birliği ve karşılıklı dayanışması işçi sınıfı devrimcileri tarafından her zaman savunulan bir ilkedir. Devrimci hareketin tarihi, proletarya partilerinin bu ilkeye sıkı sıkıya bağlı olduğunu göstermiştir. Ama her ülkedeki işçi sınıfı partisi öncelikle kendi ülkesindeki sosyal muhalefeti işçi sınıfının iktidar mücadelesi çerçevesi içinde örgütlemek ve bu arada dünyanın diğer ülkelerindeki anti-emperyalist güçlerle dayanışma ve güçbirliği yapmakla yükümlüdür. Proleter enternasyonalizmini birkaç küçük burjuva terörist grubun değişik ülkelerde «eylem koyması» derecesine indirmek, bu yüce ilkenin doğrudan tahrifinden başka bir şey değildir.

Bu görüşler yalnızca yanlış mücadele biçimlerinin ortaya çıkmasına yol açmakla kalmayıp, öte yandan doğrudan emperyalizmin gücünün abartılmasına emperyalizmin olduğundan güçlü gösterilmesine hizmet etmektedirler.

«Sol» sapma öte yandan az gelişmiş ülkelerde «oligarşik bir dikta»nın hüküm sürdüğünü iddia etmektedir. Gerek emperyalist metropollerde, gerekse emperyalizme bağımlı ülkelerde, burjuva demokrasisinin en mükemmel şeklinde bile, iktidarda her zaman bir oligarşinin (azınlık) bulunduğu doğrudur. Bu, özünde bu ülkelerdeki egemen sı-

mfların iktidar biçimidir. Tekelci kapitalizm döneminde egemen sınıfların dünya çapındaki varlık biçimleri finans-kapital olduğuna göre, bu azınlığın iktidar biçimi finans oligarşisi, yani o ülkedeki sömürücü sınıfların en tekelci zümresinin azınlık iktidarudur. Bu iktidar biçimi tamamen banka ve sanayi sermayesinin iççe geçmesinden oluşan finans-kapitalin, o ülkedeki ekonomik egemenliğinin siyasi yansımasıdır. «Sol» sapmanın oligarşiden anladığı şey tamamen başkadır. O, iktidarı, bir avuç egemen sınıf temsilcisinin ülke içindeki sınıf ilişki ve ilişkilerinin ve emperyalist mihraklardan yansıyan etki ve tepkilerin karmaşık bir bütünlüğü içindeki baskı ve tahakkümü olarak değil, sadece ABD emperyalizmine bağlı bir şebeke şeklinde görmektedir. Sosyal muhalefetin sonucu bu şebeke yıprandıkça, kadroları emperyalizm tarafından değiştirilir ve aynı yapı emperyalizmin çöküşüne kadar sürer. Bu yüzden ülkede sürekli kriz ve sürekli faşizm vardır, görüşündedir.

«Sol» sapmaya göre bu gibi ülkelerde bu şartlar altında halk ile «oligarşik dikta» arasında «suni bir denge» kurulmuştur. Emperyalizmin yeni kazandığı nitelikler yüzünden halkın muhalefeti uyutulmakta, halk hareketsiz kalmaktadır. Ama aynı zamanda, (her nedense bilinmez) ülkede sürekli kriz vardır. Bu yüzden bu denge pamuk ipliğine bağlıdır. Dengenin bozulması, halkın harekete geçmesi, uyuşukluktan kurtulması için yapılacak şeyin, «sol» sapma, «halkın öncüleri» diye adlandırdığı bir avuç iyi yetişmiş, kendi içinde anlaşmış militanın sarsıcı eylemleri olarak görür. «Halkın öncüleri»nin oligarşik diktaya karşı girişecekleri silâhli saldırı eylemleri, halka bu diktanın ne kadar zayıf olduğunu gösterecek, böylece halk ile iktidar arasında kurulmuş olan suni denge bozulacak ve devrim yoluna girecektir. Bu mücadeleye «sol» sapma «öncü savaşı» demektir.

Şöyle deniyordu:

«Kısaca özetlediğimiz bu yeni sömürgecilik metodu, her yanda emperyalizmin ülkeye iyi yerleşmesi (yani emperyalizmin sadece dışsal bir olgu değil, aynı zamanda içsel bir olgu haline gelmesi) sonucunu doğururken, öte yandan geri bırakılmış ülkelerde geçmiş dönemlere kıyasla - feodalizmin

etkin olduğu eski sömürgecilik dönemine kıyasla - izafi olarak belli ölçülerde pazarın genişlemesine paralel olarak, toplumsal üretim nispi refahı arttırmıştır.

«Bunun sonucu olarak, geri bırakılmış ülke içindeki çelişkiler görünüşte yumuşamış - feodal döneme kıyasla - halk kitlelerinin düzene karşı tepkisiyle oligarşi arasında suni bir denge kurulmuştur.»

«Oligarşik yönetim içinde işbirlikçi tekelci burjuvazi emperyalizmin temel dayanağı olmasına rağmen, emperyalist üretim ilişkilerini muhafaza eden tek yerli sınıf değildir. Bizim gibi ülkelerdeki oligarşik yönetim, rahatlıkla işçi ve emekçi kitlelerin demokratik hak ve özgürlüklerinin olmadığı tam bir dikta yönetimiyle ülkeyi yönetebilmektedir. Buna sömürge tipi faşizm diyebiliriz.»

«Emperyalizmin işgali altında olan ülkelerde emperyalizme ve oligarşiyeye karşı mücadele nasıl yürütülecektir? Oligarşi ile halkın memnuniyetsizliği ve tepkileri arasındaki suni denge hangi mücadele biçimi temel alınarak bozulacaktır?» (age.)

«Sol» sapma sorduğu bu sorunun cevabını «silâhli propaganda» diye vermektedir.

«Silâhli propaganda herşeyden önce günlük maîşet derdi vs. içinde kaybolan emperyalist yayıncı şartlanmış, düzenin şu veya bu 'partisine' umudunu bağlamış kitlelerin dikkatini devrim hareketine çeker, uyuşturulmuş, pasifize edilmiş kitlelerde kıpırdanma yaratır... Silâhli propaganda karşısında terörünü iyice arttıran, halkın giderek bütün demokratik haklarını rafa kaldıran oligarşi, başta aydınlar olmak üzere bütün halkın nazarında, değer yitimine uğrar.»

«Sol» sapmanın devrimci çalışma ve mücadele biçimleri ile örgüt anlayışı konusundaki görüşlerini ilerde ele alacağız. Burada üzerinde durmak istediğimiz konu bu akımın az gelişmiş ülkenin sosyo-ekonomik yapısını ele alış tarzıdır.

«Sol» sapma emperyalizm konusunda «içsel» ve «dışsal» şeklinde ayırım yapmak tadır. Bu mekanik ayırım emperyalizmin eskiden «dışsal» bir olgu olduğu, şimdi ise «içsel» bir olgu haline geldiği varsayımından kaynaklanmaktadır. Buradaki yanlış Lenin'in emperyalizm teorisinin ve finans-kapital olgusunun kavranamamasından doğ-

maktadır. Ashnda emperyalizmin dışsal bir olgu olmasıyla kastedilen Şey emperyalizm öncesi sömürgecilik (kolonyalizm) dönemi- dir. Emperyalist dönemde ise finans-kapitalin dünya çapındaki tahakkümünün sağlan- masıyla sermaye ve sermayenin sömürü bi- çimleri uluslararası karakter kazanmış, emperyalist sistem dünya çapında, sömürgecilik döneminden tamamen farklı olan yeni nitelikler kazanmıştır. Finans-kapitalin u- luslararası nitelik kazanması demek tek tek ülkelerdeki finans gruplarının uluslararası ortaklığı demektir. Uluslararası finans-kapitalin tahakkümü artık içsel ya da dışsal »diye bir ayırıma imkân tanımaz. Bu yüzden «sol» sapmanın sömürgecilik dönemi- nin özellikleriyle emperyalist dönemin (ki bazen yeni-sömürgecilik olarak da adlandırıl- maktadır) temelden farklı tahakküm biçim- lerini birbirine karıştırması ve daha da - nemlisi emperyalizmin başından beri söz ko- nusu olan uluslararası finans-kapital ege- menliğini emperyalizmin yeni bir özelliği o- larak görmesi, yaptığı yanlışların başlıca kaynağı olmaktadır.

Emperyalizmin yanlış yorumlanmasının yanında, yerli egemen sınıfların da yanlış olarak ele alınması «sol» sapmanın siyasi mücadele anlayışında belli yanlışlara yol a- maktadır. «Oligarşik dikta» denilen Şeyin herşeyden önce emperyalizme bağımlılığı- nın ne karılması, bunun ülke içindeki sınıflar arasındaki mücadele ve ilişkiden so- yutlanmış olarak, sadece emperyalizmin ma- halli bir Şubesi olarak ele alınması, siyasi mücadelede sınıf ilişki ve çelişkilerinden çok milli plândaki ilişki ve çelişkilerin ne - karılmasına yol açmaktadır. Bu yüzden «sol» sapmanın bütün Őiarları yalnızca anti- emperyalisttir. Anti-kapitalist Őiarlara rasla- mak imknsızdır. Herşeyin sorumlusu olarak yalnızca emperyalizmi görmek, ancak soyut bir anti-emperyalist mücadeleye yolaçabilir. Emperyalizmin, yani uluslararası finans-kapitalin, az gelişmiş ülkelerde buralardaki yerli ortakları vasıtasıyla tahakküm kurdu- ğunu ve bu yerli hakim sınıfların etle trnak gibi o ülkenin içinde var olduklarını, o l- kenin milli sınıfları içinde yeraldıklarını g- rememe, ülke içinde sınıf mücadelesi düze- yinde ilerleyen siyasi mücadeleyi yalnızca anti-emperyalist ve milli plânda bir mücade-

le düzeyine indirgemesine yol açmaktadır. Bu, bağımsızlık ve sosyalizm mücadelesini birbirinden ayırmakla kalmaz, aynı zaman- da kitlelere yanlış hedefler göstererek ger- ek sınıf mücadelesini rayından saptırır.

«Sol» sapma az gelişmiş ülkelerdeki y- netim biçiminin «sömürge tipi fazim» oldu- ğunu, bunun «oligarşik dikta ile halkın tep- kileri arasında kurulmuş suni bir denge» ol- duğunu ve bu ülkelerin emperyalizme ba- ğımlı olmaları yüzünden «sürekli bir kriz» içinde olduklarını savunur. Şimdi bu görüşle- ri teker teker ele alalım:

Öncelikle marksist terminolojide denge diye bir sözcük kesinlikle yer alamaz. Tabiiatta ve insan toplumlarında varolan herşey kendi içindeki zıtların birliği ve m- cadelesiyle belirlenir. Ve herşey sürekli bir hareket ve değişim içindedir. Eğer az geliş- miş bir ülkede egemen sınıflar ile ezilen sınıflar o toplumun iki zıt yanını oluşturuyor- sa, bunlar arasında çeşitli dönemlerde çeşit- li biçimler alan bir mücadelenin varolduğu mutlaktır. Bu mücadelede iki zıttın karışıklı ilişkileri toplumun çeşitli gelişme aşamala- rında farklıdır. Fakat mutlaka belli dönem- lerde iki zıttan biri diğerine göre daha g- ldr. Ve gelişme süreci, zıt yanların bir- birlerine göre karışıklı g kazanma ya da kaybetme süreçlerinden başka birşey değil- dir. Maddenin ve insan toplumunun hareket ve gelişme kanunlarında bu yüzden denge diye bir kavram olamaz. Tersini savunmak, diyalektiğin inkrı ile eş anlamlıdır.

Bu yanlış, yani toplumun gelişmesini bel- li anlarda bozulup sonra yeniden kurulan ve birbirini takip eden denge halleri çek- linde görmek, «sol» sapmanın maddenin ve olayların hareket ve gelişme sürecinde ev- rim ve devrim aşamalarını birbirine karış- tırmasından kaynaklanmaktadır. nk her sınıflı toplumda ezilen ve ezen sınıflar ara- sındaki ilişkiler bir denge durumunu değil, ezen sınıfın iktidardan uzaklaştırılncaya kadar emekçi sınıfları ezme ve smrme du- rumunu yansır. Toplumdaki temel çelişki- nin, ezilen sınıfların ezen sınıfı iktidardan uzaklaştırma Őartılarının hazırlandığı sürec, o toplum için evrim dönemi- dir. Evrim dne- mind eze ve ezilen sınıflar arasında bir denge değil, tersine iten içe gelişen sürek- li bir mücadele vardır. Evrim dönemi ezi-

len sınıfların toplumun temel çelişkisinin keskinleşmesine paralel olarak güçlenmeleri, ezen sınıfın ise giderek güçsüzleşmesi dönemidir.

«Sol» sapmanın toplumdaki sınıfların evrimini tespit etme yerine, sınıflar arasında bir denge olduğunu iddia etmesi, tamamen bu akımın küçük burjuva niteliğinden, emekçi kitlelere güvenmemesinden, sınıf mücadelesinin gerçek yüzünü, kitlelerin günlük ekonomik ve demokratik mücadelelerini kabul etmemesinden kaynaklanmaktadır. Halk ile egemen sınıflar arasında suni de olsa bir dengenin varlığını iddia etmek, o toplumda «halkın öncüleri»nin yürüteceği eylemlerden başka herhangi bir sınıf mücadelesinin olmadığını iddia etmekle eş anlamlıdır. Buna göre halk uyuşuk ve her türlü baskı ve zulüme boyun eğen ve «oligarşik dikta»nın iktidarına müsaade eden bir uyutulmuş insanlar yığındır.

«Sol» sapma, devrimci mücadele olarak sadece ortalığı allak bullak eden, büyük heyecanlar yaratan silâhli eylemleri kabul ettiği için, işçi ve köylülerin günlük hayatlarında sürdürdükleri sınıf mücadelesini önemsemekte, örneğin ücret zammı için mücadele veren işçilerin bu ekonomik mücadelesini küçümsemekte, tersine bu mücadele biçimini işçileri yozlaştıran bir araç olarak görmektedir. Buna göre işçi sınıfı ve emekçi halk egemen sınıfların iktidarına boyun eğmek ve kendileriyle bu iktidar arasında suni bir dengenin kurulmasına izin vermek zorundadır. Bu durumda halk, kurtarıcılarını bekleyen bir yığındır. Kurtarıcılar, yani «halkın öncüleri» gelecek ve suni dengeyi bozarak halkın harekete geçmesini sağlayacaktır. Bu aslında, tamamen küçük burjuva aydınının «dünya merkezi benim» görüşünün bir ifadesidir.

«Sol» sapma az gelişmiş ülkelerde «sunî bir denge» ile birlikte aynı zamanda «sürekli bir kriz» durumunun mevcut olduğunu savunmaktadır. Buradan da artık evrim ve devrim dönemlerinin iç içe geçmiş olduğu ve «halkın öncülerinin» birkaç eylemle dengeyi bozmasından sonra derhal devrim dönemine geçebileceği sonucuna varmaktadır.

Evrim ve devrim dönemlerinin iç içe geçmesi iddiasının metafizik ve idealist karakteri bir yana, «sürekli kriz» iddiası da

aynı şekilde kuruntudan ibarettir. Marksizm, kapitalist toplumun gelişmesinin devri buhranlarla ilerlediğini ve kriz dönemlerini nisbi refah dönemlerinin izlediğini, ve bu krizlerin belli aralarla mutlaka geldiğini göstermiştir. Marks'ın kapitalist toplumun serbest rekabetçi dönemi için gösterdiği bu gerçek, tekeli dönemde de tamamen geçerlidir. Her kriz dönemini nisbi bir refah dönemi izler. Hakim sömürü biçiminin artı değer sömürüsü olduğu her toplumda, kapitalist ekonomiye has bu devri krizlerin varolması kaçınılmazdır. Bu yüzden marksizmde «sürekli bir kriz»den söz edilemez.

Öte yandan emperyalist döneme girilmesiyle, Lenin'in koyduğu gibi, emperyalist sistemde devrim şartlarının ortaya çıkması, emperyalist zincirin en zayıf halkasından kopma imkânının ortaya çıkması gündeme gelmiştir. Lenin, bu gerçeği tespit ederken emperyalizmin çürüten kapitalizm olduğu, emperyalizmin artık üretici güçleri geliştirmek yerine engellediği ve bu yüzden kapitalizmin son aşaması olduğu gerçeğinden yola çıkıyordu.

Emperyalist dönemde devrim şartlarının varolması, genel olarak emperyalizmin yokolmakta olan bir sistem olması ile ilgilidir. Ve Lenin bunu gösterirken özellikle Engels'in «Fransa'da Sınıf Mücadeleleri» ne yazdığı önsözde getirdiği görüşü dikkate alıyordu. Engels 19. yüzyıldaki bütün devrimlerin burjuvaziyi iktidardan indirmeyi başaramadığını, çünkü kapitalizmin henüz üretici güçleri geliştirme imkânına sahibolduğunu söylemiştir. Lenin 20. yüzyılda emperyalist döneme girilmesiyle kapitalizmin artık bu imkânı yitirdiğini ve tersine üretici güçlerin gelişmesini engelleyen bir nitelik kazandığını belirtiyordu. Kapitalizm emperyalist dönemde bu yüzden yıkılabilir. Emperyalist zincirin en zayıf halkasından kopma imkânı da kapitalizmin emperyalist dönemde kazandığı gerici nitelikten doğmaktadır.

Lenin aynı zamanda emperyalist zincirin en zayıf olduğu halkanın kopması için o ülkede ayrıca milli bir krizin olması gerektiğini, yani yönetenlerin yönetemez duruma gelmeleri, yönetilenlerin ise son derece hoşnutsuz olmaları gerektiğini ve bütün bunlardan başka o ülkede devrimci sınıfların iktidara yönelik mücadelesinin güçlenmiş olma-

sı gerektiğini söylüyordu. Bu mücadeleyi örgütlü bir şekilde yönetebilecek devrimci bir partinin varolması milli krizi, devrime çevirebilecek temel şart olmaktadır.

Ülkede milli krizin ortaya çıkması her şeyden önce kapitalist ekonominin o ülkedeki gelişmesinin bir sonucudur.

«Sol» sapma emperyalist döneme geçilmesiyle objektif olarak ortaya çıkan devrim şartları ile zincirin en zayıf halkasından kopmasını sağlayan milli krizi birbirine karıştırmakta ve Lenin'in emperyalist çağda emperyalist sistemin her yerinde devrim şartlarının varolduğu görüşünü saptırarak «sürekli kriz» tezleri üretmektedir. Bu aynı zamanda evrim ve devrim aşamalarının içiçe geçtiği görüşünün diğer bir ifadesidir. Bu yüzden iş sadece devrimi gerçekleştirecek sübjektif faktörün sağlanmasına kalmaktadır. Bu da az sayıda kararlı militanın birleşmesiyle kurulacaktır. «Sol» sapma devrimin objektif ve sübjektif şartlarını mekanik bir şekilde birbirinden ayırır. Sübjektif şartların oluşmasının doğrudan objektif şartlara bağlı olduğunu kabul etmez. Kendi içinde anlaşmış iyiniyetli kişilerin bir araya gelmesiyle devrimci bir partinin kurulabileceğini varsayar. Halbuki kitlelerin mücadelesine öncülük edebilecek bir proletarya partisi, ancak kitlelerin mücadelesine paralel olarak ve bu mücadelenin belli bir aşamadaki somut bir sonucu olarak ortaya çıkar. Tersini iddia etmek kişilerin sübjektif varlıklarının yeterli olduğunu savunmak, meselelere idealist bir açıdan yaklaşmak demektir.

İşçi sınıfının bilimi, emperyalizmin bizzat kendisinin bir kriz olduğunu kapitalizmin yıkılma aşaması olduğunu savunur ve bu yüzden genel olarak emperyalist çağda, serbest rekabetçi dönemden farklı olarak devrimin objektif şartlarının genel olarak varolduğunu söyler. Fakat devrim olabilmesi için bundan başka o ülkede özel bir kriz, o ülkedeki sınıf mücadelesinin keskinleşmesinin yolaçtığı milli bir kriz ve bütün bunlardan başka devrimci bir proletarya partisinin varlığı gereklidir. «Sol» sapma bütün bu kavramları birbirine karıştırmakta ve emperyalizmin yeni bir özelliği olarak «sürekli kriz»den söz etmektedir. Fakat görüyoruz ki, emperyalizme yeni özellikler ve nitelikler yakıştırma, her seferinde Leninizmin mücadele il-

kelerinin revizyonu, tahrifi ve yeni orijinal teorilerin üretilmesiyle atbaşı gitmektedir.

Bu orijinal teoriler maddi hayattan değil de, savunucularının sübjektif niyetlerinden ve idealist dünya görüşlerinden kaynaklandığı için hiçbir zaman objektif gerçeği, bu gerçeğin hareket ve değişim kanunlarını yansıtamamakta, bu yüzden de pratiğe uygulandığında her defasında iflas etmekte ve böylece işçi sınıfının mücadelesine zarar vermektedir.

«Sol» sapma Türkiye gibi ülkelerdeki yönetim biçiminin sürekli faşizm olduğunu savunur ve bu yönetim biçimini «sömürge tipi faşizm» olarak adlandırır. Bu düzende bütün legal mücadele yolları kapanmıştır ve silahlı mücadeleden başka bir mücadele biçimi kalmamıştır.

Bu görüş kökünden sakattır ve faşizmin mukadder olduğu gibi anti-leninist bir tezden kaynaklanır. Bu durumda demokrasi uğruna mücadelenin de bir anlam kalmaz. «Sol» sapmaya göre burjuvazinin iktidarı altında yeni demokratik ve ekonomik haklar uğruna yürütülen mücadele tamamen revizyonizmdir. Her şey bir kere, de hallolacaktır. Silahlı mücadeleye her şeyi halledecek bu düzeli bir anda yıkacaktır ve bütün derdler giderilmiş olacaktır. Küçük burjuva ihtilâlciliği emperyalizmin dünya çapında yıkılacağı günün hayalleriyle yaşar ve her şeyin çözümünü o güne erteler.

Söyle deniyordu:

«Geniş bir siyasi gerçekleri açıklama kampanyasının temel aracı hangi mücadele biçimi olacaktır?»

«İşte, devrimci çizgi ile oportünist çizgiyi... Ayırdeden temel ölçü buradadır.

«Devrimci mücadeleyi, yaşadığımız dönemde evrim ve devrim aşamaları diye kesin çizgilerle ayıran uluslararası revizyonizm-pasifizmin bu soruya cevabı şudur:

«Kitlelerin içine girerek, kitlelerin acil gereksinmeleri etrafında, kitleleri örgütleyip eyleme sokma ve kitlelere siyasi bilinç götürüp, örgütlenme yani emekçi kitlelerin ekonomik ve demokratik hak ve istekleri etrafında kitleleri örgütleyip hedefe yönlendirme.

«Demokratik hak ve özgürlüklerin kulanılmadığı-rafa kaldırıldığı-daha doğru bir deyişle oligarşi tarafından kullanılmasına

'izin' verilmediği ordusu, polisi ve diğer güçleriyle emekçi kitlelere karşı tam bir tenkil politikasının izlendiği bütün geri bırakılmış ülkelerde, bu tip klasik kitle çalışması ile ekonomik ve demokratik mücadeleyi politik mücadeleye dönüştürmek isteyen örgütler düşmanın askeri üstünlüğü ve baskısı karşısında güçsüzlüğe düşecekler ve giderek de iyice sağa kayacaklardır.» (age.)

Bu görüşün temelinde ülkede «sürekli faşizm» olduğu inancı yatmaktadır. Faşizm bilindiği gibi egemen sınıfların en gerici, en halk düşmanı kesiminin, iktidarını korumada en son başvurmayı denediği çaredir. Egemen sınıflar içindeki bu en gerici azınlık, bu girişimi ancak buna güçleri varsa deneyebilirler. Bu yüzden faşizm hiçbir zaman mukadder değildir. Gericiler her zaman faşizm hayalleri ile yaşarlar, onlar için demokrasi, burjuva demokrasisi bile, korkulu bir rüyadır. Ama faşizm ancak bunu uygulayacak güç varsa gelir. Yani ezilen sınıflar örgütlü ve güçlüyseler, egemen sınıf temsilcileri kolaylıkla faşizme geçemezler. Tersine varlıkla rını emekçi yığınlar bazı tavizler vererek sürdürmeye çalışırlar. Faşizmi mukadder görmek ona karşı mücadeleyi reddetmek demektir.

Öteyandan bir ülkedeki siyasi sistemin niteliğini tespit eden şey her şeyden önce o ülkedeki egemen sınıfla ezilen sınıflar arasındaki karşılıklı güç ilişkisidir. Halk güçlerinin örgütlü ve sağlam olduğu yerde demokrasi daha gelişmiştir. Halkın örgütsüz ve öncüsüz olduğu bir ülkede ise baskı rejimleri çok daha kolaylıkla uygulanabilir. Bu yüzden tayin edici unsur, halkın örgütlenme ve mücadeleye katılma düzeyidir. Durum bu olunca «sürekli faşizm», «sömürge tipi faşizm» diye bir siyasi kategori de söz konusu olamaz. Her az gelişmiş ülkedeki siyasi rejimi öncelikle o ülkedeki sınıf mücadelesinin somut durumu tespit eder.

«Sol» sapmanın temsilcileri burjuva demokrasi ile faşizm arasında bir ayırımı yapmamakta ve ikisini de aynı ölçüde kötü bulmaktadırlar. Gerek faşizmin, gerekse burjuva demokrasisinin burjuva diktatörlüğü olduğu ve en ileri burjuva demokrasisinin bile içinde faşizmin tohumlarını taşıdığı bir gerçektir. Ama bu, faşizm ile burjuva demokrasisi aynı şey demek değildir. Marksist-Le-

nistler her zaman burjuva demokrasisini faşizme yeğlerler, asli görevlerini burjuva demokrasisi şartları altında daha iyi yerine getirebileceklerini bilirler ve bu yüzden faşizme karşı burjuva demokrasisini savunurlar. Fakat aynı zamanda burjuva demokrasisinin de yetersiz olduğunu, bunun özünde bir burjuva diktatoryası olduğunu ve gerçek demokrasinin sosyalist demokrasi olduğunu kitlelere sürekli anlatırlar. İşçi sınıfı devrimcileri mümkün olduğu sürece amaçlarına demokratik şartlar altında ve legal imkanlar kullanarak gerçekleştirmek isterler. Çünkü bu sayede kitlelerle çok daha iyi bağlar kurabileceklerini bilirler. Marksist-Leninistler ancak burjuvazinin bütün yolları tükendiği durumlarda legal yollardan ayrılırlar.

Bu yüzden her işçi sınıfı devrimcisinin ve örgütünün bir görevi de sınıf mücadelesinin yönlendirilmesinde, mevcut bütün legal imkanlardan sonuna kadar faydalanmak, yeni legal imkanlar elde etmek için mücadele etmek ve eldeki legal imkanları burjuvazinin saldırısına karşı savunmaktır.

«Sol» sapmanın sözcüsünün yukarıya aldığımız görüşlerinde işçi sınıfı sosyalistlerinin savundukları mücadele anlayışını revizyonist olmakla suçlanmakta ve bu doğru mücadele biçimleri yerine terörizm önerilmektedir. «Sol» sapmanın mücadele anlayışını ilerde ele alacağız, burada dikkati çekmek istediğimiz nokta demokrasi ve faşizm konularındaki tavrıdır.

«Emperyalizmin entegrasyonu» teorisi nasıl emperyalizmin abartılmasına varıyorsa, «sömürge tipi faşizm», «sürekli faşizm» teorileri de, egemen sınıfların güçlerinin abartılmasına, halk kitlelerinin mücadelesinin küçümsenmesine varmaktadır.

«Sol» sapma burjuva demokrasisi ile faşizm arasında bir fark göz etmemesi yüzünden, burjuva demokrasisinin geliştirilmesi, faşizmin geriletilmesi için mücadeleyi de reddeder, bu mücadeleyi revizyonizm olarak tanımlar. «Sürekli faşizm» teorisinin işçi sınıfı hareketine zararı buradadır. Bu yüzden de yanlıştır. Kitlelerin günlük ekonomik ve demokratik hedefler uğruna sürdürdükleri günlük mücadeleleri örgütlemek, yönlendirmek ve bunları siyasi mücadeleye dönüştürmek, işçi sınıfı sosyalistleri için vazgeçilmez bir görevdir ve bu görev her

şart altında, gerek en ileri burjuva demokrasisinde gerekse en koyu faşizmde yerine getirilmelidir ve getirilebilir. Yakın dönemlerin tarihi doğru çizgideki Partilerin bu görevi her şart altında başardıklarını açıkça ispatlamıştır. Bu vazgeçilmez bir görevdir, çünkü sosyalist hareket için başka bir gelişme, kitlelere mal olma yolu yoktur. Kitleler sosyalistlerin doğru yolda olduğunu ve onların gerçekten kendi temsilcileri olduklarını ancak kendi günlük pratiklerinde kavrayabilirler. Kitlelerin devrimci yola girmeleri için, devrimcilerin dediklerinin doğru olduğunu kendi sosyal pratiklerinde deneyerek görmeleri ve bu şekilde bilinçlenmeleri gerekir. Kitlelerin günlük mücadelesi genellikle ekonomik ve demokratik taleplerden kaynaklanır. Bu yüzden işçi sınıfı sosyalistleri bu mücadelelerin içinde yer almak zorundadırlar. Aksi halde kitlelerin devrimci fikirler hakkında ancak dolaylı bilgileri olacaktır. Ve dolaylı bir bilgi aktarımı, ki bu aktarımı genellikle burjuva kitle haberleşme araçları yapacaktır, kitlelere devrimci ideoloji hakkında ancak bir kanaat uyandırır. Kanaat ise gerçek bilgidен, pratikte denenmiş ve sınanmış bilgidен farklıdır ve hiçbir zaman bilince dönme imkanına ve Marks'ın sözüne göre «maddi bir güç olma» sahip değildir.

«Sol» sapmanın Türkiye gibi ülkelere genel bakış açısını yukarıda özetlemeye ve bunun eleştirisini yapmayı çalıştık. Bu bakış açısının yanlışları nereden kaynaklanmaktadır? Öncelikle küçük burjuvazinin idealist dünya görüşünden. Subjektif hayal ve kuruntular objektif gerçeğin yerine geçirilmektedir. Belli bir anın özgül şartları mutlaklaştırılmakta genelleştirilmektedir. Kitlelerin mücadelesine ve, işçi sınıfının tarihi gücüne inanmayan bu akımın temsilcileri, 12 Mart öncesi ve sonrasındaki baskının, faşist uygulamaların hep süre gideceği sonucuna varmışlardır. Sınıf mücadelesinin, sosyal gelişmenin bütün politik yapıyı değiştirebileceği görülmemiştir. Faşizmin kitlelerin mücadelesi ile geriletebileceği görülmemiştir. Bu uğurda kitleleri örgütlemenin ve kitle mücadelesini yönlendirmenin, devrimcilerin temel bir görevi olduğu kabul edilmemiştir. Bu tavrı, küçük burjuvazi için doğaldır. Çünkü böyle bir çalışma tarzı,

küçük burjuvazinin sabırsız ve aceleci, günlük iş ile bağdaşmayan, heyecan ve sansasyon peşinde koşan mizacı ile kolay kolay bağdaşamaz. «Sol» sapma demokratik ve ekonomik mücadeleyi, ve legal mücadeleyi bu yüzden küçük görür. Ve sorunu kısa yoldan halleder; «legal mücadele imkanları yoktur, sürekli faşizm vardır» der ve «işin içinden çıkar».

Öte yandan «sol» sapma küçük burjuvazinin kendini herşeye kadir görme hastalığı ile maluldür. O, bir avuç azınlığın «güçlü» eylemleriyle «suni dengelerin» bozulacağı, «oligarşik diktanın» zayıflayacağını «krizin derinleşeceğini» hayal eder. Kendisi herşeydir, kitleler ise uyuşuk sürülerden ibarettir.

Son birkaç yılın pratiği gerek dünya çapında gerekse ülkemizde «sol» sapmanın bu görüşlerinin ne ölçüde «doğru» olduğunu göstermiştir. Burjuvazinin örgütlü gücü karşısında, kitlelerden kopuk küçük grupçuklar dağılmışlardır. Objektif gerçeğin, maddi hayatın en ufak bir hataya bile prim tanımayan katılığı, hiç bir hatayı affetmemiştir. Ne «kriz derinleşmiş» ne «dengeler bozulmuş» ne de «silahlı propagandanın etkisinde kalan halk silaha sarılmıştır. Tersine devrimci hareket büyük kayıplara uğramış, sarılması güç yaralar almıştır.

«Sol» Sapmanın Türkiye'yi Tahlil Tarzı

Her insan hayata ve tarihe ait olduğu sınıfın açısından bakar. Bu gerçek bir küçük burjuva ihtilâlciliği olan «sol» sapmanın Türkiye gerçeklerine ve Türkiye tarihine bakış tarzında çok açık bir şekilde izlenebilir.

«Sol» sapma tarihi şöyle yorumlar:

1923 Kurtuluş savaşı küçük burjuva milletçilerinin öncülüğünde verilmiş anti emperyalist bir savaştır. 1950'ye kadar ülkede bir küçük burjuva diktatoryası (?) hüküm sürmüştür. Bu devrimci ve ilerici dönemi bir karşı devrim izlemiş ve oligarşik iktidara gelmiştir. Oligarşik işbirlikçi burjuvazi, feodal mütegalibe ortaklığı ile büyük bürokratlar ve generallerden oluşur. Bu oligarşik emperyalizmle işbirliği yaptığı için gayri millidir. Bu yüzden de önümüzdeki devrimci adım anti-emperyalist, anti oligarşik bir devrimdir.

Türkiye'de işçi sınıfı çok zayıftır. Bu na karşılık küçük burjuva aydınları Türkiye'de önemli bir güce sahiptir. Kemalizm küçük burjuva aydınlarının en sol kanadının anti emperyalist milli kurtuluşçu ideolojisi dir.

Kemalizm konusunda şöyle deniyordu:

«Kemalizm, emperyalizmin işgali altında ki bir ülkenin devrimci-milliyetçilerinin bir milli kurtuluş bayrağıdır. Kemalizmin özü emperyalizme karşı tavır alıştır. Kemalizmi bir burjuva ideolojisi veya bütün küçük burjuvazinin ve yahut asker sivil aydın zümrenin bütün ideolojisi saymak kesin olarak yanlıştır.

«Kemalizm küçük burjuvazinin en sol, en radikal kesiminin milliyetçilik tabanında anti-emperyalist bir tavır alışıdır. Bu yüzden kemalizm soldur, milli kurtuluşçuluktur. Kemalizm, devrimci milliyetçilerin emperyalizme karşı aldıkları radikal bir tutumdur.» (age.)

«Sol» sapmanın Türkiye hakkındaki bu özel görüşlerinin MDD ideolojisinin genel hatlarıyla uyduğu, onun bir devamı olduğu açıktır. MDD ideologları ile «sol» sapmanın temsilcilerinin Türkiye tarihine bakış açıları hemen hemen aynıdır. Her ikisi de «kemalizmin devrimciliği» teorisini sonuna kadar savunmaktadır. MDD'nin Türkiye tarihine bakış tarzı MDD eleştirisinde etraflıca alındığı için burada bu konu üzerinde fazla durmayacağız. Burada sadece şunu belirlemek istiyoruz: Kemalizme karşı bu sağ tavır doğru dan bu akımların sınıf temeline bağlıdır. Bu akımlar kendilerine istedikleri kadar proleter sosyalist yaftaları yapıştırırsınlar, özünde küçük burjuva sosyalizminin bir ifadesidirler. Küçük burjuva sosyalizmi ise küçük burjuva radikalizminin özel bir biçimidir. Dünya görüşleri küçük burjuva radikalizminin Türkiye tarihinde aldığı yer ve gelişmeye sıkı sıkıya bağlıdır. 1923 burjuva devriminde, küçük burjuva radikalizmi, burjuvazinin henüz çok güçlü olmaması yüzünden nispeten etkili olmuş, burjuvazi hep arka planda kalmayı tercih etmiş ve halkın karşısına küçük burjuva radikalizmini, burjuva reformizmini çıkarmış ve bunlara belli ölçüde söz hakkı tanımıştır. Küçük burjuva radikalizminin, burjuvazinin ideolojisi olan kemalizme sahip çıkmasının nedeni de budur. Fakat tekel

ci burjuvazinin gelişmesine paralel olarak küçük burjuva radikalleri sürekli arka plana itilmişler, kapitalizmin gelişmesiyle mülksüzleşen ve dağılan küçük burjuvazi iyice zayıflamıştır. Türkiye'de sol hareket de başından beri küçük burjuva radikalizmiyle içiçe gelişmiş, bağımsız bir işçi sınıfı hareketinin güçlenmesi bir türlü sağlanamamıştır. Bu yüzden sol hareket içinde, küçük burjuva radikalizminin muhalefeti de temsil edilmiş ve bu muhalefet genellikle sosyalist olma iddiasını da taşımıştır. MDD teorisi özünde böyle bir küçük burjuva sosyalizmidir. Küçük burjuvazinin en önemli özelliklerinden biri de çağımız toplumdaki en milliyetçi sınıf olmasıdır. Kendisinin sosyalist olduğu kuruntusunu taşıyan bir hareketin de bu yüzden, bir burjuva ideolojisi olan kemalizmin sol bir ideoloji olduğu kuruntusuna sahip olması gayet doğaldır.

«Sol» sapmanın ve genel olarak MDD'nin, Türkiye tarihini yorumlayış tarzları bir bakıma geçmişe duyulan bir özlemin ifadesidir. Zayıflayan küçük burjuvazinin eski günlerde kendisine burjuvazi tarafından tanınan imkân ve mevkilere duyduğu özlem gerek küçük burjuva radikallerinin darbeci girişimlerinde, gerekse bunları destekleyen MDD görüşlerinde siyasi ifadesini bulmuştur. Özlenen, geçmişin «anti emperyalist» kemalizmidir. Halbuki kemalizm tarihi görevini yerine getirmiş, finans-kapitalin güçlenip ülkeye hakim olmasını sağlamış ve burjuvazinin hakimiyetini perçinlemiştir. Herkes sınıflı toplumda tarihe kendi sınıfı açısından baktığı için küçük burjuva karakterdeki MDD temsilcileri de tarihe gelişmekte olan gürbüz bir sınıfın değil de, yok olmakta olan bir tabakanın açısından bakmakta ve üstelik bu görüşlerine marksist kılıflar giydirmeye çalışınca da tarih içinden çıkmaz bir kargaşa haline gelmektedir. Bu karmaşa içinde bir takım ittifak ve güçbirliği planları yapılmakta ve her girişim bu yanlış tarih anlayışı üzerine oturtulmaktadır. Sonunda ise bütün hesaplar yanlış çıkmakta, beklenenler bir türlü gerçekleşmemekte, «dostlar» düşman çıkmaktadır.

«Sol» sapma sınıfsal konumu yüzünden, Türkiye'deki üretim ilişkilerinin ve sınıfların gelişmesini de doğru bir şekilde tahlil edememektedir. Toplumun iç dinamiği tama-

men red edilmekte, herşey emperyalizme bağlanmaktadır. Emperyalizmin Türkiye'ye girişinin tamamen emperyalistlerin çıkarlarıyla yerli egemen sınıfların çıkarlarının, emperyalist pazar talepleriyle yerli üretim ilişkilerinin bir rezonansı sayesinde gerçekleştiğini görememektedir. Böylece Türkiye'de kapitalist üretim ilişkisinin yalnızca «yukarıdan aşağıya» ve «suni» bir şekilde geliştirildiği, bunun da «emperyalist bir üretim ilişkisi» olduğu sonucuna varılmaktadır.

İç dinamiğin, ülkedeki üretici güçlerin evriminin görülmemesi çok önemli hatalara yol açmaktadır. Kapitalizm suni olarak geliştiği için kapitalizmin doğrudan ürünü olan proletarya da suni olarak gelişmiş, gerçek proletarya ile farklı olan bir proletarya olarak kabul edilmektedir. Bu, işçi sınıfının devrimdeki öncü rolünün reddedilmesi için «sol» sapmanın dayanağı olmaktadır. İster emperyalizme bağımlı olsun, ister özgürce gelişmiş, olsun, kapitalizm kapitalizmdir. Marksizm, «gerçek» ve «suni» kapitalizm diye bir ayırım tanımaz. Türkiye'nin batı ülkelerinden farkı kapitalizmin serbest rekabetçi dönemini tanımamış olması, doğrudan tekeli dönemde kapitalizmle karşılaşmış olmasıdır. Bir üretim tarzı için önemli olan toplumsal artığa el konuş biçimidir. Türkiye kapitalizminde artı-değerin kapitalistler tarafından gaspedilişi, genel olarak kapitalizme olduğu gibi, ücretli emeğin sömürülmesi şeklinde gerçekleşmektedir.

Türkiye kapitalizminin serbest rekabetçi aşamadan geçmemiş olması, burjuvazinin ilerici bir rol oynamamış olması, demokratik geleneklerin yerleşmemesine ve emperyalizmden bağımsız bir sermaye birikimine gidilememesine yol açmıştır.

Burada önemli olan kapitalizmin yalnızca dışardan ve yukarıdan aşağı gelen bir şey değil, aynı zamanda ülke içindeki gelişmenin de doğal bir uzantısı olmasıdır. Yalnızca dış dinamiği tayin edici kabul etmek küçük burjuva milliyetçiliğinin, bütün kötülüklerinin nedenini yabancılarda aramasının bir ifadesidir.

Kapitalizmin dıştan gelen bir şey olduğu kabul edilince işçi sınıfının da «gerçek» bir işçi sınıfı olmadığı sonucuna varılmaktadır. «Sol» sapma tamamen bu görüştedir ve bu yüzden devrimci sınıflar olarak köylü-

lülü ve küçük burjuva aydınlarını öne çıkarmaktadır. Bu, özünde, kendini en devrimci görme kuruntusunun bir ifadesi olmaktadır.

Küçük burjuvazinin kapitalizm» karşı muhalefeti her zaman gerici bir açıdandır. O, bir yandan kapitalizmi sadece reddeder, bir yandan da islahatı talep eder. Kapitalizmin dışında başka bir üretim tarzı olabileceğini, dar görüşlü olması ve mülkiyete bağlı olması yüzünden kendiliğinden kabul edemeyeceği için, kapitalizmin islahatından yanadır; kapitalizm her geçen gün kendisini erittiği için kapitalizme bütünü olarak karşıdır. Bu yüzden kapitalizme karşı hiçbir zaman ciddi ve olumlu bir muhalefet yapamaz. Vardığı yer(kendi başına bırakılırsa) ya reformizm olur ya da anarşizm. Her ikisi de egemen sınıfların işine yarar.

Küçük burjuvazinin kapitalizme bakış açısı gericedir, çünkü kapitalizmin hiçbir olumlu yanını görmez, doğal bir tepkiyle onu toptan reddeder. Kapitalizm, (tekeli dönemde bile olsa), üretici güçleri işçi sınıfının ve sosyalizmin güçleri karşısında nisbi bir şekilde geliştirmek zorunda kalır. Bilim ve tekniği de geliştirmek zorundadır. Sermayenin yoğunlaşması ve merkezileşmesi işçi sınıfını daha büyük üretim ünitelerinde toplar, işçi sınıfının örgütlenme ve bilinçlenme imkanlarını zorunlu olarak artırır. İşçi sınıfı kapitalizmin sınırlı ve üretim güçlerinin gerçek anlamda gelişmesini kısıtlayıcı nitelikte de olsa gelişmesine paralel olarak nicelik ve nitelik olarak büyür. Bütün bunlar kapitalizmin kendi sonunu hazırlayan olumlu yanlarıdır. Küçük burjuvazi, ve özellikle aydınlar, üretimden kopuk oldukları için bunları göremezler. Türkiye solunda uzun yıllar işçi sınıfının objektif varlığı, devrimde öncülüğü vs. gibi konular tartışılmış olması, sol hareketin düzeyini açıkça gösterir. Bu gibi konular bile tartışma konusu yapılabilmıştır.

«Sol» sapma, Türkiye'yi donmuş ve statik bir yapıda görmektedir. Mutlak bir işbirlikçi burjuvazi-feodal mütegalibe ittifakı ve oligarşik bir dikta açıklaması Türkiye tahli için yeterli görülmemektedir. Türkiye'de emperyalizme bağımlı da olsa kapitalizmin gelişmekte olduğu, bunun sınıf ve zümrelerin organik teşekkülünde meydana getirdiği

değişiklikler, bu değişikliklerin siyasi üst yapıya yansımaları, bir yandan sınıf farklılaşmasının artması, diğer yandan sömürücü sınıflar arasındaki iktidar mücadelesinin kızışması, bütün bunlar yok sayılmaktadır.

«Sol» sapma olaylarına yalnızca yüzeysel bir açıdan yaklaşmaktadır. Kapitalizmin Türkiye'ye «dışardan ve suni olarak» ithal edildiği görüşünde olduğu için Türkiye'de kapitalizmin gelişmesinin ve finans kapital egemenliğinin kuruluşunun ekonomik kanunlarını yakalayamamaktadır. Ekonomik temel gözden kaçınca da emperyalizmin ve kapitalizmin yalnızca zor ve şiddete dayandığı sonucuna varılmaktadır. «Sol» sapma egemen sınıfların hakimiyetinin yalnızca askeri güce, baskıya ve zulme dayandığını kabul eder. Ekonomik egemenlikten, üretim araçlarının özel mülkiyetinden haberi yoktur. Baskı ve zulmün emperyalizmin ve finans kapitalin ekonomik egemenliğinin bir türevi olduğunu göremez. Varlık alanı üretimin dışında olduğu gibi, o, yalnızca, yüzeydeki olayları görebilir, sorunların özünü inemez.

Emperyalizm ve yerli egemen sınıflar varlıklarını elbette zor ve baskı ile sürdürmektedirler. Ama bu imkanı onlara üretim araçlarının mülkiyeti sağlamaktadır ve egemenliklerinin gerçek temeli yalnızca ve yalnızca budur.

«Sol» sapmanın devlet ve egemenlik konusundaki görüşleri, Engels'in Anti-Dühring'te eleştirdiği Dühring'in görüşleriyle büyük benzerlik taşır. (bak: Anti-Dühring, cilt 2, Zor Teorisi) Egemen sınıfların tahakkümünün yalnızca baskı ve zor yanını görmek, bunun ekonomik temellerinin görülmemesi, egemen sınıflara karşı mücadelede de yalnızca şiddet yöntemlerinin kullanılmasının savunulmasına, ekonomik ve demokratik mücadelenin, kitle mücadelesinin reddedilmesine yolaçmaktadır. Materyalist bir yaklaşımın yerine meselelere idealist bir açıdan yaklaşılması, kapitalizmin gerçek yüzünün kavranmamasına ve yanlış mücadele biçimlerine geçilmesine yol açmaktadır.

Meselelere küçük burjuvazinin dargörüşlülüğü ile yaklaşan «sol» sapmanın Türkiye tahlilleri de bu yüzden hiçbir şeyi açıklayamamakta, olayların ve maddi hayatın gelişmesi karşısında doğru bir görüş getirememekte, tersine kendi sınıfsal konumunun so-

nucu olan kendi subjektif niyet ve görüşlerini genel geçer doğrular zannetmektedir. Son birkaç yıl içinde gelişen olaylar Türkiye ekonomisi ve politikasındaki hızlı değişiklikler, «sol» sapmanın meseleleri açıklama tarzının ne kadar yetersiz kaldığını açıkça göstermiştir.

«Sol» Sapmanın Türkiye Solundaki Teorik Gelişimi

Türkiye'de «sol» sapma MDD hareketinden ve onun etkisi altında olan gençlik hareketinden kaynaklanmıştır. Devrimci gençlik hareketinin doğal bir uzantısı olan «sol» sapma, bu hareketin bütün olumlu ve olumsuz yanlarını taşımaya devam ederken, MDD teorisinin genel hatlarını, sınıf tahlillerini ve devrim anlayışını da sürdürüyordu.

Gençlik hareketi kendi sınıfsal konumuna en uygun akım olduğu için sosyalist hareket içinde MDD görüşlerini benimsemiştir. Fakat bu genel ideolojik birlik, pratikte uzun süre sağlanamamıştır. MDD'nin statik bir cunta teorisi olması ve tek bir pratik amaçla yönelmiş olması yüzünden, bu teori gençliğin dinamizmine uzun süre cevap verememiş ve MDD ideologları gençliğin kendilerini süratle terkettiğini şaşkınlıkla seyretmek zorunda kalmışlardır. Gençlik hareketi her zaman iyi niyetli ve atılgan unsurlardan oluşmuştur. Sosyalizmin uluslararası başarılarının da etkisiyle, gençlik temsilcileri her zaman olumlu ve halktan yana bir şeyler yapma çabasında olmuşlardır. Bu, gençliği MDD yetersiz kalınca yeni arayışlar içine sokmuştur. Gençlik hareketinde ağır basan yan küçük burjuva yan olmuştur. Ülke içindeki sosyalist hareket ne önemli bir güce ne de kökleşmiş geleneklere sahip olmadığı için gençlik hareketinin küçük burjuva etkilerden arınması sağlanamamıştır.

MDD'nin yetersizliğinin ve MDD ideologlarının kuyrukçuluğunun açığa çıkması, gençlik üzerine faşist saldırıların artması, ülkede faşizmin tırmanmaya başlamasıyla birlikte olmuştur.

MDD'nin genç tabanı, bu dönemde sürdürdükleri mücadeleye öncülük edebilecek teorik yaklaşımlar oluşturma çabasıdır. Marksist klasiklerin geçen süre zarfında nis-

beten okunmuş olması, öne sürülen «teori» ve «stratejilerin geçersizliğinin kavranmasına yardımcı olmuştur. Fakat bu durum doğru görüşlerin yerleşmesi için yeterli olmamıştır. Çünkü gençlik hareketinin en iyi niyetli unsurlarına yol gösterebilecek herhangi bir siyasi otorite kendini kabul ettirebilmiş değildi. Bu yüzden burada şunu da belirtmekte fayda vardır. Türkiye sol hareketinde bir «sol» sapmanın ortaya çıkmasından bütün grup ve mihraklar aynı şekilde sorumludur. Gençlik her zaman için doğru rulara ve örgütlenmeye açık olmuştur, bu, onun yapısı gereğidir. Ancak o dönemde gençlik hareketinin büyük potansiyel gücüne rağmen bu hareketi işçi sınıfı hareketine yandaş yapabilecek örgütlü bir güç ortaya çıkmamıştır. Ne bu satırların yazarları ne de bugün sosyalist harekette otorite olma iddiasında olanlar, o dönem de üstlerine düşeni yerine getirememişler, gençlik hareketinin burjuvazinin belirlediği alanda mücadeleyi girmesini önleyememişlerdir. «Sol» sapma işte bu yüzden «işçi sınıfının oportünist günahlarının bir cezası» olmuştur. Ve bunun sorumlusu bu yüzden hepimiz olmuşuzdur. İşçi sınıfı hareketini ve onun öncülüğündeki emekçi halk hareketini doğru bilimsel görüşlerin ışığı altında güçlü bir şekilde örgütleyemediğimiz sürece de, bu sorumluluk devam edecektir.

MDD ideologlarının dolaysız etki alanından hızla uzaklaşan gençlik hareketi yukarıda belirttiğimiz nedenden, gene yanlış bir yola girmiştir. Hareketin içinde işçi sınıfı ideolojisi değil, köylülüğün ve küçük burjuva aydınlarının dünya görüşleri güç kazanmıştır.

Bu aşamada Mahir Çayan imzasıyla Aydınlık Sosyalist Dergi'nin 15. sayısında yayınlanan uzun yazı, Mao Tse-tung'un görüşleriyle Latin Amerika maceracılık çizgisinin eklektik bir birleşimini teşkil eder. Bir yandan «halk savaşı» teorisine sahip çıkılmakta, bir yandan da Guevera ve Douglas Bravo'nun görüşlerine prim tanınmaktadır. Köylülük öne çıkarılmakta ve devrim de temel güç olduğu savunulmaktadır. Aynı derginin 20. sayısında gene Mahir Çayan imzalı yazıda aynı görüşler tekrarlanmakta, diğer bir sayıdaki Hüseyin Cevahir imzalı yazıda ise fakocu mücadele anlayışına uzun övgüler

düzenlenmektedir. Hareket kendi sınıf köküne uygun olarak dünya çapındaki benzer sınıfsal ideolojilerden etkilenmektedir. Dünya sosyalist sisteminden, uluslararası işçi sınıfı hareketinden olumlu tek bir satır haber ve atıf bulunmayan bu «sosyalist» derginin sayfalarında, şematik «halk savaşı» teorilerine, Latin Amerika'nın maceracı akımlarına sayfalarca yer verilmektedir.

15 ve 20. sayılardaki yazılarda şöyle cümleler yer alabiliyordu:

«Sol» sapma ilk başta Mao'culukla Guevera'cılığın eklektik bir bütünüdür. Fakat bu bütünlük uzun süre devam etmemiştir. Ülkede sınıf mücadelesinin keskinleşmesi, faşist baskıların artması ve örgütsüz ve halktan kopuk sol hareketin tecrit olma ve baskıya uğrama derecesi arttıkça, «sol» sapmanın görüşlerindeki Mao'cu etkiler azalmış, latin Amerika çizgisi daha ağırlık kazanmıştır. Gençliğe uygulanan silahlı saldırılar, siyasi cinayetler, gençleri kendilerini aynı yöntemlerle korumaya itmiştir. Bu zaten egemen sınıfların başından beri arzuladıkları birşeydi. Bu durum gençlik hareketinin kitlelerden ve gençlik liderlerinin gençliğin bütününden tecrit olmasını daha da artırmıştır. «Herşeyi silâhlar belirler» tezi etkinlik kazanmıştır. Latin Amerika çizgisinin, Mao'culuktan farklı olarak yalnızca bireysel terörizme dayanması ve «silahlı mücadele» den başka bir şey tanınamaması, o dönemin şartlarında Türkiye'deki gelişen hareket için uygun bir teori olması buna yol açmıştır. Köylü hareketine dayanan Mao'culuğun etkisi bu yüzden, kitlelerden, küçük burjuva kitleler dahil, tecrit olmaya paralel olarak azalmıştır.

«Sol» sapmanın temsilcileri 12 Mart sonrasında getirdikleri görüşlerde, örneğin Şubat 1972'de kaleme alınan «Kesintisiz Devrim 2» broşüründe artık tamamen Latin Amerika çizgisinin, bu çizginin Guevera-Bravo-Marigella karmaşasının, çeşitli tonlarının aynen yansımından ve savunulmasından başka bir şey kalmamıştır. Tecrit ve faşist baskılar zorunlu olarak yalnızca bireysel terörizmin ve maceracılığın teorisinin yapılmasına götürülmüştür. Bu ise ülkedeki sınıf mücadelesini artık, burjuva gazetelerinden başka yerde izleme imkân ve niyeti kalmayan bir akımın doğal sonucu olmuştur. Ha-

reketin son vardığı nokta ise kendi kendini inkâr etme, tam bir intihar eylemi olmuştur.

İşçi sınıfı sosyalizmi, gerek köylülüğün devrimci rolünü abartan ve Çin'in mahalli şartlarını evrenselleştiren Mao'culuğu, gerekse bireysel terörizme dayanan küçük burjuva maceracılığını, Latin Amerikadaki gerilla hareketlerini, reddeder, bunların işçi sınıfı sosyalizmine yabancı ve zararlı akımlar olduğunu savunur. Türkiye'deki «sol» sapma da bu yüzden doğru bir dünya görüşüne ve eylem kılavuzuna sahip olamamış, uluslararası plândaki yanlış teorilerin etkisinde ve objektif gerçeğin dışında kalmıştır.

«Sol» Sapmanın Devrim, Devrimci Mücadele ve Parti Anlayışı

«Sol» sapma herşeyden önce, içinde geliştiği ortamda o zamanlar oldukça yaygın olan «strateji çizme» hastalığı ile malüldür. Türkiye sol hareketinde o zamanlar çeşitli gruplar arasında hızlı bir strateji mücadelesi sürüyordu. Her grup kendisinin devrimin hangi yoldan yapılacağını nasıl gördüğünü, devrim yolunun aşamalarının kaç tane olduğunu, «temel mücadele alanı», «temel mücadele biçimi» ve «temel güç» hakkındaki görüşlerini uzun uzun yazıp çizmek zorundaydı. Devrimci mücadelenin hangi aşamasında «ABD emperyalizminin Türkiye'yi işgal edeceği» bile hesaplanabiliyordu.

Bu hastalık küçük burjuva dünya görüşünün bir sonucudur. Uzun uzun gerçekleştirecek plânlar yapmak, kendisini rahatsız eden bütün konularda uzun vadeli bir çözüm bulmuş olmak, bütün bunlar bunalan küçük burjuva aydınının aradığı şeylerdir. Öte yandan bu hazırlanan «devrim stratejileri» ile bir takım hazır şablonlar elde ediliyor ve taraftarların eline savunabilecekleri her derde deva reçeteler verilebiliyordu. Öteyandan o zamanlar çeşitli sol gruplar arasındaki bütün «ideolojik» ayrılıklar ve tartışmalar, eleştiriler bu devrimin yolu meselesi üzerinde oluyor, her grup diğerinin şablonunu kıyasıya eleştiriyor, yirmi otuz yıllık programlar üzerinde tartışılabilirdi.

Açıktır ki bu, küçük burjuva aydının günlük iş yapmaktansa, havanda su dökmeyi yeğlemesinin bir sonucudur. Bugün çizilen

bütün «strateji»lerin hiçbirinin «tutmadığı» iyice açığa çıkmış olduğu için, sol harekette bu konuya, devrimci mücadelenin strateji ve taktikleri konusuna daha ciddi bir şekilde yaklaşılmakta, gereksiz tartışmalara, aydın gevezeliklerine yer verilmemektedir.

Geçmişte düşünülen hatanın belirgin özelliği şablonculuk diyebileceğimiz genel geçer devrim stratejilerinin piyasaya çıkarılmasıydı. Bu şablonlarda Türkiye şartlarının belli bir tahlili yapılır ve bu şartların «devrim» olana kadar hiç değişmeyeceği kabul edilirdi. Öteyandan Türkiye gibi ülkeler de «Milli Demokratik Devrim»in mutlaka bu «strateji» ye göre gerçekleşeceği, aksine düşünmenin imkânsız olduğu savunuldu. Herşeyin nasıl gelişeceği belliydi, iş sadece bu stratejileri «uygulamaya» kalyordu. Şablon belli olunca da dünya devrimci sürecindeki bütün gelişmelere bu gözlemlerle bakılır ve herşey bu şemalarla açıklanmaya çalışılırdı. Örneğin durum bu olunca, Küba Devrimi ile Çin devriminin aynı MDD stratejisinin özel iki uygulama biçimi olduğu sonucuna bile kolayca varılabiliyordu.

Strateji ve taktik konusuna İLKE'nin MDD eleştirisinde bir ölçüde değinilmiştir. Örgütlü bir işçi sınıfı hareketinin, işçi sınıfının iktidar mücadelesini başarıya ulaştırmada doğru bir stratejiye sahip olması gerektiği açıktır. Bunun tespiti her zaman için işçi sınıfının siyasi örgütüne aittir. Herhangi bir siyasi örgüt mevcut değilse, doğru bir stratejinin tespit edilmiş olması kesinlikle söz konusu olamaz, çünkü strateji herşeyden önce parti yönetimindeki kitlelerin nasıl mücadele edeceğini belirler, partisisiz mücadele söz konusu olamayacağı için, siyasi bir partinin yönetimi tarafından tespit edilen «doğruların» gerçek anlamda bir strateji olmayacağı da açıktır. Öteyandan herhangi bir partinin de tespit ettiği stratejinin de mutlaka doğru olması gerekmez. Bu, herşeyden önce, partinin siyasi çizgisinin proletaryanın çıkarlarına uygun bir çizgi olup olmamasına bağlıdır.

Öteyandan, doğru bir strateji, bütün devrim yolunun uzun vadeli bir haritası ile eş anlamlı değildir. Tersine proletaryanın önderleri her zaman iktidarın alınmasının yollarının çok çeşitli olduğunu, bunun her ülkedeki sürekli değişen şartlara göre her an değişebilecek farklılıklar göstereceğini vur-

gulamışlardır. Örneğin, Lenin Şubat 1917 ile Ekim 1917 arasında, Kornilov ayaklanmasından önce ve sonra iktidarı alma biçimi üzerinde bir birinden tamamen farklı iki ayrı mücadele biçimini düşünebilmiş, ve şartların değişmesiyle doğru biçimin de değişmesi gerektiğine karar vermiştir. Gene görüyoruz ki, şimdiye kadar gerçekleşen devrimlerin her biri kendine özgü yollar ve iktidara gelme yöntemleri izlemişler, bu yol ve mücadele biçimleri, gerek o ülkelerdeki sosyo-ekonomik şartlara gerekse o somut devrim dönemindeki uluslararası güçler ilişkisinin gelişme durumuna göre farklılıklar göstermiştir. Fakat her devrimin mutlaka uyması gereken evrensel ilkelerin olduğunda tartışılmaz.

Bu yüzden strateji, devrimin nasıl gerçekleşeceği konusunda mücadele edenleri rahatlatacak statik bir formülasyonla eş anlamlı değil, tersine o ülkenin somut şartları ile devrimci mücadelenin uluslararası deney ve ilkelerini bağdaştırmayı bilen, yaratıcı bir parti çalışmasıdır.

Lenin bu konuda şöyle diyordu: «En ileri sınıfın doğru bir taktiğe sahip olmasının temeli, sadece, belli bir toplumun istisnasız bütün sınıfları arasındaki karşılıklı ilişkilerin bütünününün objektif bir şekilde göz önünde tutulması ve aynı şekilde bu toplumun objektif gelişme aşamasının ve bu toplumla diğer toplumlar arasındaki karşılıklı ilişkilerin dikkate alınması olabilir. Bu arada bütün sınıflar ve bütün ülkeler statik bir durumda değil, tersine bütün dinamikleri içinde, yani donmuş bir durumda değil, tersine kanunları her sınıfın ekonomik varlık şartlarından kaynaklanan hareket halinde ele alınmalıdır. Öteyandan harekete, sadece geçmiş açısından değil, gelecek açısından da bakılmalıdır ve bu, harekette yalnızca yavaş değişiklikler gören 'evrimciler'in düz mantığıyla değil, tersine diyalektik olarak yapılmalıdır.»

Politik strateji, bir partinin bütün bir tarihi çağ hakkındaki politik çizgisinin özüdür. Bunun çıkış noktası ise o tarihi çağın doğru bir tanımdır. İşçi sınıfının o aşamadaki temel hedefini, mücadelenin temel gücünü, temel sınıf düşmanını, temel müttefikleri ve ulusal ve uluslararası sınıf güçleri ilişkisini, somut tarihi durumun tahlili temeli üzerinde doğru bir şekilde tespit etmek,

ancak içinde yaşanılan tarihi çağın doğru bir tespiti ile mümkündür. Taktik ise stratejiye bağlıdır ve nisbeten kısa bir dönemin politik çizgisini yansıtır. Taktik, gündemdeki görevlerin yerine getirilmesine yönelmiştir ve kitlelerin kazanılmasının ve birleştirilmesinin, örgütlenme biçimlerinin ve mücadele yöntem ve şekillerinin somut yollarını belirler. Strateji ve taktik ayrılmaz bir şekilde birbirine bağlıdır. Stratejisiz yola çıkmak, işçi sınıfının nihai hedefinin reddedilmesi ile eş anlamlıdır. Stratejinin mutlaklaştırılması ise maceracı bir politikaya yol açar. Strateji ve taktik konusundaki temel ilke, stratejinin tarihin somut gidisiyle, taktiğin ise kitlelerin somut durumuyla uygunluk içinde olmasıdır. Her iki konudaki bir uyumsuzluk somut şartlarının gerisinde ya da ilerisinde olma, proletarya partisinin kitlelerden kopmasına yol açar.

Lenin bir başka yerde de şunları söylüyordu:

«Ama hayatın önlerine çıkaracağı bütün ihtimallere uyacak hazır çözüm yollarını önceden sunan bir reçeteyi hazırlamaya kalkacak olan kimse... şarlatandan başka birşey değildir.» («Sol» Komünizm, S. 30)

... Taktik, sert bir objektiflikle, söz konusu devletteki bütün sınıf güçlerini hesaba katarak (ülkenin çevresindeki devletlerin ve dünya ölçüsündeki devletlerin içindeki sınıf güçlerini de hesaba katarak), ve devrimci hareketlerin tecrübesini gözönünde bulundurarak soğukkanlılıkla saptanmalıdır. (a.g.e. s. 64)

«Her duruma uyan bir reçete... bulmaya kalkışmak saçmadır. Her özel durumda doğru yolu bulabilmek için kafayı işletmek gerekir. Parti örgütünün ve adına layık parti önderlerinin varlığının sebeplerinden biri, uzun vadeli, azimli ve çok yönlü bir çalışmayla, çaprasık siyasî meselelerin doğru olarak ve zamanında çözüme bağlanması için gerekli bilgileri, gerekli tecrübeleri ve üstelik gerekli siyasî koku alma yeteneğini edinmek zorunluluğudur» (a.g.e., s. 70)

«... Bilim, öteki ülkelerin, özellikle bu ülkeler kapitalist iseler ve yakın bir geçmişte benzer bir tecrübeden geçmiş bulunuyorlarsa, herşeyden önce bunların tecrübesinin gözönünde tutulmasını emreder. Bilim, ikinci olarak, isteklere ve görüşlere uygun tarz-

da, tek bir grubun, ya da tek bir partinin mücadele hazırlıklarına ve bilinç derecesine göre siyaseti t yin etme yerine, memleketteki bütün g clerin grupların, partilerin, sınıfların ve yığınların hesaba katılmasını emreder. (a.g.e. s. 85)

Gerek MDD hareketinde gerekse «sol» sapma içinde strateji ve taktiğin tamamen birbirine karıştırılmış olması bir yana, strateji diye  ne sürülen  ablonların doğru bir strateji ile uygunluk derecesi de ele alınmalıdır. Strateji ve taktiğin birbirine karıştırılması konusuna MDD eleştirisinde yer verilmiş olduğu için, biz burada yalnızca «sol» sapmanın stratejisini ele alacağız.

«Sol» sapmanın «devrim stratejisi» şöyle özetlenebilir:

Emperyalizm hızlı bir bütünleşme içindedir. Bu yüzden emperyalistler arası bir savaş mümkün değildir. Şimdiye kadarki devrimler hep emperyalist savaşlardan sonra olduğu için, artık savaş olmayacağına göre, eskisi gibi tek tek ülkelerde devrim olması imk nsızdır. Emperyalizm bütünleşmesi, öte yandan ABD emperyalizminin kapitalist d n yannın tek hakimi olmasına yol a mştır. Bütün sömürge ve yarı sömürge ülkelerde, ABD emperyalizminin baskı ve şiddet politikasını onun bir şubesi şeklinde yürüten oligarşik diktalar kurulmuştur. Bunlar sürekli bir faşizm ile halkı tesirsiz hale getirmiştir. Halk ile diktalar arasında suni bir denge kurulmuştur, fakat sürekli kriz yüzünden bu denge kolayca bozulabilir. Bu dengeyi bozmak «halkın öncüleri»nin görevidir.

Bu dengenin bozulması için önce şehirlerde « nc  savaş» şeklinde «şehir gerillası» uygulanacak düşman yıpratılacak ve kitlelerin sempatisi kazanılacaktır «... kuvvet gösterisi yaparak düşmanı yıpratmamız, moralman  kertmemiz gerekmektedir. Bunun tek yolu öncünün bir dizi askeri zaferidir.» (Kesintisiz Devrim)

Şehirler «emperyalizmin kesin kontrol  l tında olduğu için, bundan sonra şehirlerde barınmak zorlaşacağı için, ikinci dönemde «kır gerillası» başlatılacaktır. «Halkın  nc lerinin», yani bir avuç sil hl  kişinin, yürüteceği uzun süreli gerilla mücadelesi ile kitleler kazanılacak ve düzenli ordu haline geçilecektir. «Kitle önce sil hl  devrim cephesine sempati duyacaktır. Ama gözünde büyüttü

đ  merkezi devlet otoritesinden dolayı, sil hl  devrim cephesinin ezileceği d ş ncesiy-le eylemleri tereddüt ve büyük merakla izleyecektir. Gerilla savaşının bağarıyla yürütülmesiyle görecektir ki, sil hl  devrim cephesi önemli bir g c tür, yıkılmaz ve yok olmaz. O zaman sempatisi güvene dönecektir. Ancak gerilla savaşı devamlı ve istikrarlı kıldıktan sonra g ven desteğe dönüşecektir.» (A.g.e.)

Düzenli ordunun kurulmasıyla «halk savaşı» bağıyacak ve gelişecek, «şehirler kırlardan kuşatılarak» fethedilecek ve emperyalizm ülkeden kovulacaktır.

«Politikleşmiş askeri savaş» stratejisi adı verilen bu «stratejiye» göre devrimin temel gücü k yl l ktir, proletarya ise bu «devrimde» yalnızca «ideolojik öncü» durumundadır.

Bu görüşleri tek tek ele almadan önce bağta yaptığımız strateji tanımı ile uygunluk derecesini inceleyelim. Bu görüşler içinde yaşanan tarihi çağın doğru bir tesbitine dayanmakta mıdır? «Sol» sapmaya göre içinde yaşıadığımız tarihi çağda t yin edici g c  lusal kurtuluş hareketi, az gelişmiş, sömürge ve yarı sömürge ülkelerdeki anti-emperyalist mücadeledir. Halbuki marksizm-leninizm Büyük Ekim Devriminden beri dünya  pında t yin edici unsurun sosyalizm ile kapitalizm arasındaki mücadele olduğunu kabul eder,  lusal kurtuluş hareketinin bu mücadeleden bağımsız olmadığını, fakat ikincil bir önem taşıdığını savunur. Bu konuda net bir görüş olmadığı sürece çizilen strateji yanlış olma-ya mahk mdur.

Toplumdaki bütün sınıflar arasındaki ilişkilerin, toplumun geçmişinin ve bugünkü durumunun objektif bir şekilde ele alınmadığını önceden incelemiştik. Toplumsal gelişmenin hareket içinde ele alınmadığı, bugünkü durumun devrime kadar aynı kalacağını varsayıldığı da açıktır.

Bütün bunlar yukarda özetlenen görüşlerin doğru bir strateji ile uzaktan yakından ilgisi olmadığını açıkça göstermektedir. Bu yanlış görüşlerin kaynağı devrimci mücadelenin tek bir mücadele biçimi ile bir ve aynı şey olduğu, herşeyin sil hl  mücadele temeli üzerine kurulması gerektiği görüşüdür. Devrimci gençlik hareketinin 1971'de gelip dayandığı nokta «herşeyi sil hl r belirler»

tezi olmuştur. «Sol» sapmanın bütün devrim, devrimci mücadele ve örgüt konularındaki görüşleri bu varsayım üzerine kurulmuştur. Kitlelerden tecrit olmuş küçük bir grubun, o dönemin baskı ve terör şartları altında varabileceği tek nokta, sınıfsal konumu gereği ancak burası olabilirdi. «Sol» sapmanın bütün görüşleri bu varsayıma dayanır. Silâhli mücadeleyi temel almadıkları için klasik proletarya partileri, Lenin'in yeni tipte parti dediği partiler, «revizyonist» partilerdir. Diğer mücadele biçimlerini kullanmak, bu yüzden pasifizm ve revizyonizmdir. Mücadeleyi, bu yüzden, kitleler içinde örgütlenmiş bir parti değil, silâha ve «ateş gücüne» dayanan bir avuç silâhli kişiden meydana gelen «öncüler», «savaş örgütü» başlatacak ve yönetecektir. Bu mücadele artık «politikleşmiş-askeri savaş» mücadelesidir. Politik ve askeri liderlik «bir» olmalıdır. Ancak silâh kullananlar, gerilla savaşında başarı gösterenler «örgüt»e üye olabilirler. Bu şartlara sahip olmayan kimse artık marksist-leninist sayılmaz. Herşeyi silâhli güç tayin edeceğine göre temel mücadele alanı düşmanın askeri açıdan en zayıf olduğu alanlardır. Bu alan «sol» sapmaya göre kırsal alanlardır. Temel mücadele alanı, bu yüzden, yani «emperyalizmin yumuşak karnı» olması yüzünden, kırsal alanlar olunca, burada yaşayan halk kesimi, yani köylülük de mecburen devrimin temel gücü olur.

Burada, bu yazı çerçevesi içinde silâhli mücadele meselesinin genel ve özel olarak ele alınmasına gerek yoktur. Göstermek istediğimiz, «sol» sapmanın stratejisinin «yalnızca silâhli mücadele mutlaktır» varsayımı üzerinde kurulmuş olmasıdır. Sadece bu tek yanlılık bile, silâhli mücadele meselesinin özünün ötesinde, bu «stratejinin» yanlışlığını göstermeye yeter. Çünkü strateji sınıf ilişki ve çelişkileri temelinde çizilir, yoksa mücadele biçimi temeli üzerinde değil. Öteyandan «sol» sapmanın silâhli mücadeleden anladığı şeyin, küçük grupların bireysel terörü olduğuna işaret etmede de yarar vardır.

«Sol» sapmanın strateji konusunda bazı görüşlerine burada aynen yer vermekte fayda vardır:

«Leninizm, dünyanın yarı-sömürge ve sömürge ülkeleri için öngördüğü devrim teorisini, işçi sınıfının önderliğinde köylü ordusu-

nun halk savaşıyla kırlardan şehirleri kuşatması teorisidir.»

«Biz, hiçbir sömürge ve yarı sömürge ülkenin, kıtanın veya bölgenin leninizmin bu evrensel ilkesini geçersiz kılabilecek kendine özgü şartlar taşıdığı kabul etmiyoruz.» (ASD'ye açık mektup, kurtuluş yay. 1971)

«Biz devrimin işçi köylü ittifakı temeli üzerinde emperyalist boyunduruğun en zayıf olduğu kırlardan şehirlerin fethi rotasını izleyen bir halk savaşı ile zafere ulaşacağımızı söylüyoruz. Bu devrim anlayışında, köylülük temel güçtür. Proletarya önder güçtür... Proletaryanın önderliği ideolojik öncülük-tür.» (a.g.e.)

«Açıktır ki sınıfların güdümü ve önderliğin niteliği, tayin edici mücadele alanı olarak, şehirleri veya kırları temel alma düşün cesinden gelmektedir.» (a.g.e.)

«Halk savaşının kaçınılmaz olduğu, emperyalizmin pençesi altındaki ülkelerde, emperyalizmin yumuşak karnı olan kırların temel olması ve doğal olarak halk ordusunda köylülüğün çoğunlukta olması nedeniyle, temel gücün köylülük olacağı gerçeği...» (Dev Genç ve Devrimci Mücadele ve Dev Genç, Kurtuluş yay, 1971 s, 80)

«Halk savaşında temel mücadele alanı kırlar olduğu için, köylüler de savaşın temel gücüdür... bu devrimde köylülerin temel gücü teşkil etmesinin ana nedeni, devrimin tarım devrimi olması değil de, kırların temel savaş alanı olmasıdır.» (Kurtuluş sayı 1. Mart 1971 Devrimde Sınıfların Mevzilenmesi başlıklı yazı)

«İdeolojik öncülük proletarya partisinde fakir köylülerin sayıca ağır basması ve bu partinin proletaryanın öncü müfrezesi olarak halk savaşını yönlendirmesidir.» (a.g.e.)

«Temel alan olan kırlardaki halk kitlesi ise köylülerdir. Bu yüzden halk savaşının zorunlu bir durak olduğu Demokratik Halk Devriminde sınıf katılması olarak temel rolü işçiler değil, köylüler oynayacaktır.» (a.g.e.)

Yukarıya aldığımız görüşlerin temelinde hep silâhli mücadelenin temel kabul edilmesinin ve herşeyin buna göre ayarlanmasının yattığı açıktır. Bu yüzden, «ideolojik öncülük», «silâhli propaganda», «politikleşmiş askeri savaş» vs, gibi yakıştırmaların anti-marksist zorlamalar olduğu, subjektif görüş-

lere, bilimsel bir görünüm kazandırılmak için getirilmiş kılıflar olduğu kolayca anlaşılır.

Burada «sol» sapmanın başka bir liderinin getirdiği şu ilginç görüşlere yer vermede yarar vardır:

«Şehirlerin bağrında gerici sınıfları da barındırması, kırsal alanlara nazaran çok güçlü bir şekilde emperyalizmin kontrolünde bulunmaları ve halk savaşının temel gücünü köylüler teşkil edeceğinden, politik mücadelede kırsal alanların temel alınması stratejik bir sorun ve zorunluluktur.»

«Zira üretim içindeki işçi sınıfının üretimi terkederek uzun dönemli halk savaşında halk ordusu saflarında mücadeleye katılması olanaksızdır.»

«Şayet bunun tersini düşünürsek ve şehirleri temel alırsak politik mücadelede parti politikasına bağlı olarak mücadele etmesi gereken halk ordusu, yapısı gereği işçi sınıfı ordusu olur. Köylüler mücadelede yedek güç durumunda kalır. Ve bu durum işçi sınıfı müttefiklerinin önemini küçümsemek olur.»

«Sermaye olarak hayatını ortaya koyan lumpenler genellikle atak ve girişkindirler. Devrimciler bu tabakayı örgütleyerek devrimci cepheye kazandırmaya çalışmalıdırlar.» (Hüseyin İnan'ın kaleme almış olduğu broşürden)

Bu zorlamaların ve idealist görüşlerin temelinde kitlelere ve özellikle işçi sınıfına güvenmemek yatar. Şimdiye kadar yaptığımız alıntılarda, kitlelerin bütün mücadelede seyirci durumunda olduğu açıkça belli olmaktadır. Getirilen tezler, kitle mücadelesini tamamen dışta bırakan, kitlelerin dışında bir avuç silahlı grubun hakim sınıfların temsilcileriyle sürdüreceği «düello»nun tezleridir. Meselenin temeli bu olunca getirilen orijinal tezlerin uzun uzun eleştirisine gerek yoktur. İşçi sınıfının devrimde, bütün alanlarda, ideolojik, politik, örgütsel öncülüğünü kabul etmeyen, işçi sınıfı dışındaki tabakalara işçi sınıfından daha fazla önem veren bir görüşün anti-marksist olduğunu uzun uzun ispat etmeye artık gerek yoktur.

Burada yalnız şuna dikkati çekmek istiyoruz. «Sol» sapmanın köylülüğe ağırlık vermesi, subjektif devrimci mücadele hayallerinin ötesinde, kendi küçük burjuva yapısıyla

ve yanlış dünya görüşüyle de ilgilidir. «Sol» sapmanın ve aynı zamanda başka köylülük abartıcılarının savunduğu bir görüş, köylülüğün, toplumda en çok ezilen sınıf olduğu için devrimci mücadelede temel role sahip olduğu görüşüdür. Sosyal bir sınıfın ya da tabakanın devrimci olmasındaki neden, onun az ya da çok ezilmesi değil, üretim sürecinde aldığı yerdir. İşçi sınıfı üretim sürecinde aldığı yer bakımından en devrimci ve her devrimin temel sınıfıdır. Ezilmeyi, sefaleti ve yoksulluğu, devrimcilik ölçüsü için temel almak, meselelere idealist bir açıdan bakmak demektir. Çünkü, yoksulluk üretim sürecindeki yerin değil, doğrudan dağılım sürecinin bir ifadesidir. Toplum zenginler ve fakirler, ezenler ve ezilenler şeklinde sınıflara ayrılmaz, bu ayırım sadece görünüşteki bir ayırımdır. Sınıfları ayırtan şey, onların üretim araçları karşısındaki tavırları, üretimdeki ve toplumsal iş bölümü içinde aldıkları yerdir. Toplumsal zenginlikten alınan pay bunların sonucudur.

Sınıfların ve sosyal tabakaların devrimci gücünü, üretim sürecinde değil de, zenginlik ve yoksulluk gibi dağılım alanında aramak materyalist bir yaklaşım değildir. Meselelere sadece yüzeysel bakmak ve en çok ezilenin en devrimci olduğunu zannetmektir. Aynı bakış açısı, fazla baskı ve zulmün kişileri daha fazla devrimci yapacağı görüşünde yansır. Buna göre faşizm ne kadar çok artarsa o kadar iyidir. Bu yüzden «krizi sürekli derinleştirmek» gerekir.

Bu görüşlerin anti marksist niteliği açıktır. Köylülük üretim sürecinde aldığı yere ve bu temel üzerinde gösterdiği farklılaşma durumuna göre, devrimci mücadelede yer alır. Baskı ve zulmün artması ise, örgütsüz lük sürdüğü sürece devrimci açıdan güçlenmeyi değil, teslimiyeti ve uzlaşmayı artırır.

«Sol» sapma kendi subjektif niyetlerini objektif gerçekler şeklinde tanıtılabilmek için, başka teorik zorlamalarda da bulunmaktadır. Günümüzde artık «evrim ve devrim aşamalarının iç içe geçtiği» marksizmin «determinist ve voluntarist» iki yöne sahip olduğu, iddia edilir. İlk iddianın temeli, iki aşama iç içe geçtiğinden her şart altında silahlı mücadelenin doğru olduğunu ispat etme gayretidir. Ustalar evrim ve devrim aşamalarının mücadele biçimlerinin temelden farklı oldu-

ğunu defalarca vurgulamış oldukları için, bu yeni «katkı» gerekli olmaktadır. Evrim ile devrimin içiçe geçmiş olmasının ne kadar ciddi bir tez olduğu, diyalektiğin kanunları ile ne kadar uyduğu açıktır. Aynı amaca dayalı ikinci zorlamada ise marksizmin eski den determinist olduğu, şimdi ise volontarist, yani iradeci ve kişisel insiyatife dayalı yanının ağır bastığı iddia edilmektedir. Marksizmin determinist ve iradeci olarak ikiye ayrılması bilimsel bir yaklaşım olmaktan uzaktır. Bu ayırım sonucunda ekonomi ve politika arasındaki ilişkiyi yanlış ele almaya ve ekonomiden bağımsız, iradeci bir politikanın, devrimci insiyatifin, herşeyi çözebileceği sonucuna varılmaktadır. Bu yanlışın temeli meseleye idealist bir açıdan yaklaşmakta yatmaktadır. Tarihi kişilerin yaptığı şeklindeki idealist tarih anlayışı bu tavırda açıkça ortaya çıkar.

«Leninist devrim teorisinde, ihtilâlcî insiyatifin rolü (emperyalist dönemin özelliklerin den dolayı) Marks ve Engels'inkine kıyasla çok daha ağırlıklıdır. Emperyalist dönemde, devrimlerin maddî temeli hazır olduğu için meseleyi çözmek ihtilâlcî insiyatifin uygun zamandaki atılımına kalmaktadır. Bilimsel sosyalizmde köylülerin rolü arttıkça, devrim mihrakı doğuya kaydıkça, volontarist yön ön plâna çıkmaktadır.»

Bu satırların anlattığı şey şudur. Marksizmden leninizmden uzaklaşıldıkça, işçi sınıfının önüne köylülük geçirildikçe, materyalizmin yerine idealizm geçmektedir. Devrim pusuda bekleyen «ihtilâlcî insiyatifin» atılımı, tam bir komplo ve macera haline gelmektedir.

Halbuki Lenin şöyle diyordu.

«Öncüyle hasım yenmek mümkün değildir. Bütün sınıf, büyük yığınlar, öncüyü doğrudan doğruya destekleme durumuna gelmedikçe ya da öncüye karşı hayırhah bir tarafsızlık tutumunu benimseyerek karşı tarafı desteklemeleri ihtimali kesin olarak ortadan kalkmadıkça, öncüyü kesin savaşa sürmek sadece bir ahmaklık olmakla kalmaz, bir cinayet olur. Oysa bütün sınıfın, sermayenin ezdiği geniş emekçi yığınların, gerçekten böyle bir tutumu benimseyebilmeleri için, sadece propoganda, sadece ajitasyon yetmez. Bunun için, bu yığınların kendi öz siyasî tecrübeleri gereklidir. Bütün büyük devrimlerin

temel kanunu böyledir.» (Lenin, Sol Komünizm... s. 102)

«Sol» sapma bu «teorik» temelden kalkınarak, kendine başlıca şiar olarak «Devrimcinin görevi devrim yapmaktır» sloganını seçer. Her gerçek devrimcinin nihai amacının, proletaryanın ve bütün halkın kurtuluşunu sağlayacak sosyal devrimin gerçekleşmesi olduğu düşünülünce, bu slogan ilk bakışta doğru bir slogan olarak gözükabilir. Fakat bu, sosyal devrimin kitlelerin eseri olması gerektiği, soyut devrimcilerin değil ancak, devrimci bir partinin öncülüğündeki emekçi kitlelerin devrim yapabileceği hatırlandığında ise, bu sloganın gerçek muhtevası, küçük burjuva özü hemen açığa çıkar.

Bu sloganın doğru kabul edilmesi, devrimin kitlelerin eseri olacağına açıkça reddedilmesinden başka birşey değildir. Devrimciler «devrim» yapmaz, devrimi gerçekten yapacak olan işçi sınıfını ve diğer halk tabakalarını örgütler, onların günlük ekonomik-demokratik mücadelelerini düzene karşı yönelen bir politik mücadele şekline sokmaya ve halkın mücadelesini yönetmeye çalışırlar. Ve bunu sağlayabilmek için herşeyden önce işçi sınıfının öncü müfrezesini, onun siyasî partisini kurmaya ve onun kitlelerle diyalektik bir şekilde kaynaşmasını sağlama ya çalışırlar.

Lenin şöyle diyordu:

«Bizim başlıca ve temel görevimiz işçi sınıfının politik örgütlenmesini ve politik gelişmesini kolaylaştırmaktır. Bu görevi arka plâna itenler, mücadelenin her türlü özel meotlarını ve diğer bütün görevlerini buna tabi kılmayı reddedenler yanlış bir yol izlemekte ve harekete ciddi zararlar vermektedir.» (Hareketimizin Acil Görevleri)

«Devrimcinin görevi devrim yapmaktır» sloganı devrimci kişilerin yapacağını kabul eden bir anlayışın ifadesidir. «Sol» sapmanın devrimci mücadele anlayışı ve çalışma tarzı, bu sloganın genel ilkesine uygun bir nitelik taşır. Örgüt anlayışı, mücadele biçimlerinin seçilmesindeki tek yanlışlık, hep bu yanlış «görev» anlayışından kaynaklanır.

«Sol» sapma örgütlü mücadeleye inanzmaz. Bireylerin ve küçük birey gruplarının birbirinden bağımsız eylemlerinin devrimci sınıf mücadelesi olduğu görüşündedir. Leninist parti anlayışını, kitle mücadelesini, le-

gal imkânları reddetmesi bu yüzdendir. Bu tavır küçük burjuvazinin küçük üretime ve ilkel üretim araçlarına göre şartlanmış istikrarsız dünya görüşü açısından en «doğru» mücadele biçimidir.

«Sol» sapmanın devrimci mücadele ve çalışma tarzı, az sayıda kendi arasında anlaşmış silâhli kişilerin bir dizi silâhli eylemi şeklinde özetlenebilir. Buna «silâhli propaganda» denmektedir. Halkın bu eylemlerin başarısını görerek zamanla silâhli mücadeleye katılacağına inanılır. (Fakat aynı halkın silâhli eylemlerin «başarısı» nı burjuva basının dışında hangi kaynaktan izleyip aydınlanabileceği açık değildir.)

Sosyalizmin bilimi sınıf mücadelesinin her zaman üç alanda birden, ekonomik, ideolojik ve politik alanlarda sürdürülmesini öngörür. Proletaryanın sınıf mücadelesinin ancak bu üç alandaki mücadelenin devrimci partinin öncülüğünde sürdürülmesi durumunda başarıya ulaşabileceğini, aksi takdirde yenilginin kaçınılmaz olduğunu, devrimci hareketin tarihi defalarca ispatlamıştır. «Sol» sapma egemen sınıfların ve onların bağlı olduğu emperyalist güçlerin iktidarlarını sadece baskı ve şiddete dayanarak sürdürdükleri görüşünde olduğu ve egemen sınıfların ekonomik ve ideolojik güçlerini küçümsediği için, sınıf mücadelesinin sadece askeri bir mücadele ile başarıya ulaşabileceğini zannetmektedir. Ekonomik egemenliği, üretim araçlarının özel mülkiyeti temeli üzerinde yükselen egemen sınıfların iktidarının bu gerçek dayanak noktasını gözden kaçırdığı için de, bu iktidarı pamuk ipliğine bağlı bir denge halinde sürdürüldüğünü varsaymaktadır. Devletin gerçek işlevselliğinin ve gücünün farkında değildir. O, herşeyi, kapitalizmin gelişmesi ile üretim ve piyasa anarşisinin sonucu her gün allak bullak olan küçük üretici ve esnafın ekonomik durumu gibi kolayca değişebilir, yıkılır, yeniden kurulur zannetmektedir. Bu yüzden de tek bir mücadele biçimini temel kabul etmekle yetinebilmektedir.

«Sol» sapma ekonomik mücadeleyi reddeder. Ekonomik mücadelenin, sendikâli mücadelenin devrimcileri yozlaştırdığı, bürokratlaştırdığı, pasifleştirdiği görüşündedir. Hele hele şehirlerde sürdürülecek ekonomik mücadele, şehirlerin daha «burjuva» olması

yüzünden, bir devrimci için daha tehlikelidir. «Sol» sapma ideolojik mücadeleyi de küçümser, bunu bir aydın gevezeliği ve zaman öldürme sayar. Propaganda ve ajitasyon görevlerinin yerine getirilmesinde yardımcı olacak yayın organlarının ve broşür vs.nin çıkarılmasına gerek görmez. Ona göre kitleleri en iyi bilinçlendirecek araç tabanca mermileri ve bombalardır. Politik mücadele ise sırf askeri eylemler düzeyine indirgenir.

«Silâhli propaganda» denen şeyin kitlelerin bilinçlenmesine ve örgütlenmesine hiçbir katkıda olamayacağı, bunun sol sapmanın etki alanındaki kişileri bir süre daha oyalamaktan başka bir şeye yaramayacağı açıktır. Çünkü bu mücadele biçimi, kitlelerin (sayıca değil, öz olarak) katılmadıkları, bu yüzden de kendi sosyal pratiklerinde denemek ve yaşamak imkânı bulamadıkları, kendi dışlarında gelişen bir niteliktedir. Bilinç ancak somut eylem ve hareketten doğar. Bir kişinin her hangi birşeyin ne olduğu kavrayabilmesi için, onu kendi somut hayatında bilfiil denemesi gerekir, onu yaşaması gerekir. Pratik eylemden kaynaklanmayan bilgiler hiçbir zaman bilince dönüşemez, sadece kanaatlar şeklinde kalırlar. Ve siyasi mücadele kitlelerin soyut kanaatları üzerine değil ancak ve ancak bilinçli kitlelerin bilinçli eylemi üzerine kurulabilir.

Lenin'in şu sözleri bu konuyla ilgili olarak özellikle önemlidir:

«... ama asıl mesele şu ki, bizim için zamanını doldurmuş olan birşeyin sınıf için zamanını doldurduğuna, yığınlar için zamanını doldurduğuna inanmamak gerekir. 'Solların' durumu muhakeme etmeyi bilmediklerini, sınıf partisi olarak, yığın partisi olarak davranmayı bilmediklerini burada bir kere daha görüyoruz. Yığınların seviyesine inilmesi gerektiği, bir sınıfın en geri kalmış katları seviyesine inilmesi gerektiği tartışma götürmez.» («Sol» Komünizm... S. 57)

«Sol» sapmanın çalışma tarzının kitlelere inisiyatif tanımayan, onların sosyal pratiklerine önem vermeyen bir nitelikte olmasının yanı sıra, bu mücadele biçimi, aynı zamanda gerçek bir mücadele biçimi de değildir. Çünkü emekçi kitlelerin günlük sınıf mücadelesinden kaynaklanmamakta, tamamen dışardan getirilmektedir. «Silâhli propaganda» kavramı altında formüle edilen eylem biçim

leri, kitlelerin günlük hayatlarından kaynaklanan bir mücadele biçimi değildir.

Devrimci bir partinin görevi kitlelerin günlük mücadelelerinde kendiliğinden ortaya çıkan mücadele biçimlerine politik bir öz kazandırmak, bunları genelleştirmek ve yay maktadır. Yoksa kendi subjektif niyetlerinden kaynaklanan her hangi bir mücadele biçimini, kitlelere şu veya bu şekilde dışardan kabul ettirmeye çalışmak değil.

Bu konuda Lenin şöyle diyor:

«Mücadele biçimleri sorununun incelenmesinde her marksistin izleyeceği başlıca yollar nelerdir? Önce, hareketi belli bir mücadele biçimine bağlamayan marksizm, sosyalizmin bütün ilkel biçimlerinden ayrılır. Her çeşit mücadele biçimini kabul eder, onları icat etmez, sadece genelleştirir, örgütler, hareketin akımı içinde kendiliğinden doğan devrimci sınıfların mücadele biçimlerine bilinçli ifade verir... Bu yüzden marksizm hiçbir şekilde kendini yalnız belli bir anda varolan mümkün mücadele biçimleriyle sınırlamaz; bunu yaparken, toplumsal durum değişince, o anda içinde onların bilmediği yeni mücadele biçimlerinin doğmasının kaçınılmaz olduğunu bilir. Bu bakımdan marksizm, kitlelerin deneyinden öğrenir denebilir; hiçbir zaman 'sistemeiler'in çalışma odalarının ıssızlığında icat ettikleri mücadele biçimlerini kitlelere öğretmeye kalmaz.» (Gerilla Savaşı, 1906)

Uluslararası «Sol» Sapmanın Bir Yansıması Olarak Türkiye'de «Sol» Sapma

Buraya kadarki bölümde Türkiye'de ortaya çıkmış olan «gerilla savaşı» teorilerine dayanan akımların «sol» sapmanın genel özelliklerini aynen gösterdiğini ve bu akımlara bu açıdan bakılması gerektiğini göstermeye çalıştık.

Başa da belirttiğimiz gibi, son on yılda, benzer akımların dünyanın çeşitli ülkelerinde ortaya çıkmasına ve bunların hepsinin arasında büyük benzerliklerin bulunmasına şahit olunulmuştur. Bu bölümde, uluslararası plânda getirilen «sol» teori ve akımlarla yerli «sol» sapmanın gösterdiği benzerlikleri ele almaya çalışacağız.

İşçi sınıfı dışındaki sosyal tabakalara

temel devrimci misyon yüklemekte birleşen uluslararası plândaki «sol» sapmanın çeşitli biçimleri şöyle sıralanabilir:

1) Emperyalist - kapitalist metropollerde ortaya çıkan, öğrenci ve aydınların devrim de temel güç olduğunu ileri süren ve Herbert Marcuse'nin ideoloğunu yaptığı akım. Bu akımın uzantıları Japonya, ABD ve Avrupa ülkelerinde günümüzde ortaya çıkmış olan çeşitli çetelerdir. (Bader-Meinhof grubu, Japon Kızıl Ordusu, Simbiyones grubu vs. gibi)

2) Küba devriminin tek yanlı olarak yorumlanmasından kaynaklanan, tarımın ağırlıkta olduğu ülkelerde ortaya çıkan ve Debray-Guevera-Douglas Bravo'nun getirdikleri görüşleri savunan «kır gerillası» akımları. Bunlar günümüzde çeşitli Latin Amerika ülkelerinde hâlâ etkili olabilmektedir.

3) Tarımın yanında kapitalizmin de nispeten az gelişmiş olduğu ülkelerde ortaya çıkan ve Marighella ve benzerlerinin görüşlerinden kaynaklanan en somut ifadesini Uruguay'daki Tupomaro hareketinde bulan «şehir gerillası» hareketi.

4) Bazı Afrika ülkelerinde kısa süre etkili olmuş olan ve Franz Fanon'un ideoloğunu yaptığı, köylülüğü ve lumpen proletarya'ya devrimin öncü gücü gözü ile bakan akım.

Genel olarak bu gruplarda toplayabileceğimiz «sol» akımlar, çoğu yerde bu dört kategorinin içiçe geçtiği, her kategorinin niteliklerini şu veya bu ölçüde dile getiren gruplardan oluşmuştur.

Türkiye'deki «sol» sapma da bu akımların hemen hepsinden etkilenmiş ve getirdiği görüşlerde bu uluslararası akımların ideolojilerini farklı ölçülerde yansıtmıştır.

1968'deki, bütün kapitalist ülkeleri saran öğrenci eylemleri döneminde ortaya çıkan Marcuse'nin görüşleri, Türkiye sol hareketinde teorik olarak hiçbir grup tarafından benimsenmemiş olmasına ve hatta en sert biçimde eleştirilmiş olmasına rağmen, pratikte Marcuse'nin öğrencilere devrimde öncülük veren görüşleri harfi harfine uygulanmıştır. Bütün «sol» sapma grupları, kendilerine temel militan kaynağı olarak öğrenci hareketini seçmiş, öğrencilerin örgütlenmesine her zaman emekçi kitlelerin örgütlenmesin-

den daha fazla ağırlık verilmiştir. «Sol» sapma doğrudan öğrenci hareketinin dolaysız bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır.

Almanya'daki öğrenci hareketinin 1970'lerdeki bir uzantısı olan ve çeşitli terörist eylemlerle Almanya'da etkili olan Bader-Meinhof grubu diye bilinen ve kendine «Kızıl Ordu Fraksiyonu» adını takmış olan grubun aşağıya aldığımız görüşleri ile Türkiye'deki «sol» sapmanın görüşleri arasındaki benzerlik dikkati çekmektedir. Federal Almanya'da yayınlanan «Der Spiegel» dergisinin yazılı sorularına cezaevinden gönderdikleri cevapta bu hareketin dört lideri (Bader, Meinhof, Ensslin ve Raspe) şunları yazıyorlar:

«Almanya bir ABD sömürgesidir. Amerika'nın Avrupa'daki çıkarlarının savunucusudur... Almanya, şehirlerin kirlardan kuşatılması şeklinde gelişen dünya devrimci sürecinde bir şehir durumundadır. Bu yüzden de metropol gerillası iki anlamda da şehir gerillasıdır. Coğrafi olarak, Büyük şehirlerde oluşmakta, eylem yapmakta ve gelişmekte, hem de emperyalizmin baskı mekanizma sına içten, metropollerden saldırdığı için, düşmana arkadan saldıran gerisindeki bir gerilla birliği gibi savaştığı için stratejik, askeri-politik anlamda şehir gerillasıdır. Bizim bugün proleter enternasyonalizmden anladığımız budur...

«Bütün komünist partilerin tamamen Sovyetler Birliğine yönelmiş olmaları yüzünden, Üçüncü Enternasyonal, 1920'lerde, bir ihanet hareketi olmuştur...»

«Lenin için bolşevik kadro partisi ne idiye, sermayenin çok ulusal örgütlenmesi, emperyalist baskının içte ve dışta ülkeler üstü mekanizması şartlarında, günümüzde, gerilla'dan oluşan proleter örgütü odur. Bu hareket bu süreç içinde ulusal ve uluslararası planda-devrimci parti haline gelmektedir.»

«Günümüzde devrimci politika hem politik hem de askeri olmalıdır. Bu durum emperyalizmin yapısından doğmaktadır... Emperyalizmin baskı politikası yüzünden devrimci örgütlenmenin her safhasında şiddet uygulaması olmadan devrimci bir politika yürütülemez.»

«Marksizm-leninizm, Lenin'in, Mao'nun, Giap'ın, Fanon'un ve Che'nin Marks'm teorisinden alıp geliştirdikleri anti-emperyalist

mücadelede bir silâh vazifesi gören bir araçtır.»

«Proleter enternasyonalizmi, üçüncü dünya halklarının anti-emperyalist kurtuluş mücadeleleri ile özdeşleşmektedir. Bunu şehir gerillası sağlayacaktır.» (Der Spiegel, sayı 4, 29. Ocak 1975)

Türkiye'deki «sol» sapma Latin Amerika'daki «şehir ve kır gerillası» teorilerinden de geniş çapta etkilenmiştir. Küba devriminin başarılarından geniş çapta etkilenmiş olan 1960'ların ilk yıllarında yoğunluk kazanmış olan «kır gerillası»nın, bütün Latin Amerika ülkelerinde ardarda yenilgilere uğraması, «sol» sapmanın Latin Amerika'da yeni biçimlere bürünmesine ve bu arada «şehir gerillası» denen akımın ortaya çıkmasına yol açmıştı. Türkiye'ye de ise her iki akım bir arada ve karmaşık bir şekilde etkili olmuşlar, bunda, bu tür akımların görüşlerini sergileyen kitapları ard arda türkçeye çevirip yayınlayan, orijinallik peşinde koşup, kadroların kafa karışıklığına çanak tutan sözde sosyalist yayınevlerinin de önemli «katkıları» olmuştur.

«Sol» sapma bu yüzden bütün bu görüşlerin hepsinden belli kısımları devralmıştır. «Kır gerillası» adı verilen hareketin temel görüşlerini formüle etmiş olan Debray'ın «Devrim'de Devrim mi?» adlı kitabında getirilen bakış açısı, sözde karşı çıkılmasına rağmen bölüm bölüm aynen alınmıştır.

Debray'ın kitabından aşağıya aldığımız bazı bölümler, «sol» sapmanın görüşlerinden hiç de farklı değildir:

«Gerilla grubunu stratejik ve taktik olarak normal barış zamanı örgütlenişini muhafaza eden bir partiye bağımlı kılmak ve onu parti faaliyetinin bir başka cinsi olarak görmek, peşinde bir seri öldürücü askeri hatayı getirmektedir.» (R. Debray, Devrimde Devrim mi? s. 64)

«İşte bu yüzden bugünkü durumda esas ağırlık mevcut partilerin kuvvetlendirilmesine veya yenilerinin kurulmasına değil, gerilla savaşının geliştirilmesine verilmelidir.

İşte bu yüzden ayaklanma faaliyeti bugün bir numaralı politik faaliyettir.» (a.g.e., s. 105)

«Dikkat edilsin ki, gerilla hareketinin hiçbir kısmı yeni bir parti örgütlemek teşebbüsüne girişmemiştir.» (a.g.e., s. 104)

«Öncü parti gerilla fokosu şeklinde varolabilir. Gerilla gücü, partinin embriyonik şeklidir.» (a.g.e. s. 105)

Debray'ın bu ve benzeri görüşleri Türkiye'deki «sol» sapma içinde daha çok THKO grubunda yankı bulurken, THKP-C grubunun görüşlerinde Douglas Bravo ve Marighella'nın etkisi daha ağırlıktadır.

Douglas Bravo'dan şu alıntılar vermek, benzerlikleri göstermeye yeter:

«Demek istiyorum ki Venezuela'lı, Şili'li, Kolombiya'lı, Guatemala'lı, Küba'lı, Brezilyalı ve başka ülkelerden olan yurttaşlar tek bir kumandanlık altına toplanacaklar, sağlam tek bir vücut meydana getirecekler.» (Milli Kurtuluş Cephesi, Douglas Bravo Konuşuyor. s. 51)

«Hiç şüphesiz bütün Latin Amerikayı yerinden oynatacak sarsıntı günleri yakındır. Volkanik bir sarsıntı olacaktır bu... Ve birleşmiş kurtuluş hareketleri (Vietnam, Venezuela, Kolombiya, Guatemala... üç kıtadaki kurtuluş hareketleri, dünyada mutlaka büyük bir değişme meydana getirecektir; bu değişme bütün dünyadaki emperyalist egemenliğin son bulması anlamını taşıyacaktır. (a.g.e., s. 58)

«Çeşitli cephelerdeki gerilla kuvvetleri içinde köylülerin oranı % 75'e yaklaşmaktadır. Bir raslantı değil bu. Kurtuluş hareketi fikirlerinin, daha çok bu en fazla sömürülmüş, toprağı elinden alınmış halk tabakasınca benimsenmesinden oluyor... Kurlar ordumuzun temel karargâhıdır. Politikamız gerçik bütün kesimlere hitap etmektedir, ama bu arada en fazla hitap ettiği halk tabakası köylülerdir.» (a.g.e. s. 94)

Öteyandan «politikleşmiş askeri savaş» ve «politik ve askeri liderliğin birliği» gibi kavramlar Bravo'da da aynen geçmektedir

Tıpkı Douglas Bravo gibi, kendi ülkesindeki komünist partisinden istifa ederek «gerilla» eylemlerini örgütlemeye başlayan, Türkiye'de etkili olmuş başka bir Latin Amerika'lı da Carlos Marighella'dır. Marighella'nın «ünlü» «Şehir Gerillası» kitabında şu ilginç görüşler yer almaktadır:

«Eylem! Bizde öncü, yöneticiler, herşey eylemden doğar. Silahlı savaşçı grupları kurduk. Öncü onlardır. Yönetim en açık görüşlülerin (yani siyasi olarak en tutarlı olanla-

rın), en cesurların elindedir. Örgüt sonra gelir.» (s. 60)

«Gerçekten de bizi en fazla destekleyen şehirlerde orta sınıf, kırlarda köylüdür.» (s. 65)

«Brezilyalı devrimciler arasında kitle çalışması ve halk ile ilişkiler konusunda iki görüş çatışmaktadır.

Birisi, halkın acil gereksinimlerinden yola çıkan ve böylelikle kitleleri devrime kazanmaya uğraşan örgütlerce savunulmaktadır.

Ama askeri dikta, kitlelerin acil gereksinimlerinden çıkarak onları devrimci davaya kazanmayı amaçlayan ekonomik mücadeleyi engelleyecektir. Olağanüstü yetki ve yasalardan bu mücadeleyi yasaklar; ordu da alınan kararlara saygı duyulmasını sağlamak üzere hazır ve nazırdır. Dikta, sokaklarda göstericilere karşı ateş etmekten hiç çekinmez.

Kitle çalışmasında, siyasal mücadeleye dönüştürmek üzere bu ekonomik mücadeleye giren örgütler, düşmanın askeri üstünlüğü karşısında güçsüz düşmektedirler.

Diğer görüş, yerini hemen silahlı savaş alanında alan ve ateş gücüne öncelik tanıyan örgütlerin savunduğu görüştür. Gittikçe güçlenen bu görüş çerçevesinde kitle toplanır, birliğini oluşturur, iktidarı ele geçirmeye doğru yürür.» (a.g.e. s. 81)

«Gerillanın halkın yararına işe karışmada gösterdiği inatçılık onun desteğini elde etmenin en iyi biçimidir. Vatandaşların oldukça büyük bir bölümü eylemi ciddiye aldığı andan itibaren, zafer garantilenmiştir. Dikta baskıyı arttırmaktan başka bir şey yapamayacaktır. Bu da vatandaşların hayatını daha da dayanılmaz hale sokacaktır. Bozulan fokolar, gorillerin ısrarlı baskınları, tutuklanan suçsuzlar, kapatılan haberleşme yolları... Dikta terörü tahtına kurulacak, siyasi caniler çoğalacaktır; bunun sonucu, kitlesel siyasal baskı olacaktır. Halk, zorlukları yenmek için, muhaliflerinin fiziki tasfiyesinden başka yolu olmayan dikta ile işbirliğine girmeyi reddedecektir. Ülkenin siyasi düzeyi yerini askeri bir düzene bırakacaktır ve «goriller», halkın cezasını çektiği tüm şiddetin, hataların ve eziyetlerin tek sorumlusu olacaklardır. Devrimci savaşın gelişiminin getirdiği sonucun farkına vardıklarında goriller çok geç kalmış olacak, uçuruma

yuvarlanmaktan kurtulamayacaklardır.» (a.g.e., s. 134)

Yukarıya aldığımız örnekler daha çoğaltılabilir ve bunların geniş çapta bir eleştirisi yapılabilir. Ama bu satırların amacı sadece Türkiye'deki «sol» sapma ile uluslararası plândaki «sol» sapma arasındaki benzerlikleri ve ortak sınıf temelini kaba hatlarla göstermekten ibarettir.

Bu ortak temeli, «sol» sapmanın temsilcileri de belirtmekte ve dünyanın neresinde olursa olsun, nasıl bir grup tarafından yapılırsa yapılsın, her türlü silahlı eylemi, banka soygununu, adam kaçırma hareketlerini, uçak kaçırma hareketlerini savunmakta, bunlara sahip çıkmakta, Latin Amerikalı gerilla liderlerini büyük devrimciler olarak alkışlamaktadırlar.

«Sol» sapmanın teorik görüşlerinin eleştirisini bu çerçeve içinde koymak yeterlidir. Bundan başka, bu eleştirilen görüşlerin çeşitli varyasyonlarını kendilerine temel alarak 12 Mart öncesi ve sonrasında, Türkiye'de birçok eyleme girişen grupların detaylı eleştirisini, bunların eylemlerinin çeşitli açılardan bütün olarak ve ayrı ayrı ele alınıp incelenmesine bu yazı çerçevesi içinde gerek yoktur. Burada sadece şunu söylemekle yetinmek istiyoruz. Çeşitli «sol» grupların hepsi de kendi savundukları şeyleri bile gerçekleştirememişlerdir. Kendilerinde vehmettikleri güce ve yeteneğe sahip olmadıklarını ve 1971 şartlarının zorlamasıyla geldikleri yere ellerinde olmadan itilmiş olmaları yüzünden, söyledikleri ile yaptıkları çoğu zaman birbirini tutmamıştır. Kendilerinin «teknik hatalar» şeklinde tanımladıkları başarısızlıklar aslında subjektif hayallerinin objektif gerçekliğe çarpıp dağılmasından ve kendi asıllarına, küçük burjuvazinin istikrarsız yapısına, geri dönmelerinden başka birşey değildir.

«Sol» sapma günümüz dünyasındaki olguları yanlış yorumlayarak, «emperyalizmin üçüncü bunalım dönemi» diye bir kavram ortaya çıkarmış ve emperyalizmin bu dönemde nitelik değişimlerine uğradığını öne sürmüştür. Bu iddia özünde Lenin'in emperyalizm teorisinin revizyonundan ve inkârından başka birşey değildir. Emperyalizmin değişmiş olduğu varsayılınca, işçi sınıfı sos-

yalizminin parti, devrim ve devrimci mücadele ilkelerinin de artık geçersiz olduğu, bunların değiştirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır. Düzen örgütü savaş örgütü, determinizm-volontarizm, temel mücadele-tali mücadele, ideolojik öncülük-fiili öncülük şehirler-kırlar gibi sahte ve mekanik ayrımlar ve erim-devrim içiçeliği, politikleşmiş-askeri savaş, askeri ve politik liderliğin birliği, bütünleşmiş emperyalizm gibi hayali birlik ve bütünlükler, sentezler hep bu amaçla, leninizmin revizyonu için getirilmiş ve son tahlilde bu amaca hizmet etmişlerdir.

«Sol» sapma sosyalist hareket içinde anti marksist ve anti leninist bir akımdır, küçük burjuva ihtilâlciliğinin, küçük burjuva sosyalizminin siyasi üstyapıdaki bir ifadesidir ve işçi sınıfı sosyalizmi ile ortak hiç bir yanı olmayan, sosyalist hareketin gelişmesine zararlı bir akımdır. İşçi sınıfı sosyalistleri bu yüzden her zaman sağ sapma ile olduğu kadar «sol» sapma ile de mücadele etmek zorundadırlar.

Türkiye'de «sol» sapma 12 Mart öncesi ve sonrasında özel şartlarında ortaya çıkmış ve kısa süre içinde etkisini kaybetmiştir. Fakat kaynaklandığı sınıf yapısı, küçük burjuvazinin istikrarsız dünyası varlığını sürdürdüğü sürece, eğer işçi sınıfının bağımsız siyasi hareketi halk kitlelerinin sosyal muhafefetine öncülük etmeyi başaramamışsa, her zaman yeniden başka kılıflar ve biçimler altında etkili ve zararlı olabilir. Bu yüzden işçi sınıfı sosyalistleri gerek sağlam bir işçi sınıfı örgütü kurma mücadelesini, gerekse «sol» sapmaya karşı ideolojik mücadeleyi hiç ara vermeden tutarlı bir şekilde sürdürmek zorundadırlar.

«Baskınların ve bilinçsiz yığınların başında, bilinçli bir azınlık tarafından yapılan devrimlerin zamanı geçmiştir. Toplum düzeninin değişmesi söz konusu olduğu yerde, halk yığınları da bizzat bunun içinde bulunmalı, neye oynandığını ve bütün benlikleriyle neye katılmakta olduklarını bizzat kavramış olmalıydılar. Son elli yılın tarihi bize bunu öğretmiştir. Ama halk yığınlarının yapılması gereken şeyi anlaması için, uzun ve dirençli bir mücadele gereklidir.» (Engels, Fransa'da Sınıf Mücadeleleri'ne Önsöz)

İLKE'nin 15. sayısında bazı önemli dizli hataları ve eksiklikler olmuştur. Düzeltir, özür dileriz.

DÜZELTME

109. sayfanın birinci sütununun son satırında «haykırdı» dan sonra : 110. sayfanın ilk sütununun ikinci paragrafından «YA İSTİKLÂL YA ÖLÜM» le başlayan bölüm girecektir.

Bu bölüm 111. sayfanın birinci sütununun en son paragrafının başına kadar «Ege'de tütün üreticilerinin mücadelesi...» diye başlayan paragrafa kadar gitmektedir.

109. sayfanın ikinci sütununun başından «Ordu hakim sınıfların baskı aracıdır...» diye başlayan ve 110. sayfada «YA İSTİKLÂL YA ÖLÜM» e kadarki bölüm.

Bu paragraftan (yani 111. sayfanın son paragrafından) hemen önceye girecektir.

Portekiz Dosyası başlıklı yazılarda Costa Gomez ve Silâhlı Kuvvetler Hareketi Koordinasyon Komisyonu ile yapılan konuşmalar La Nouvelle Revue Internationale dergisinden alınmıştır.

Aynı şekilde «faşizmin bozgunu ve aşırı sağ tehlikesi» başlıklı yazı da aynı dergiden çevrilmiştir.

resimli
**TÜRKİYE
İŞÇİ SINIFI
TARİHİ**

V NARDİYA
çayınca

FIYATI 3 LİRA.. FUL KARŞILIĞI GÖNDERİLİR.
TOPLU SİPARİŞLERDE % 25 İNDİRİM YAPILIR.
ADRES: ÇAGALOĞLU NURUOSMANIYE CAD. GARAJE
İŞ HANI. KAT: 2. No: 36/203 - İSTANBUL

KİTLE

Haftalık sosyalist gazete

İŞÇİ SINIFININ
SESİ

KİTLELERİN SESİ

(200 kuruş)

KİTLE YAYINLARI

EĞİTİM DİZİSİ

- Sınıf Nedir?
- Sınıf Mücadelesi
- Kapitalist Toplumda Sınıflar
- Türkiye'de Sınıflar

SEÇME YAZILAR DİZİSİ

- Grev (V. İ. Lenin)
- Nereden Başlamalı? ve Hareketimizin Acil Görevleri (V. İ. Lenin) «çıkıyor»

200 Krş.

İsteme Adresi: Piyerloti Cad. 37/C
Cemberlitaş — İSTANBUL

10 adete kadar olan istekler Posta Pulu karşılığı, 10 adetten fazlası ödemeli gönderilir.

ilke 10 LİRA
AYLIK İNCELEME YORUM BELGE DERGİSİ

TÜSTAV